לייענט היינט דעם אנהויב פון אונזער נייעם ראמאן — 11 זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראשען — היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 245	Łódź, Piątek 23 października 1931 r.	נייַנטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג י״ב מרחשון תרצ״ב	№ 245

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

„Chleb Sułtański", „Express" W. G. געזונד, נאהרהאפט און געשמאקהאפט איז

וועלכע ענטהאלט אין זיך די בעסטע שמאנד־מאסע און די איידעלסטע עגזאטישע פרוכטען.

צו בעקומען אין אלע דעליקאטעסען־געשעפטען און פאקעטען צום פרייז 50 גראשען און 1.25 זל. הורט־בעשטעלונגען ווערען אנגענומען טעלעפאניש 188-22 און ווערען שנעל און פינקטליך געליפערט.

בעמערקונג: ביים קויפען בעטען מיר אכטונג צו געבען אויף די מארקע „SUŁTANKKA" „EXPRESS" W. G.

אכטונג, זגערזש!

מארגען, שבת, 7 אוונט ערווארט זגערזש א עונג, וואס זגערזש האט שוין לאנג נישט געהאט: דער טאלאנטפולער זעהר בעגאבטער ערנסטער העברעאיש־יודישער שריפטשטעלער אויסגעצייכנעטער רעדנער פון ווארשא

ב. דוב אויערבאך

וועט האלטען א גרויסען ערנסטען פארטראג אויף איינע פון אינטערעסאנטסטע טעמען

א סטודיום אין דער יודישער געשיכטע.

עס ווערט אויך צוגעגרייט פאר דעם זעלבען שריפטשטעלער א גראנדיעזער פריהמארגען אין דער פילהארמאניע אין לאדז.

גענויערעס וועט אנאנסירט ווערען.

א קוואליפיצירטע פערקויפערין צו מאלאשען און שנ־ענאוצעם קאן זיך מעלדען ביי ר. זעלינגער 8 פעטרי־אווער 8

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע

נאווראט 2 טעל. 79 89

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4 — 8 אוונט פאר פרויען ספעציעל פון 4 — 5 נאכמיט פאר אונבעמיטעלטע לעמשניצע־פרייזען.

3 נאוואמיעסקא — טוך און קארט־געשעפט — נאוואמיעסקא 3

Herman Włoski

לאדז, נאוואמיעסקא 3 טעל. 114-92, פראנט 2־טער שטאק

עמפפעהלט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע

דאמען־ און הערען־שטאפען

ווי: לאדזער, טאמאשאווער, ביליצער, לעאנארד'ס און אז״וו. אויסארבייטונגען

בעסטע קוואליטעט / נייעסטע מאדע / פאבריקס־פרייזען / הורט און דעטייל

געדענקט די אדרעס!

קויפט נור ביי דער ערשטער האנד!

ייִן כשר וטוב!

1/4 ליטער נור 63 גראשען

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„בארוויך"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

גרויסער אויסוואהל פון ווינען, ליקערן און בראנפען'ס.

ביליגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

א הארציגען מזל טוב ווינש איך די פאמיליע פישהאף צו דער פערלאבונג פון אייער טאכטער

מאניא פישהאף

מיט העררן מאטעק ברייטבארד

איך ווינש דעם יונגען פאר א בליהענדע צוקונפט עקיבא גרינבוים

Z intencji zaręczyn

p. Maniuty Rajczykówny

z p. Abramem Goldblatem

najserdeczniejsze życzenia składają

Tola Zylberberzanka

Władysław Frajman

מזל־טוב. א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער ג׳ פרעזעס ה׳ שלמה טאסמאן און זיין פרוי צום געבוירט פון זייער ערשט אייניקל פון זייער טאכטער

עדזיא הענריקאווסקא

די פערוואלטונג און סעקרעטאריאט פון קליינהענדלער־פעראיין פיעטריקאווער 6

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד

יוסף גאלדוואסער

מיט פרל. מאניא מילמאן

ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.

לייביש דימאנט און פרוי

POLISY AMERYKANSKIE!

מיין אדוואקאט אין ניו־יארק טיילט מיט, אז די נייע פאליסען פון דער „NEW-YORK" געז. וועלכע וועלען צוגעשטעלט ווערען דער געזעלשאפט פאר׳ן 1 דעצעמבער ד. י. וועלען געניסען אין יאנואר פון ווייטגעהענדסטע בעסערע ליקווידאציאנס־בעדינגונגען, ווי ביז איצט. צוליב דעם בעטע איך דאס אננעהמען פון נייע פאליסען ביז׳ן 10 נאוועמבער ד. י.

גלייכצייטיג בעטע איך דאס אננעהמען פון נייע פאליסען פון דער „EQUITABLE" געז.

אין וועמענס אנגעלעגענהייט אדוואקאטען דערווארטען א שנעלען און גוטען רעזולטאט צוליב דעם וואס דער אורטייל איז נאך נישט פעראפענטליכט געווארען (געווים האמעוועט עס די געזעלשאפט).

Sz. GOLDMAN, ul. Pilsudskiego 36

פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

F-ma F. Futerman

(Właść. B-cia FUTERMAN)

PIOTRKOWSKA 28, tel. 129-21

דערמיט האבען מיר דעם כבוד צו עמפפעהלען דער ג. קונדשאפט צום איצטיגען סעזאן א רייכען אויסוואהל פון די מאדערנסטע און לעצטע נייהייטען פון דעקאראציאנס־שטאפן, טיש־בעט־דעקן, גארדינען, קאצען, צעראטעס, פארטיערען, פלוש־דעקען, רייזע־פלעדען, פערשידענע לינאלעאומס ווי אויך האנד־דיוואנעס

אלעס צו קאנקורענץ פרייזען, / רעעלע בעהאנדלונג הורט און דעטייל / געדענקט די אדרעס פיעטריקאווער 28

ווייכטיג פאר עלעגאנטע הערען!

דער מאדערנער הערן־שניידער־אטעליר

Ch. SZRANK

פיעטריקאווער 83, טעל. 167-93

מאכט בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז צום ווינטער־סעזאן נעהם איך אן אלעראט ארבייטען פון אייגענע און אנגעטראגענע סחורות לויט דער לעצטער מאדע. ביליגע פרייזען!

סאלידע און פינקטליכע אויספיהרונג!

הרינו מביעים בזה את רגשי השתתפותנו החמה לחברנו מר שלמה פליבער לרגלי האסון שקרהו במות עליו

אמו ז״ל

בסיועו בעבודת בנין ארצנו ימצא נחומים!

ועד ההתדרות הציונית בלודז

הועד של „קרן היסוד" בלודז

ועדת קרן הקימת לישראל

„UROLYSIN"

גלענצענד בעווערטעס מיטעל צו נירען און בלאזען־קראנקהייטען

הויפט נידערלאגע

Apteka A. PERELMANA i S-ka

צעגעלניאנא 32.

ווארנונג!

אזוי ווי ס׳האבען זיך בעוויזען אין גאס וועקסלען מיט מיין זשירא, וועלכע זענען געפעלשט, ווארן איך דעריבער, אז מ׳זאל די וועקסלען נישט נעהמען, ביז מ׳וועט זיך ביי מיר ערקונדיגען.

FABRYKA CZEKOLADY i CUKRÓW

„ARKADIA"

Wł.: F. ROSENSTEIN, Łódź

Ogrodowa 13.

7122

פּעלץ=וואַרעז=לאַגער „KAMCZATKA"
לאָדז, 19 פּיעטריקאָווער 19, טעל. 224=66 און 162=23
עמפּפעהלט דעם רייכסטן אויסוואַהל פּעלץ-וואַרעז צו ערמעסיגטע פּרייזן
בעמערקונג: קירזשנער= און שניידער=ווערקשטעל אויפ׳ן אָרט.

אכטונג! צוליב׳ן קריזיס איז אין
הערען= און דאַמען=פריזיר=סאַלאָן
פון מ. קופּקאַ, פּאָלודניאָווא 12
(רוג ווסכאָדניאַ), טעל. 119=40

געוואָרען די פּרייזען בעדייטענד פּערקלענערט

דאַמען-סאַלאָן:		הערען-סאַלאָן:	
שערען און אָנדולאַציע מיט אייזען	1.60 זל.	ראַזירען מיט קעלניש וואַסער	30 גר.
אָנדולאַציע מיט אייזען	1.—	שערען	50
וואַסער-אָנדולאַציע	1.50	א יונגען	40
וואַשען און קאָפּ-טרוקענען	80 גר.	קאָפּ-וואַשען	40
מאַניקיור	60	האָר-טרוקענען	40
שערען	60	מאַסאַזש	40

פּרייזען פאַר זעמטליך מלאָכות און פאַרבען די האָר זענען בעדייטענד פּערקלענערט. ערשטקלאַסיגע בעדינונג! אכטונג! דער פּריזיר-סאַלאָן איז גילטיג א גאַנצע וואָך, א חוץ פרייטאָג, שבת און יום-טוב.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען=מעבעל=פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאַבריק-לאַגער:
באַרוטאָוויטשאַ (דזיעלנאַ) 11, טעל. 137-70

איז: א מבילינסטע, א מבעסטע, א מבעקוועמסטע
און דער גרעסטער אויסוואַהל
פון מעטאַל=בעטען,
מאַטראַצען פערשידענע סאָרטען,
קינדערוועגעלעך,
פעלד=בעטען מעטאַלענע,
Perfekt-Patent, ווי אויך וואַש-
געשירען. סערוויזען. וויזשימאַשקעס.
אייז-קאַסטענס, וואַנעס. קינדער-בענקעלעך. ראַווערען א. ד. גל.
עקזיסטירט פון 1896 יאָהר.
בעדייטענד נידריגע פּרייזען!

STARSZY FELCZER
A. Neumark
Południowa 38, tel. 163-46
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8–10 פריה און פון 2–4 נאָכמ.
פאַר אונבעמיטעלטע – מעסיגע פּרייזען.

שירמען
מיט פּאַריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שירמלען
ווערען ערשטקלאַסיג און רעעל אויסגעאַרבייט
צו ביליגע פּרייזען
ביי קערש, סקווערנאָווא 15
לינקע אָפיצינע, 1-שטער שטאָק.

Dr. med.
H. LUBICZ
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע און
געשלעכטס-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43) טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שטונדען 8–10, 12–2 און 5–8, זונטאָג
אין יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216=90
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט= און ווענערישע
קראַנקהייטען, מענער=שוואַכע. אַלע אַרט
אנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג
מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוונד.
בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

שטראָם פון הויכער פּרעקווענץ!
(1–2 מיליאָן) מיט ראַד=שטראַהלען
(צייליס מעטאָדע)
Dr. med. J. Polak
6-טער שערפּיע 22, טעל. 164-21

מיין זאַל!
פערדינג איך אויף חתונות,
נעהם אויך אָן אויף פּאַרציאָנען שטרענג כשר
און ביליגע פּרייזען.
פרידוואַלד, פּאָלודניאָווא 10
טעלעפאָן 26=191.
7072

Szkoła Berlitza
Piotrkowska 39
przyjmuje zapisy na wykłady
języka **Polskiego**
w małych grupach po cenach
niskich.

פאַר מאַגענליידנדע
ראַבאַרבער-ווייז,
פּיפּסין-ווייז
אין פּרימאַ קוואַליטעט
צו בעקומען אין דער וויינהאַנדלונג פון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

Dr. med
Haltrecht
ספּעצ.-אַרצט פאַר הויט
און געשלעכטס-קראַנקה..
נעהמט אָן פון 8—11 פריה
פון 1—2 נאָכמיטאָג און פון
6 ביז 9 אָוונט.
זונטאָג פון 9 ביז 12 בייטאָג.
פּיעטריקאָווער 10
טעל. 245-21.
פאַר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע פּרייזען.

אַקאַראַקול=פּאַלטען
פון דער בעסטער קוואַליטעט, ביליג צו פערקויפען
ביים קירזשנער א מזעל, פּיעטריקאָווער 60,
פראָנט, 2-טער שטאָק.
6094

צו פערמיטען א שטוב
4-טער שטאָק ביים ווירט
בזשעזשינער 57a
רוג מאַרישינער.

Dyplomowana
HIGIENISTKA
LIZA NAMIOT
נעהמט אָן אַרבייט: זאַסטושיקען,
אַפּאַטרונקעס, דיזשורען
35 אַלעיאַ 1=טער מאַי 35.
פראָנט, ערשטער שטאָק.
טעלעפאָנירען טאָג-טעגליך, אויסער שבת,
פון 2 ביז 4 נומער 145-02.

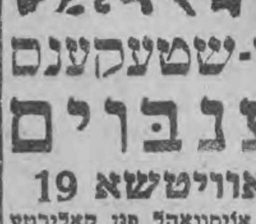
ווערקשטעל
פון שירמס
און שפּאַציר-שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאָדז, באַרוטאָוויטשא 19
עמפּפעהלט אין א רייכען אויסוואַהל פון קאַלירטע
דאַמען= און מענער=שירמס און שטעקנס
צו קאָנקורענץ=פּרייזען.
נעמט אָן אַלערליי רעפּעראַטורן פון שירמס און שטעקנס

צאַהן=אַרצט
J. ROZIN-REICHOWA
נעמט אָן אין דער לעטשניצע „POMOC"
1 אַלעקסאַנדראָווסקאַ
מאָנטאָג, מיטוואָך און פרייטאָג 3 – 6 אָוונט

אכטונג!
די בעוואוסטע און לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע
J. FUTERMAN
Łódź, Piotrkowska 54, tel. 106-54
מאַכט בעקאַנט, דאָס זי בעזיצט און עמפּפעהלט דער געעהרטער
קונדשאַפט צו די פאָרשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען
אויסוואַהל פון אַלעראַרט מאָדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:
דיוואַנעס טיש-בעט-דעקען מעבעל-איבערצוג
קאָרניסעס נאַרזשוטען דעקאָראַציע-שטאָפן
גאַרדינען קאָצען צעראַטען
פּאַרטיערן רייזע-פּלעדען לינאָלעאום
אַלעס צו אויסערסט ביליגע פּרייזען און רעעלע בעהאַנדלונג.
בעמערקונג: פערטרעטונג פון די בעסטע
ביעלסקער האַנד-דיוואַנעס.
54 הורט! דעטייל! 54

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY
„POLONJA"
ŁODZ, Sw. JERZEGO Nr. 11.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיינע געעהרטע קונדשאַפט, אַז אין
מיין אַטעליער איז דורכגעפיהרט געוואָרען א גרינדליכער רעמאָנט
מיט גאַנץ נייע דעקאָראַציעס און קאָסטיומען קאָווקאָווער, כורת
און פערשידענע קאָווב(?)איסקע. יעדער קען זיך פאָטאָגראַפירען
אָהן צוצאָהלונג.
א פּרעמיע! יעדער איינציגער, וואָס בעשטעלט
6 בריוונע פאָטאָגראַפיעס פאַר 3 זל.
בעקומט א שפּיגעלע מיט זיין אייגענער
פאָטאָגראַפיע אומזיסט. גרויסע פּאָרטרעטען מאַך
איך צו זעהר ביליגע פּרייזען. מיט אכטונג
„POLONJA"
דיפּלאָם. פאָטאָגראַף
לאָדז, יעזשעגאַ 11.
צופאָהר מיט טראַמוויי נומ׳ 3.

אויפפאָדערונג!
דערמיט פאָדער איך אויף צום לעצטען מאָל
ה׳ גרשון גאָלדבערג, נאָוואָמיעסקאַ 8, אַז ער
זאָל קומען זונטאָג, דעם 25. אָקט. ד. י. פון 3–4
נאָכמ. צום הרב ר׳ לייביש ראָזענבערג, פּאָמאָרסקאַ 4
וועגען דעם סכסוך איבער דעם וועקסעל פון 170 זל.
וואָס איז נישט געוועזן אונטערגעשריבען, אויף וועל-
כעס איך וויל מקבל זיין, אין געגענפאַל וועל איך
געצוואונגען זיין גערישטליך אַרויסצוטרעטען און
נעהם פון מיר אַראָפּ יעדע פעראַנטוואָרטליכקייט
פאַר די ווייטערדיגע פאָלגען.
משה ראָזמאַן, אַלעקסאַנדריסקאַ 2.
7116

אכטונג!
דער
באָטשאַן
קומט.
האָט איהר
שוין
קינדער
וועש
?

ספּעצ. אָפּטיילונג
פאַר קינדער=שיך
שיך פון 11 זל.
האַלבשיך פון 9.80 זל.
צו בעקומען ביי
J. FRIMER, Piotrk. 75
Filje: Piotrk. 112 i Piotrk. 148.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען
א פּיאַנאָ,
אַנ׳עס=צימער ווי אויך א פּעלץ
(סכויזשענער) זעהר ביליג.
צו ערפאַהרען זאַכאָדניאַ 21, וואָהנ. 8.
7056

Dr. med. G. GERSZTAJN
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגען-קראַנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראַגוטאַ 12, טעל. 175-10.
נעהמט אָן פון 11–1 און פון 7–8 אָוו.
1764

1000=מעטער
מענשען האָבען זיך שוין איבערצייגט אין דעם,
דעריבער מאַך איך בעקאַנט מיינע געעהרטע
דאַמען און מענער, אַז ביליגער, שעהנער און בע-
קוועהמער צו קויפען א דאַמען- אָדער מענער-הוט,
ווי ביי מיר גיבט נישט. גלייכצייטיג מאַך איך בע-
קאַנט, אַז איך נעהם אָן צום איבערפאַסאָנירען דאַמען-
און מענער-היטען פון גאָר אַלט אויף גענצליך ניי
און אויך צו גאָר ביליגע פּרייזען.
י. פּערדער, זגערזשער 20
אָדער לוטאָמירסקאַ 2.

ס׳ווערט געזוכט
שטריק-אַרבייטער
צו וואָלענע הענטשקעס (אָהן מאַשינען)
ביי מ. לאַנדוי, ווסכאָדניאַ 17, אויפ׳ן
הויף אין דער אָפיצינע, פּאַרטער.
7103

לעקציעס מוזיק!
זיי: קלאַוויר, פידעל, מאַנדאָלין, סאָל-
פּעדזשע (נאָטען לערנען), שטים=בילדונג,
חזנות=לערנען, אויסשטודירען כארען.
נעהמט אָן דער בעוואוסטער טאַלאַנטפולער מוזיק-
לעהרער און פּעדאַגאָג
פרענקעל, פּעטריקאָווער 26 וו. 12 פראָנט.

„Praca"
פרויען-פאַך=קורסען
ביי דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען
פאַך-קענטעניסען צווישען יודישע פרויען
וואָלטשאַנסקאַ 21, טעל. 167-15
נעמט אָן איינשרייבונגען אויף פאָלג. אָפּטיילונגען
1) דאַמען=שניידעריי
2) האַנד=שטיקעריי
3) הוטען-פּוצעריי
4) וועש=אַרבייט
5) אָנדולאַציע
6) מאַניקור
דער סעקרעטאַריאַט איז עפען פון 1 – 6 נאָכמ.

אינטערווענצע פון יודישע דעפוטאטע
ביי די מיניסטארעז פון אינערן און בילדונג

וו א ר ש א, 22 (י. ט. א. טעלעגראפיש) א דעלעגאציע פון די יודישע דעפוטאטען הי"ב לעווין, ווישליצקי, מינצבערג און סענאטאר מענדעלסאן זענען היינט אויפגענומען געווארען אויף אנ'אודיענץ ביים אינערן-מיניסטער פיעראצקי. די דעפוטאטען האבן בעריהרט א רייה אנגעוועהטאגטע פראגען פון פוילישען יודענטום. צווישען אנדערע: די טרויעריגע לאגע פון די יודישע בעקע"ס אין צוזאמענהאנג מיט די מעכאניזירונג פון די בעקעריייען. וועגען דער געשאפענער לאגע ביי די יודישע הויזירער, בעאמטען-רעדוקציעס און צוואנג-זונטאג-רוה.

דער מיניסטער האט מיט גרויס אויפמערקזאמקייט אויסגעהערט די אויספיהרונגען פון דער דעלעגאציע, און האט זיך גינסטיג בעצויגען צו די פראבלעמען, וואס זענען בעריהרט געווארען פון די יודישע דעפוטאטען.

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאניש) דעפ. ד"ר טאן און דעפ. ראזמארין זענען נעכטען געוועזן ביים בילדונגס-מיניסטער און מיט איהם קאנפערירט וועגען א רייה אקטועלע יודישע ענינים.

דער מיניסטער האט אויסגעהערט די יודישע פאסטולאטען און געגעבען גוטע הבטחות.

וו א ר ש א, 22 (יט"א טעלעגראפיש) א דעלעגאציע פון „אגודת הרבנים" מיט הרב לעווין בראש האט זיך פארגעשטעלט פאר'ן בילדונגס-מיניסטער, הרב לעווין האט פאר'ן מיניסטער פארגעשטעלט די איבריגע מיטגלידער פון דער דעלעגאציע, ס'האט זיך אנטוויקעלט א לענגערער געשפרעך און וועלכען ס'האבען זיך בעטייליגט אלע אנוועזענדע רבנים.

דער געשפרעך האט געטראגען א זעהר פריינדליכען כאראקטער. דער מיניסטער האט אין ווארימע ווערטער געדאנקט דער דעלעגאציע פאר זייער בעגריסונג.

נומערוס-קלאוזוס פאר אויסלענדער
אויף די טשעכישע הויכשולען

פ ר א ג, (יט"א) אויף די פראגער טשעכישע און דייטשע הויך-שולען איז היי-יאהר אויפגענומען געווארען בלויז א קליינע צאהל אויסלענדישע סטודענטען. אויף דער דייטשער אוניווערזיטעט אין פראג זענען צוגעלאזען געווארען בלויז זעכציג אויסלענדישע סטודענטען, דער גרעסטער טייל קאנדידאטען דאגעגען דאס רוב פון פוילען און רומעניען דערפון עפ"י רוב יודען זענען נישט בעשטעטיגט געווארען. נישט בעסער איז אויף דער טשעכישער אוניווערזיטעט. אמערגסטען אבער זענען די פערהעלטנישען אויף דער טשעכישער הויכשול, וואו יודען ווערען כמעט לגמרי נישט אנגענומען.

עס בעשטעטיגט זיך, אז דער טשעכאסלאוואקישער קאנסולאט אין ווארשא האט בעקומען אן אינסטרוקציע צו געבען בלויז אין זעלטענע פאלען וויזעס פאר יודישע סטודענטען, וואס שטרעבען אנגענומען צו ווערען אויף טשעכאסלאוואקישע הויכשולען, אין דורכשניט זאל אויף זעכציג פערצענטען בעריקזיכטיגט ווערען בלויז איינער.

זעלבסטמארד פון א וולאצלאווקער יודישען סוחר אין ווארשא

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאניש) דער וולאצלאווקער סוחר חיים פריזאמענט האט זיך אויף פאוויע 11 אראפגעווארפען פון 3 שטאק און איז אויפ'ן ארט דערהרגעט געווארען.

די סבה פון טראגישען זעלבסטמארד איז א סומע פון 150,000 זל. וואס ווארשאווער סוחרים האבען איהם באנקראטירט.

קלאנגען עס זאל בעשטימט ווערען א רעגירונגס-קאמיסאר אין ווארשא

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאניש) נעכטען האבען זיך פארשפרייט קלאנגען, אז דער ווארשאווער שטאט ראט זאל פונאנדער-געלאזען ווערען און אלס רעגירונגס-קאמיסאר זאל בעשטימט ווערען סקלאדקאווסקי אדער מאטושעווסקי.

= דער פעלץ-ווארען-לאגער =

L. Grünspan

66 פיעטריקאווער 66 — טעלעפאן 21-190

פּעלצן

פאר דאמען און הערען צו קאנקורענץ-פרייזען.

אכטונג: אין דער אייגענער ווערקשטעל ווערן אויסגעפיהרט פעלץ- און שאף-מאנטלען פון אייגענער און אנפערטרויטע שטאף לויט די לעצטע נייעסטע מאדעלן ווי אויך פארשידענע רעפאראטורען

Koncesjonowane Kursy kroju i szycia **A. Rogozinski**

Łódź, PIOTRKOWSKA 85, Telefon 212-34, P.K.O. 69,027.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איז מיין בעוואוסטער צושניידער-שולע, פיעטריקאווער 85 ווערען אנגענומען נייע שילער אויפ'ן הערען און דאמען צושניידער-קורס אויך קליידער אין בלוזען.

בעמערקונג: גינסטיגע בעדינגונגען. די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונד.

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY

EDWARD KUMMER

ŁÓDŹ, ul. PUSTA 7. TELEFON 213-63

אינסטאלאציעס

עלעקטרישע, ליכט און קראפט

רעפעראטור-ווערקשטעלן

מאטארען

עלעקטרישע, נייע און געניצטע

לאגער פון עלעקטראטעכנישע ...

קאטאר, כריפקע און גריפע

הײלט. פערהיט און בעזײטיגט

PINOMETHYL

PINOMETHYL קען מען בעקומען אין אלע אפטייקען. פרייז 1.75 זל.

פערטרעטער אויף דער לאדזער וואיעוואדזטווע:

Apteka **J. Cymera** w Łodzi, Wólczańska 37, róg 6-go Sierpnia tel. 139-47.

GRAZER WAGGON- und MASCHINEN-FABRIKS-ACTIENGESELLSCHAFT vormals JOH. WEITZER

GRAZ, (224) tel. Nr. 253, 42-06, 34-52

גראצער צווייטאקט-דיסעל-מאטארען

פון **P. S. 150 – 8**

פירטאקט-דיסעל-מאטארען

פון **P. S. 3000 – 25**

גענעראל-פערטרעטער פאר פוילען:

ALFRED EISINGER, **Kraków, ul. Studencka 2** Skrzynka pocztowa 310.

Dr. med. **REICHER**

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8 – 11 פריה און פון 5 – 8 אוונד.

זונטאג און יום-טובים פון 9 – 1 בײטאג.

Dr. med. **H. KRAUSKOPF**

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

זגערזשער 15, טעל. 47-113

נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אוונד.

Lekarz-Dentysta

St. GELBERG

Zawadzka 14, tel. 108 33

צוריקגעקעהרט.

נעהמט אן פון 10–2 און פון 4–7 אוונד.

Dr. med. Ignacy Margolis

OKULISTA

Al. Kościuszki 9, tel. 165-17

צוריקגעקעהרט

Dr Med

M. Wajnberg

ספעציאל ארצט פאר נאז וועה-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

ZEROMSKIEGO 25 (פאנסקא)

טעל. 20-172

נעהמט אן נאכמיטאג. פון 5 ביז 7

Dr. **Z. Rakowski**

פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 81-127

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעכצניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 5—8.

Dr. med. H. GUTSZTADT

ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 62 (Śródmiejska 14)

telefon 129-52.

נעמט אן פון 9–10 פריה און פון 5–7 אוונד,

Dr. med **N. ROZEN**

צאהן-כירורג צאהן, קיפער, דיאגנאסעס, גימען- און צונג-קראנקהייטען

רענטגענאדיאגנאסטיק

Andrzeja 7, tel. 216-57

פון 3–7 נאכמ.

Dr. Różaner

ספעציאליסט פון הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעלעפאן 98-128

נעמט אן פון 8–10; 4–8 אוונד.

זונטאג פון 9 ביז 10 פריה.

Dr. med. **J. BETTE**

ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקה.

צוריקגעקעהרט

פיעטריקאווער 6, טעל 95-144

נעמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאכמ.

Dr. **MORTKOWICZ**

Śródmiejska 19

tel. 123-27

(dawn. Cegieln. 14)

נעמט אן פון 5–7 אוו.

א פעהיגער יונגערמאן מיט גוטע רעפערענצען, וועלכער איז געוועזן 5 יאר אין א וויין-פאבריק זוכט א פאסטען צו וואס ס'זאל נישט זיין אדער צו שלאפן אין א געשעפט פאר קליינעם לוין. ווסכאדניא 27 ביי מאיר יעקבאוויטש.

אכטונג, שטעפער!

ס'ווערט געזוכט א נייהערערער א נייערין צו הויז-פאנטאפעל ווי אויך א לערן-יונגעל ביי גרינבערג קאנסטאנטינער 50.

צו פערמיטען

א וואוינונג פון 3 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטן אויפ'ן 2טען שטאק. צו ערפארען ביים ווירט קילינסקיעגא 89, פון 2–4 נאכמיטאג.

בעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

— פון —

מאגיסטער **נ. שאץ**

פיעטריקאווער 37, 2 שטאק פראנט

אנאליזען פון קאל, אורין, לייבעך א. אנד.

מעסיגע פרייזען.

שייטלען מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט צו ביליגע פרייזען

ביי פרוי ב. פארזשוצקא, קאמיענא 5 2-טער הויף, לינקס 2-טער שטאק.

א זיכער געשעפט

א שותף מיט א קאפיטאל פון 2—3000 דאלאר, קען צוטרעטען צו עפענען א הייל-אנשטאלט מיט א גוזיכערטען ערפאלג. קיין ריזיקא זיכערער פראפיט. אפערטען אונטער **„Zakład leczniczy"**

אין מיין ביורא

ווערט געשריבען און ערלעדיגט מיט ערפאלג אלערליי ביטעס, רעקורסען, אפעלאציעס אין אלע אינסטיטוציעס ווי: סאנדאווע, סקארבאווע, וואיעוואדזקע, אדמיניסטראציע אז"וו, ווי אויך אקטען, קאנטראקטען, פונקטאציעס, פריוואט-קארעספאנדענץ, איבערשרייבונגען אויף די מאשין. איבערזעצונגען אין פארשידענע שפראכען. בעזונדערע אבטיילונג פאר אינקאסא, פראטעסטירטע וועקסעל.

ט. מאנעלא, פיעטריקאווער 17

צווייטער הויף (זאכאדניא 52), טעל. 79-148

נעהמט אן א גאנצען טאג.

בעמ.: איך קויף אויף אלטע פאליסען פון זעסטליכע אסעקוראנץ-געזעלשאפטען.

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז

חודש פון'ם יודישן בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיוו פון פען קלוב. איבער 1000 בעסטע ביכער פון דער יודישער ליטעראטור, כמעט צו האלבע פרייזען. אין דער רשימה געהען אריין די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאגען.

נאר איצט האט איהר די געלעגענהייט זיך צו פערשאפען די בעסטע ווערק צו האלבע פרייזען. קומט און זעהט אדורך די רשימה און איהר וועט זיך איבערצייגען, דאס ביי מיר בעקומט איהר אלערליי ביכער אויף די בעסטע בעדינגונגען. בעזוכט מיין בוכהאנדלונג אויף **אלטשטאט 12** אין הויף, 2. שט. קויפען איז נישט פערפליכטענד.

ווענען אפשטעלען די בעוואפנונג

ליטווינאוו'ס ענטפער אויפ'ן בריף פון פעלקער-ליגע-סעקרעטאריאט

מאסקווע, 22 (ספ.) ליטווינאוו האט צוגעשיקט א תשובה אויפ'ן בריף פון דער פעלקער-ליגע וועגען אפשטעלען די בעוואפנונג.

ליטווינאוו פיהרט אויס, אז די סאוויעטען זאלען זיין גרייט אנצונעהמען די פארפליכטונגען בנוגע אפשטעלען די בעוואפנונג אויף די זעלבע בעדינגונגען, וואס אנדערע מלוכות.

יאפאניש-כינעזישער קאנפליקט אין דעם פעלקער-ליגע-ראט

גענף, 22 (ספ. טעל.) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פעלקער-ליגע-ראט איז ווייטער נישט געקומען צו קיין הסכם בנוגע דעם יאפאניש-כינעזישען קאנפליקט.

אויף היינט פרייטאג איז בעשטימט געווארען א צווייטע זיצונג.

3000 שטאטישע בעאמטע שטרייקען איז ווארשא

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער איטאליענישער שטרייק פון די שטאטישע בעאמטע פון ווארשאווער מאגיסטראט האט נעכטען ארומגענומען 3000 בעאמטע.

דער פרעזידענט האט אפגעווארפען די פאדערונג פון די שטרייקענדע בעאמטע.

בעגריסונגען צום נייעם הויך-קאמיסאר אין פרעז. סאקאלאוו

שיקט דער יודיש-אמעריקאנ. קאנגרעס

ניו-יארק, 22 (יט"א טעלעגראפיש) דער יודיש אמעריקאנישער קאנגרעס האט ארויסגעשיקט א בעגריסונגס דעפעשע צום נייעם הויך-קאמיסאר אין ארץ-ישראל. א בעגריסונגס-דעפעשע איז אויך ארויסגעשיקט געווארען צום פרעזידענט פון דער ציונ. ארגאניזאציע נחום סאקאלאוו.

פרעמיער לאוואל אנגעקומען קיין ניו-יארק

ניו-יארק 22 (ספ. טעל.) נעכטען 3 א זייגער בייטאג איז דער פראנצויזישער פרעמיער לאוואל אנגעקומען קיין ניו-יארק און געהאט א פייערליכען קבלת פנים.

אפגעווארפען דעם פארשלאג וועגען א 40 שעה'דיגע ארבייטס-וואך

ווארשא, 22 (טעלעפאניש). אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער ארבייטס-קאמיסיע האבען די פ.פ.ס. אריינגעטראגען דעם פארשלאג וועגען א 40 שעה'דיגער ארבייטס-וואך.

נאך לענגערע דעבאטען איז דער פארשלאג אפגעווארפען געווארען.

אפאזיציע האלט בסוד איהר שטעלונג

צו דער היינטיגער סיים-זיצונג

ווארשא, 22 (טעלעפאניש) אין צוזאמענהאנג מיט דער היינטיגער סיים-זיצונג האט די אפאזיציע אנגענומען א בעשלוס, וואס ווערט געהאלטען בסוד.

פאלאנסקי פאר'ן אפעלאציע-געריכט

ווארשא, 22 (טעלעפאניש) נעכטען איז פארגעקומען דער אפעלאציע פראצעס געגען פאלאנסקי, וועלכער האט געוואלט אויפרייסען די סאוויעטישע אמבאסאדע און איז פארמשפט געווארען אויף 9 יאהר תפיסה.

דער אורטייל וועט ארויסגעטראגען ווערען היינט פרייטאג.

די נייע אויפטועכצען אין דער מעדיצין

לעצטענס זענען אלע דאקטוירים בעריהמט געווארען און זייערע פאציענטען זענען געזונד געווארען א דאנק דער ספעציעלער כינע, וואס איז איצט ארויסגעלאזען געווארען אין א פולשטענדיג נייער פארם, ד. ה. אין פילען, מיט'ן נאמען „אריגינאל", און וואס איז די גרעסטע און נייעסטע אויפטועכץ אין דער וועלט-מעדיצין און פארמאציע. די פילען „אריגינאל" זענען בעארבייט אויפ'ן סמך פון לאנג-יעהריגע פארשונגען פון דער מעדיצין, כעמיע און טעכניק, און צוזאמענהאנג מיט'ן 300-יעהריגען יובילעאום פון אריינברענגען כינע קיין אייראפע און מיט'ן אנערקענען זי אלס איינעם פון די ווירקזאמסטע מיטלען אין דער וועלט-מעדיצין ביי אלע אהן אויסנאהם קראנקהייטען, וואס ענטשטעהען פון צוקיהלונגען אדער שלעכטען ערנעהרען זיך. אין דער מעדיצינישער ליטעראטור האבען כמעט אלע מעדיצין-פראפעסארען פון דער וועלט אנערקענט כינע אלס איינעם פון די ווירקזאמסטע הייל- און פערהיטונגס-מיטלען, ביי פאלגענדע קראנקהייטען: גריפע, אנגינע, קדחת, שווינדזוכט, הוסטען, קאפ-וועהטאג, לעבער-קראנקהייטען, מאגען, לונגען און נירען-קאטאר, ביינער-וועהטאג, בערוועזען הארץ, דיזענטעריע און אלע אנדערע ליידען. וואס ענטשטעהען אלס רעזולטאט פון פערקיהלען זיך אדער שלעכטען ערנעהרען.

אין פערגלייך מיט אלע אנדערע קינסטליכע מיטלען, וואס ווערען ביז-איצט אנגעווענדעט ביי די אויבענאויסגערעכענטע קראנקהייטען, פערדיינען די פילען „אריגינאל", אלס ספעציפיש-נאטירליכער, נישט קינסטליכער און נישט-נארקאטישער ד. ה. פולשטענדיג אונשולדיגער און גלייכצייטיג אמשטארקסטען ווירקענדער פלאנצען-פרעפאראט — דערביי מיט א גוטען איינפלוס אויפ'ן הארצען, — צו פערנעהמען דעם ערשטען, פולשטענדיג פערדינטען, ארט אין דער טעאוראפישער מעדיצין. די פילען „אריגינאל" זענען נישט קיין געוועהנליכע פילען, פאסטילקעס אדער כינע-טאבלעטקעס, ווי עס זענען ביז-איצט געווען אין די אפטייקען אדער אפטייק-סקלאדעס, נאר זיי זענען א ספעציפיק, וואס באזירט אויף א שטרענגער געהיימניש פון דער כינע-פראדוקציע. דער הייל-פראדוקט פון די פילען „אריגינאל" איז א ריינער אלקאלאאיד פון כינע-קאווע, אין אן אבסאלוטען לויזען צושטאנד, ד. ה. א פולשטענדיג נישט געפרעסטער פראשעק, איז וויקלונגס-סטאדיום. אויף וואס עס ווערט לעצטענס אין דער מעדיצין געלעגט ספעציעלע אכט. די פילען „אריגינאל" קאן מען געברויכען (שלינגען) אפילו אהן א פארשריפט פון א דאקטאר פון 2 ביז 6 פילען 3—4 מאל טעגליך. די פילען „אריגינאל" פרעפארירט אין א זעהר דינער הייטעל פון מילדער צוקער, וועלכע פערהיט פון ביטערען טעם פון דער דאזיגער ספעציעלער כינע, וואס העלפט גלייכצייטיג מיט, אז די הייל-בעשטאנד-טיילען זאלען תיכף צוגעפיהרט ווערען צו אלע וויגקעלען פון מענשליכען קערפער.

די פילען „אריגינאל", וואס ענטהאלטען א ספעציעלע כינע אין פראשעק, ווערען אויסגעארבייט אין אויסלאנד און דעם סוד פון זייער פאבריקאציע, ווי אויך די אויסשליסליכע פראדוקציע, בעזיצט נאר די פירמע „איגדיש-האלענדישע פארמאצעאוטישע אינדוסטריע נ. וו. באנדאטגשע קינינעפאבריק" אויפ'ן אינזעל יאווא און אין האלאנד. די פילען „אריגינאל" זענען איבעראל פרעזענטירט און אין פוילען זענען זיי פעררעגיסטרירט אין מיניסטעריום פון אינערן, געזונדהייטס-דעפארט. אונטערן נומער 1492.

די פארם און די פארציע 0,05 פון יעדער פיל „אריגינאל" גיט די מעגליכקייט צו הייל'ן און צו פערהיטען פון קראנקהייטען נישט נאר דערוואקסענע, נאר אויך זויג-קינדער, ביי אלע אויבענאויסגערעכנטע קראנקהייטען.

די פילען „אריגינאל", בעזיצענדיג הייל-אייגנשאפטען אויפ'ן געביט פון שטאף-וועקסעל און טעמפעראטור-פערקלענערונג, ווירקען גלייכצייטיג פערניכטענד אויף די באקטעריען און זייער ענט-גינאל" נאר מיט'ן רעגיסטער-נומער 1492 דארף מען פאדערן אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדעס צום פרייז 2.50 זל. פאר א טרייבעל, וואס ענטהאלט 50 פילען. אין פאל, ווען עס וועלען אין וועלכער ס'איז אפטייק אדער אפטייק-סקלאד אויספעהלען די פילען „אריגינאל", וועט אויף יעדען פערלאנג תיכף נאכ'ן ערהאלטען 2.50 זל. דורך פ. ק. א. נומער קאנטע 26,164 אין ווארשא, אדער אין פאסט-מארקע, ארויסשיקען די פילען דירעקט דער גענעראל-רעפרעזענטאנט פון דער אינדיש-האלענדישער פארמאצעאוטישער אינדוסטריע, ק. ס. רימאוויטש, גאס פון מארשאל פאש פ' 8, ווארשא.

בעמערקונג: פרויען אין אנדערע אומשטענדען — אין דעם פעריאד פון די ערשטע 15 טעג, ווערט נישט רעקאמענדירט איינצונעהמען די פילען „אריגינאל" אין גרעסערע קוואנטומס ווי צו 6 שטיק 3—4 מאל טעגליך, וויל, ווען די פילען ווערען איינגענומען אין גרעסערע קוואנטומס, רופען זיי ארויס א שטארקע בלוט-צירקולאציע און דאס ווידער רופט ארויס א זיכערע מאפלען.

פ. ס. אין די אינטערעסען פון דער געזעלשאפט און פאר דעם טובת הכלל ווערט געבעטען איבערדרוקען די דאזיגע נאטיץ אין אלע פראווינצער ציי-טונגען און זשורנאלען.

32 יודישע קאנדידאטען

אויף די ליסטעס ביי דער וואהל-קאמפאניע אין ענגלאנד

לאנדאן, 22 (י.ט.א. טעלעגראפיש) בעת דער איצטיגער וואהל-קאמפאניע אין ענגלאנד פיגורירען 32 יודישע קאנדידאטען, אויף דער ליסטע פון די קאנסערוואטיסטען פיגורירען 8 יודען. אויף דער ליסטע פון דער לייבאר-פארטיי — 12 יודען. ביי די ליבעראלען (הערבערט סאמועלס גרופע) — 7 יודען. ביי די ליבעראלען (סיימאנס גרופע) — 4 יודען. מאזלזיס ליסטע — 1 יוד. אויף די ליסטעס פון לאיד דזשארזש'ס גרופע און ביי די קאמוניסטען פיגורירט נישט איין יודישער קאנדידאט.

„ווניעשטארג" ליקווידירט זיך

פאר העכער 20 מיליאן זל. האבען ווארשעווער און לאדזשער פירמען געלאזען אין פראטעסט וועקסלען

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) צוליב דעם, וואס ווארשעווער און לאדזשער פירמען האבען געלאזען אין פראטעסט זייערע וועקסלען, וואס זיי האבען געגעבען „ווניעשטארג" פאר פוטער, כעמיקאליען און גארן אויף א סומע פון העכער 20 מיליאן זל. געפינט זיך „ווניעשטארג" אין א שווערע לאגע און האלט זיך ביים ליקווידירען.

געגען די דערמאהנטע פירמען פיהרט „ווניעשטארג" פראצעסען.

שטורמישע זיצונג פון ווארשאווער שטאט-ראט

ווארשא, 22 (טעלעפאניש). אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט-ראט איז געקומען צו א גרויסען סקאנדאל בעת מען האט בעטראכט די טעאטער-פראגע.

די אפאזיציע האט געמאכט א שטורמישע אפסטרוקציע. דער וויצע-פארזיצער, דער ענדעק ווילטשינסקי האט אריינגערופען פאליציי אין זאל און די זיצונג איז איבערגעריסען געווארען.

נאך א זיצונג פון סעניארען-קאנווענט האט דער וויצע-פארזיצער ווילטשינסקי איבערגעגעבען דעם שטאט-ראט צוליב'ן אריינפיהרען פאליציי אויף דער זיצונג.

ווינכטיג פאר עלעגאנטע הערען!

דער מאדערנער הערן-שניידער-אטעליער

ר. ראזענשטיין,

11. ליסטאפאד 29, טעל. 80-176

מאכט בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז צום ווינטער-סעזאן נעהם איך אן אלער ארט ארבייטען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות לויט דער לעצטער מאדע.

ספעציעל אויף לאיער פעלצען זעהר פרייזווירדיג צו בעקומען.

כינעזישע רעגירונג דאנקט דער פוילישער רעגירונג

ווארשא, 22 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין צוזאמענהאנג מיט דער גאטע פון דער פעלקער-ליגע צו יאפאן און כינע וועגען יאפאניש-כינעזישען קאנפליקט, האט די כינעזישע רעגירונג היינט ציגעשיקט צו דער פוילישער רעגירונג א דעפעשע, אין וועלכער זי דאנקט פאר דער אויפמערקזאמקייט און זארג, וואס די פוילישע רעגירונג האט אין געגנף ארויסגעוויזען פאר די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח. די כינעזישע רעגירונג וועט טון אלץ, כדי צו ליקווידירען דעם קאנפליקט מיט פרידליכע מיטלען.

LUNA קלאנג-קינא

היינט און פאלג. טעג!

גרויסער פילם, מיט וועלכען די וועלט איז פשוט ענטציקט.

„א מיליאן"

נישט-אויסגעלאשענע שיפה פון ליבעס-תאוה פלאמענדער רוף פון ליבע, וואהנזין פון ליידענשאפטען, בעגקשאפט נאך פרויען-צערטליכקייטען.

רעזשי: René Clair דער געניאלער שעפער פון בילד „אונטער די פאריזער דעכער", קאנדירט אויף נאבעל-פרעמיע!

אין די הויפט-ראלען:

Annabella, W. Greville, René Lefevre

אויסער'ן פראגר.: Fox שטימען פון דער וועלט אין לויפ'ענדע אקטואליטעטען.

אנהויב פון די סעאנסען 4, 6, 8 און 10 אוו. שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג

פרעמיי-קארטען זענען גילטיג. דאס פובליקום ווערט געבעטען צו קומען צום אנהויב פון די סעאנסען

שטעלפארטרעטער פון הויך-קאמיסאר קאנפערירט

מיט דער עקזעקוטיווע וועגן לעהרער-שטרייק אין א"י

ירושלים, 22. (יט"א טעלעגראפיש) צוליב דעם כסדרדיגען שטרייק פון די העברעאישע לעהרער אין ארץ-ישראל, האט דער שטעלפערטרעטער פון הויך-קאמיסאר יאנג אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע ד"ר ארלאזאראוו א. אנד.

העכסטער געריכט בעשטעטיגט דעם אורטייל אויפ'ן ביסקופ קאוואלסקי

ווארשא, 22 ט(עלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). דאס העכסטע געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל פון 3 יאהר תפיסה אויף דעם מאריאוויטישען ביסקופ קאוואלסקי. צוליב די אמנעסטיע ווערט איהם די שטראף פערקלענערט אויף 2 יאהר.

קירזשנער-ווערקשטעט מ. שאריט, פיעטריקאווער 33 טעלעפאן 64-240

פינקטליכע אויספירונג סאלידע בעהאנדלונג

פיהרט אויס אלערליי פעלץ-ארבייטען צו צוגענגליכע פרייזען

פינקטליכע אויספירונג סאלידע בעהאנדלונג

כינעזישע פערוואלטונג אין מוקדען

אמעריקא וועט נישט אנווענדען קיין סאנקציעס געגען יאפאן

לאנדאן, 22 (ספ. טעל.) „דיילי טעלעגראף" איז מודיע, אז די יאפאנער האבען איבערגעגעבען די מאכט אין מוקדען די כינעזער.

פון טאקיא איז מען מודיע: די יאפאנער האבען ארייגעשטעלט אין מוקדען און אין אנדערע שטעדט פון צפון-מאנדזשוריע כינעזישע זעלבסט פערוואלטונגען מיט יאפאנישע ראטגעבער.

„דיילי טעלעגראף" טיילט מיט פון מוקדען, אז עס איז פארגעקומען א מיליטערישע קאנפערענץ מיט'ן אנטייל פון סאוויעטישע אפיצירען.

ניו-יארק, 22 (ספ. טעל.) דער שטאטססעקרעטאר סטימסאן האט ארויסגעשיקט קיין יאפאן און כינע צוויי אידענטישע נאטעס, אין וועלכע עס ווערט אנגעוויזען אויף די פערפליכטונגען, וואס לאסטען אויף ביידע צדדים אויפ'ן סמך פון קעלאג-פאקט.

סטימסאן טיילט מיט יאפאן, אז די פעראייניגטע שטאטען וועלען נישט מאכען קיין געברויך פון די ווירטשאפטליכע סאנקציעס, וואס זענען פארגעזעהן אין קעלאג-פאקט.

דאס היסטארישע ראטשילד-הויז

אין פראנקפורט ווערט איבערגעבויט

בערלין. (יט"א) פון פראנקפורט ווערט מיטגעטיילט, אז די דארטיגע יודישע קהלה-ארגאנען זענען צוגעטרעטען צו די ארבייטען פון איבערגעבויען דאס היסטארישע הויז פון דער ראטשילד-פאמיליע, וואס געהערט זייט 1921 צו דער יודישער קהלה. אין דעם הויז, וואו דער פאטער פון דער ראטשילד-משפחה, מאיר אנשעל, האט געגרינדעט זיין בעריהמטע באנק, געפינט זיך איצט דער פראנקפורטער יודישער מוזעאום. די קאסטען פון איבערבויען דעם היסטארישען ראטשילד-בנין דעקט די פרוי פון באראן עדמונד ראטשילד (הנדיב הידוע), די טאכטער פון באראן ווי ראטשילד.

געשטארבען יודיש-דייטשער שריפטשטעלער געארג ענגעל

בערלין, (יט"א) אין 56-טען לעבענס-יאהר איז דא געשטארבען דער בעריהמטער שריפטשטעלער געארג ענגעל (א יוד) דער אויטאר פון א זעהר פאפולערער ראמאנען-סעריע, וואס איז ערשינען אין העכער פופציג אויפלאגען. ערשט מיט איניגע טעג צוריק איז ערשינען זיין גרויסער ראמאן „דאס געריכט". געארג ענגעל האט אויך געשריבען א יודישע דראמע „הדסה", א לאנגע צייט איז דער פערשטארבענער געווען ליטעראטור-קריטיקער פון „בערלינער טאגעבלאט" דער פערשטארבענער איז געווען פארזיצער פון דייטשען בעלעטריסטען-פעראיין. די לעצטע יאהרען האט געארג ענגעל פיל אויפגעגעבען אויפ'ן געביט פון לינדערען די יגוים צווישען דייטשע שריפטשטעלער.

רעוומאטיזם אדער עפעס אנדערש —

די הויפטזאך איז איך פיהל מיך ווידער פולקומען געזונד און קען ווי פריהער ארבייטען, שרייבט אונז צ. א. פרוי וו. סוסקא, ווארשע, סטארע-מיאסטא 6|4. א סך יאהרען האב איך זיך ארומגעדאקטערט בכדי פטור צו ווערען פון מיינע שמערצען, וועלכע איך האב געפיהלט באלד אין די פלייצעס, באלד אין די הענט און פיס. דאס איז אוודאי פונ'ם וועטער, א פערקיהלונג — האבען מענשען געזאגט, דא העלפט גאר די ווארעמקייט. אבער איך האב אין בעט נישט געקענט אויסהאלטען; דאס איז רעוומאטיזם אדער גיכט — דא מוז מען דיעט לעבען, האבען אנדערע געזאגט. איך האב טאקע כמעט קיין פלייש נישט געגעסען און פערשידענס פון דער אפטייק אויסגעפרובט, עס איז מיר אבער וואס אמאל ערגער געווארען, וואס דאס איז באמת געווען, קאן איך ער היום נישט זאגען. דער עיקר איז, ווייל איך האב אנגעהויבען נעמען טאגאל פיהל איך יעצט גארנישט פון מיינע פריהערדיגע שמערצען, און קאן טאקע נארמאל ארבייטען. טויזענדער געפלאגטע זענען דורך טאגאל צוריק געזונד געווארען! ביי רעוומאטיזם, פאדאגרע, רייסען אין די געלענקען, ביינער אין קזשיש, נערווען- און קאפ-שמערצען, גריפע, פערקיהלונגען און ענליכע קראנקהייטען ווירקען טאגאל-טאבלעטען שנעל און זיכער. טאגאל שטילט נישט נאר די שמערצען, נאר איז אויך עוקר מן השורש די קראנקהייט. אפילו ביי לאנגיעהריגע ליידען האט מען איבעראשענדע ערפאלגען דערגרייכט. איבער 6000 דאקטוירים-אטעסטאטען. פרובט נאך היינט אליין אויס, אבער פערלאנגט אין אייער אייגען אינטערעס נור טאגאל; ס'איז נישטא קיין בעסער מיטעל אין אלע אפטייקען.

יודען ווילען פערכאפען די וועלט

בולגארישע „יודענקענער" זענען טעטיג

סאפיא (יט"א) זייט א לענגערער צייט איז רעקלאמירט געווארען די ערשיינונג פון א נייער „יודענקענערישער" פובליקאציע. די צענטראלע יודישע קאנסיסטאריע אין בולגאריען האט זיך בעמיהט ביי דער מאכט נישט צו לאזען ארויסגעבען די בראשור. די בעמיהונגען האבען אבער נישט געהאט קיין ערפאלג, און די טעג איז די בראשור ערשינען א.נ. „די געשיכטליכע אויפגאבע פון ישרראל", דער מחבר איז אהן ספק, א פיהרער פון דער אנטיסעמיטישער „ראדנא זאשטשיטא". ער בעהאלט זיך אבער אונטערן פסיידאנים „ווארשאווסקי". די בראשור ענטהאלט אויסגעדראשענע אנטיסעמיטישע בלבולים וועגען דער יודישער שטרעבונג צו „פערכאפען די וועלט-הערשאפט". אונטעריאבער אלע קריסטען". וכדומה. דערביי שטיצט זיך דער אויטאר אויף די „פראטאקאלען פון די זקני ציון". דאס איינציגע „אקטועלע" אין דער בראשור זענען איניגע שטעלען וואו דער מחבר לעגט אריין אין מויל פון יודיש-בולגארישע פערזענליכקייטען נישט געשטויגענע און נישט-געפלויגענע ערקלערונגען וועלכע דארפען בעקרעפטיגען די השערות וועגען די „יודישע וועלט-פערכאפערישע אפעטיטען", דערביי ווערען די יודישע פערזענליכקייטען אנגערופען ביים נאמען. צוליב דעם ווערט אין די יודישע קרייזען בעטראכט די מעגליכקייט געריכטליך צו פערפאלגען דעם אויטאר פון דער בראשור.

„די יודען דאמינירען"

אנטיסעמיטישע בעלויכטונג פון דער פאלקסציילונג אין רומעניען

בוקארעשט, (י.ט.א.) דער גענעראלדירעקטאר פון סטאטיסטישען אמט אין רומעניען דר. מאנואילא סאבין האט פערעפענטליכט א בראשור וועגען די רעזולטאטען פון דער פאלקסצעהלונג אין דעצעמבער 1930, אין וועלכער די אויספיהרען זענען בעארבעט אויף א בולט אנטיסעמיטישען אופן.

דר. סאבין מאכט א פערגלייך צווישען דער לאגע פון דער יודישער און רומענישער בעפעלקערונג אין בעהויפטעט, אז די יודען פערנעמען אין רומעניען ווירטשאפטליך און פאליטיש א דאמינירענדע שטעלונג. דר. סאבין פרובט בעווייזען זיין בעהויפטונג דערמיט, וואס 66 פראצ. פון אלע יודען אין רומעניען לעבען אין די שטעט, בעת פון דער רומענישער בעפעלקערונג לעבט בלויז 8 פראצענט אין שטאט

דר. סאבין פערשווייגט אויך, אז די שטאטישע יודישע בעפעלקערונג בעשטעהט הויפטזעכליך פון קליינהענדלער, האנדווערקער און אנגעשטעלטע וועלכע ווערען רואינירט דורכ'ן קריזיס און דעם ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם, וואס הערשט אין רומעניען. ארומרעדענדיג די אויספיהרען פון דר. סאבינס בראשור, קומט די יודישע פרעסע צו דער מסקנה, אז די בראשור שטעלט מיט זיך גאר נישט קיין וויסענשאפטליכע אבהאנדלונג, נאר א שענדליכען פאמפלעט, וואס ווערט אגב ארויסגעגעבען ביי דער אונטערשטיצונג פון דער מלוכה פון די מיטלען פון שטייער-צאהלער.

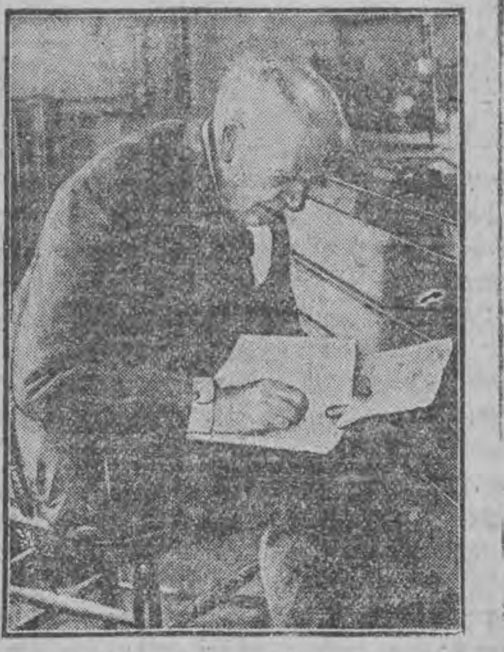

איינע פון די לעצטע אויפנאמען עדיסאנס

ווענדונג פון תל-אביב'ער בירגערמייסטער

צו דער יודישער וועלט

תל-אביב. (יט"א) דער בירגערמייסטער פון תל-אביב ה' מאיר דיזענהאף האט צוגעשיקט דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור פאלגענדע ווענדונג צו די יודען אויף דער גאנצער וועלט.

תל-אביב, די איינציגע דורכאויס-יודישע שטאט אויף דער וועלט, קוקט אויס מיט האפנונג אויף די טעג פון דעם קומענדיגען פסח, ווען אין דער דאזיגער שטאט וועט פארקומען די אויסשטעלונג פון א"י און נאהענטען מזרח און מעגלין אויך די וועלט-מכביאדע. איך בין צופרידען, דאס איך קען מיך בעדינען מיט אזא אינסטרומענט צו קאמוניקירען זיך מיט דער יודישער וועלט, ווי עס איז די יודישע טעלעגראפען-אגענטור און שטרעב דורך איהר פערמיטלונג איבערשיקען די יודען אין אלע לענדער די הערצליכסטע איינלאדונג צו בעזוכען די ערשטע יודישע שטאט אין אפריל 1932.

אונטערצינדער פון תל-אביבער

אויטאבוס-גאראזשע

ענטלאפען פון תפיסה איניגע טעג פאר זיין פראצעס

תל-אביב. (יט"א) די טעג איז פון דער יפו'ער תפיסה ענטלאפען דער ארעסטירטער משה קארמעלאוויטש, צוזאמען מיט א צווייטען ארעסטאנט אן אראבער. משה קארמעלאוויטש שטעהט אונטער דער בעשולדיגונג פון אונטערצינדען די גאראזשען פון דער תל-אביבער אויטאבוסען-קאמפאניע, בעת דער שרפה זענען, ווי בעקאנט פערברענט געווארען העכער פערציג אויטאבוסען, די ארעסטאנטען זענען ענטלאפען נאכ'ן אויסברעכען די פענסטער-קראטען. דער פראצעס פון קארמעלאוויטשען האט געזאלט פארקומען אין איניגע טעג ארום.

א דאנק דער ענערגישער פאליציאישער אקציע איז משה קארמעלאוויטש צוזאמען נאכ'ן ענטלויפען פערהאלטען געווארען אויפ'ן וועג תל-אביב–פתח-תקוה.

היינט און פאלג. טעג!

הויפט-מייסטערווערק פון דער פראנצויז. פראדוקציע. רעזשי: Henri Soussell

אונזער איז די נאכט

מעכטיגע עראטישע דראמע אויפ'ן גרונד פון די הערליכע נאטור-בילדער פון דער זוניגער איטאליען. רייצענדע און מעלאדישע איטאליענישע לידלעך. נחת-רוח פאר ספארטס-לייט.

אין די הויפט-ראלען:

MARIE BELL i JEAN MURAT

או סדר'ן פראגראם: „FOX" פלאנג-צוגאבע וו אויך לאנד-אקטועליטעטען.

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12.30 ביי טאג

פאפולערע פרייזען.

דער שאס איז שפיגעל פון סיים

די דענערווירונג פון דער סאנאציע

די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא" פרעגט ווידער פינוואנגען האבען זיך גענומען די פארשלאגען צו ענדערען דעם סיים - רעגולאמין, וואס דארפען בעגרעניצען די ארויסטרעטונגען פון דער אפאזיציע און וואס האבען שוין געבראכט צו געוואלדיגע שטורמען אין סיים. די צייטונג ענט פערט:

„דער סיים איז נישט קיין מאכט אין דער מלוכה, ווי ער דארף זיין לויט דער קאנסטיטוציע. ער ערפילט נאר פארמעל די געזעצגעבערישע פונקציעס אהן אייגענער איניציאטיווע, א דאנק דער רעגירונגס-מעהרהייט האט דער סיים אויפגעהערט צו זיין א קאנטראלירענדע מאכט. ער איז געווארען בלויז א שפיגעל, אין וועלכען עס שפיגעלט זיך אפ דער רעגירונגס-לאגער דורך דער קריטיק פון דער אפאזיציע.

אט דאס בילד, וועלכעס עס זעהט דאס גאנצע לאנד, ווערט אלץ וויניגער אנציהענד. אלץ בולט'ער טרעטען אין איהם ארויס סמנים פון אומבעטיגקייט, הילפסלאזיגקייט, מידקייט און שרעק. ס'איז קיין וואונדער נישט, וואס אזא ריכטיגער שפיגעל קאן דענערווירען דעמיעניגען וואס מוז זיך אין איהם אנקוקען. די דענערווירונג איז גרעסער וואס גרעסער עס איז די ענטוישונג און די אונצופרידענהייט פון די אבסערוואטארען אין דעם פאל — פון דער געזעלשאפט.

„אין אנפאל פון אזא דענערווירונג האט ה' סלאוועק אויסגעשאסען אין סיים-שפיגעל מיט זיין פארשלאג, כדי אינאיינעם מיט'ן שפיגעל צו פערניכטען אי דאס בילד וואס שפיגעלט זיך דערין אפ.

„אבער אומזיסט., דאס בילד, וואס סלאוועק וויל פערניכטען, האט זיך צו טיף און בולט איינגעקריצט אין דער געזעלשאפטליכער מיינונג, צו זאגען דאס וואס מען דארף נאך היינט זאגען דער געזעלשאפט, דארף מען אפילו קיין פופצעהן מינוט נישט האבען: ס'איז גענוג א פאר ווערטער. „אומזיסט ברוגזט זיך ה' סלאוועק. אומזיסט מאכט זיך ה' צאר פאר א פערטיידיגער פון פארלאמענטאריזם, מיט זייער האנדלונג דערנעהנטערען זיי בלויז דאס, וואס זיי האבען געוואלט אויסמיידען".

געוואלדיגער גאז-אויפרייס אין פאריז ביים אייפעל-טורעם

פייערוועהר לעשען די שרפה וואס איז אויסגעבראכען פון אויפרייס

יודען
ביי דער פאלקס-צעהלונג

יעדע פאלקסצעהלונג, צו וועלכער עס ווערען געוועהנליך געמאכט לאנגע פארבערייטונגען און וועלכע איז פערבונדען מיט א קאלאסאלען בע־ברויך פון ענערגיע און געלד־מיטלען, האט דעם ציל צו געבען אן אביעקטיוו און אמת בילד פון דער גע־געבענער געזעלשאפט אין אלע איהרע ערשיינונגען, אויף אלע געביטען: אויפ׳ן סאציאלען, ווירטשאפט־ליכען, נאציאנאלען, קולטורעלען א. א. וו. דער ערשטער בעדינג דערפאר, אז די פאלקסצעהלונג זאל ברענגען די נויטיגע וויסענשאפטליכע און פראק־טישע רעזולטאטען איז דער, אז זי זאל דורכגעפיהרט ווערען מיט דער פולער אביעקטיווקייט, אהן זייטיגע כוונות. קומען אבער צו ספעציעלע פאליטישע אויס־רעכענונגען און צילען, דאן קאן דער רעזולטאט פון דער צעהלונג געבען א פאלש בילד פון דער בעפעלקערונג אין לאנד.

אין פוילען ווערט דעם ביינטען דעצעמבער ה. י. פארקומען אן אלגעמיינע פאלקסצעהלונג. פון דער צעהלונג וואלטען מיר וועלען ערווארטען, אז זי זאל געבען א גענויע און וואהרהאפטיג בילד פון אלע פערהעלטענישען אין לאנד, דערונטער אויך פון די נאציאנאלע. עס האלט אבער דערביי, אז דער לעצ־טער בעדינג זאל אינגאנצען נישט אפגעהיט ווערען און אלס בעזונדער׳ס בעוואהטע זאל ארויס די יודישע בעפעלקערונג.

אין דעם פארמולאר, וועלכער ענטהאלט די רובריקען וועגען געשלעכט, געבורט, ארט פון גע־בורט, רעליגיע און מוטער־שפראך איז דורכגע־לאזט געווארען די אזוי וויכטיגע רובריק, וועגען דער נאציאנאליטעט פון בירגער. דער דאזיגער פער־זעהען שטעהט אין סתירה צו דער קאנסטיטוציע, וועלכע ערלויבט יעדען בירגער פריי צו פלעגען זיין נאציאנאליטעט און מוטער־שפראך. עס ווערען אנגעריהרט דירעקט די רעכט פון די נאציאנאלע מינדערהייטען אין פוילען, וועלכע וועלען אזוי ארום נישט קאנען קלאר זיך אנערקענען צו זייער נאצ־יאנאליטעט.

אבער אין דער צייט, ווען ביי די אנדערע נאציאנאליטעטען איז די פראגע נישט אזוי ברענענדיג קאן עס ביי די יודען ברענגען צו א פולשטענדיג פאלש בילד וועגען זייער ראלע, צאהל און געוויכט אין דער מלוכה. ביי אנדערע נאציאנאליטעטען, ווי די ווייסרוסען, אוקראינער, ליטווינער, דייטשען קאן די רובריק פון דער נאציאנאליטעט עווענטועל גע־דעקט ווערען דורך דער רובריק פון דער מוטער־שפראך, וואו איינס איז אידענטיש מיט דעם צווייטען, א חוץ גאנץ קליינע אויסנאהמען. ביי אונז איז די לאגע א גאנץ אנדערע. דא האבען מיר צו טון מיט דער שפראכען־פראגע, וועלכע קאן אונז אין דעם פאל, ווי אין פיל אנדערע, ברענגען זעהר א גרויסען שאדען. די יודען אין פוילען בענוצען נישט קיין איינהייטליכע שפראך. פיל רעדען פוי־ליש, עס איז פערהאן א קליין הייפעל, וואס האלט אויך העברעאיש פאר זיין מוטער־שפראך. ווען אלע יודען וואלטען געווען נאציאנאל בעוואוסטזיניג, וואלטען זיי אויפגעגעבען יודיש אלס זייער מוטער־שפראך און דערמיט וואלט די פעהלענדע רובריק געקאנט געדעקט ווערען. עס איז אבער שווער צו גלויבען, אז אפילו אלע נאציאנאל־בעוואוסטזיניגע וועלען האנדלען אויף אזא אופן, ווער רעדט שוין וועגען די, וואס גיבען זיך נישט אפ קיין דין וחשבון וועגען דער גרויסער נאציאנאלער בעדייטונג פון דער פראגע. דא וועלען ווירקען פסיכאלאגישע מאמענטען, אפשר אויך פאליטישער דרוק, און דער רעזולטאט וועט זיין, אז די רובריק וועט נישט אויסגעפילט ווערען איינהייטליך. די יודישע נאציאנאליטעט וועט קאנען פעסטגעשטעלט ווערען ערשט דורך דער רובריק „רעליגיע" און דאס בעדייט, אז די יודען וועלען ווידער אראפגעדריקט ווערען צו דער מדרגה פון א רעליגיעזער געמיינשאפט.

אהן ספק האבען סאקע דערצו געצילט די מחברים פון דער צעהלונג. מען האט געשטרעבט בפירוש צו פערגרעסערען די נאציאנאלע מעהרהייט אויפ׳ן חשבון פון דער יודישער נאציאנאלער מינ־דערהייט. די יודישע מינדערהייט ווערט אין רעזול־טאט פון דער דאזיגער פאלקסצעהלונג אויפהערען צו עקזיסטירען, דאס הייסט, אז עקזיסטירען וועט זי, אבער נישט אין די אפיציעלע פאפירען, און דאס איז דאך לויט די בעגריפען פון יעדער ביוראקראטיע דאס וויכטיגסטע. נאטירליך, וועט די פערשווינדונג פון דער לעבעדיגער יודישער נאציע אין פוילען ברענגען צו כלערליי קאנסעקווענצען: מיט א זאך, וואס עקזיסטירט נישט, האט מען דאך נישט וואס זיך צו רעכענען.

געגען דער יודישער מינדערהייט ווערט אזוי ארום צוגעגרייט א גרויסע מאראלישע און פאליטישע עוולה. און געגען דער דאזיגער עוולה מוז אויפגע־הויבען ווערען אן׳ענערגישער פראטעסט. די יודי־שע בעפעלקערונג אין פוילען איז גענוג רייף דער־צו, אז זי זאל נישט איינגעהן גלייכגילטיג און מיט גוטען ווילען אויף אן׳עקספערימענט, וואס דארף בעווייזען, אז די יודישע נאציאנאליטעט אין לאנד איז א פיקציע, א זאך, וואס עקזיסטירט גאר נישט. די עוולה מוז פערריכט ווערען. די רובריק פון נאציא־נאליטעט מוז צוריקגעשטעלט ווערען אין די פראגע־בויגענס און פיגורירען פונקט אזוי גוט, ווי בעת דער פאלקסצעהלונג אין יאהר 1921.

— צ״ן

דער פאליטישער מאמענט
דער פעלקער-בונד און דער יאפאניש-כינעזישער קריג

אין מאמענט, ווען עס איז זיך צונויפגעקומען די סעסיע פון פעלקערבונדראט ספעציעל אויף צו בעהאנדלען דעם יאפאניש־כינעזישען קאנפליקט, האט דער קאנפליקט אנגענומען א בעזונדערס דראַ־מאטישען כאראקטער. דער שעף פון דער כינעזישער רעגירונג, טשאן קאי שעק האט גאנץ אפען ערקלערט, אז כינע, וועלכע ערפילט הייליג איהר פליכטען לגבי דעם פעלקערבונד, וועט זיך נישט אפשטעלען, אין פאל, ווען זי וועט נישט דערגרייכען איהרע רעכט, פאר אן׳אפענעם קריג, אפילו ווען דאס זאל בעדיי־טען א „באנקראט אויף א האלבען יאהר־הונדערט". אין איהר נאטע צו יאפאן האט כינע מיט א כיוון אנגעוועדעט דעם אויסדרוק, אז יאפאן „בענוצט זיך מיט קריג אלס א מיטעל פאר איהר פאליטיק". די דאזיגע פראזע איז גענומען פון דעם קעלאג־אפמאך און דאס איז בעזונדער׳ס עמפינדליך פאר די פעראייניגטע שטאטען.

אין דער שטעלונג פון אמעריקא צו די גע־שעהענישען אויפ׳ן ווייטען מזרח איז פאר דער צייט פארגעקומען אן׳ענדערונג. לכתחילה האט אמע־ריקע געוואלט אויסמיידען זיך אריינצומישען אין קאנפליקט. דער אויסרייד איז געווען, אז אין די האנדלונגען פון יאפאן זעהט נישט אין אמעריקע קיין דירעקטע פערלעצונג פון דעם קעלאג־פאקט. וואס מעהר אגרעסיוו עס איז אבער געווארען יאפאן, אלץ אונרוהיגער איז מען געווארען אין וואשינגטאן. צוערשט האט מען געגעבען אנצוהערען, אז אין פאל פון נויטווענדיגקייט וועט אמעריקע אינטערווענירען אין דעם סכסוך. ווייטער האט מען געגעבען צו ווי־סען, אז מען האלט דארט דעם ענין און די לאגע פאר אויסערגעוועהנליך ערנסט און אז דער אויסערן מיניסטער סטימסאן איז אויסשליסליך מיט דער זאך בעשעפטיגט. ענדליך, ווען דער פעלקערבונד האט בעשלאסען איינצולאדען די פעראייניגטע שטא־טען קיין גענף זיך צו בעטייליגען אין די זיצונגען וועגען דעם קאנפליקט, האט אמעריקע, נישט זייענ־דיג קיין מיטגליד פון פעלקערבונד און בעמיהענ־דיג זיך תמיד צו האלטען ווייט פון זיינע געשעפטען, ערקלערט די גרייטקייט זיך צו בעטייליגען אין דער פראגע, און דאס טאקע האט ארויסגערופען א שטורמישען פראטעסט פון יאפאן, וועלכע האט אפילו געדראהט מיט ארויסטרעטען פון דער ליגע.

די בעאונרוהיגונג אין די פעראייניגטע שטא־טען ערקלערט זיך מיט דעם כאראקטער, וועלכען עס האט אנגענומען די אקציע פון די יאפאנער אין מאנדזשוריען. יאפאן ווארפט אפ יעטווידע אינטער־ווענץ פון פרעמדע מלוכות. אבער אין דערוועלבער צייט האט זי נישט נאר נישט עוואקואירט מוקדען, נאר האט נאך געמאכט א לופט־אנגריף אויף קינדשאו, ערקלערענדיג איהר האנדלונג דערמיט, וואס די יאפאנישע סחורות ווערען באיקאטירט אין כינע, בעת אלעמען איז בעקאנט, אז דער באיקאט איז ארויסגערופען געווארען דווקא א דאנק די יאַ־פאנישע פיינד־זעליגקייטען.

די לאגע פון פעלקער־בונד ביים בעהאנדלען דעם קאנפליקט איז אויסער־געוועהנליך שווער און דראסטיש, עס איז פערהאן אן׳ערנסטע מורא, אז צו־מייסטענס בעשעדיגט זאל פון דעם ענין ארויס דער פעלקער־בונד. צווישען צוויי מלוכות וואס ביידע גע־הערען זיי צו דער פעלקערליגע, איז אויסגעבראָ־כען א פאר־מעלער קריג. די יאפאנער פערנעהמען אלץ מעהר כינעזישע טעריטאריעס, באמבארדירען וועהרלאזע שטעט, מארדעווען אויס טויזענטער מענ־שען פון דער ציווילער בעפעלקערונג, מיט איין ווארט, זיי לאזען נישט דורך קיין שום זאך, וואס איז אנגענומען אין א מאדערנעם קריג. און די פעלקער־ליגע, וועמענס אויפגאבע עס איז נישט צו דערלאזען צום אויסברוך פון מלחמות בכלל און בעזונדערס צווישען אייגענע מיטגלידער, האט אין דעם פאל, ווען עס איז אויף א רוצחישען אופן פער־געוואלטיגט געווארען איהר א סטאטוט, נישט גע־פונען לכתחילה קיין אנדערען אויסוועג ווי רעקאמענ־דירען די צדדים זיי זאלען זיך אליין צווישען זיך פערשטענדיגען.

די כינעזער זענען אבער נישט קיין נאראנים, און ווילען זיך נישט פערשטענדיגען אליין מיט די יאפאנער, אויף דערויף זאגען זיי איז דאך פארהאן א פעלקער־בונד וואס דארף זיך ערנסט דעם קאפ און זעהען אויסצוגלייכען קאנפליקטען, אויף צו פיהרען זעלבסטשטענדיג אונטערהאנדלונגען מיט די יאפאנער, ווען עס וועט אויסקומען אנצונעהמען זיי־ערע שווערע בעדינגונגען האט כינע שטענדיג צייט.

כינע רופט אלזא צום פעלקער־בונד ער זאל איהר ראטעווען, און דער פעלקער־בונד קאן איהר נישט העלפען, קיין אייגענעם פלאט און ארמעי, וועלכע מען זאל קאנען ארויסשיקען געגען א ווי־דערשפעניגער מלוכה, האט נישט דער פעלקער־בונד און די מיטגלידער פון פעלקערבונד וועלכע האבען יא ארמעען און פלאטען האבען גאר אנ־דערע דאגות אויפ׳ן קאפ יאפאן איז נישט קיין מלו־כהלע מיט וועלכער מען קען בעפעהלען. די יאפאנער האבען גאנץ אפען געגעבען אנצוהערען, אז אויב די ליגע וועט ארויסטרעטען געגען יאפאן מיט פאדע־רונגען וואס זאלען זיין אין ווידערשפרוך צו די יאפאנישע אינטערעסען וועלען די פאדערונגען איינ־פאך איגנארירט ווערען.

אין הסכם מיט אזא בעציהונג האט יאפאן געשטעלט א קאטעגארישען ווידערשטאנד געגען בעשלוס פון פעלקערבונד־ראט איינצולאדען די פער איניגטע שטאטען, כדי אויך אינעט צו בעהאנדלען דעם קאנפליקט אין ווייטען מזרח און האט געדראהט אַ־רויסצוטרעטען פון דער ליגע, אויב אמעריקע זאל זיך בעהמען אריינמישען אין דעם ענין.

יאפאן האט געטענה׳ט, אז דער סטאטוט פון פעלקערבונד זעהט נישט פאראויס קיין פאל, ווען א נישט־מיטגליד פון פעלקער־בונד זאל קאנען זיך בעטייליגט ביים בעראטען א קאנפליקט צווישען צוויי מיטגלידער, אויב דער ראט וויל דווקא צולאָ־זען די פעראייניגטע שטאטען, דאן זאל די פראגע בעהאנדעלט ווערען אלס אויסערגעוועהנליך וויכטי־גע פראגע פון ענדערען דעם סטאטוט. ד.ה. אלס פראגע, וואס קאן בעשלאסען ווערען נאר איינשטי־מיג. עס איז קלאר דער מיין פון יאפאן: שטימענדיג געגען אזא מין ענדערונג פון סטאטוט, דרייסט זי אפ דאס די גאנצע זאך, מען קאן נישט לייקענען אז ריין יורידיש האט יאפאן רעכט. דאס איז דאך פונקט א שטייגער, ווי בעת א פראצעס אין געריכט וואלטען די ריכטער פלוצים איינגעלאדען עמיצען פון פור־בליקום צו פערנעהמען א ארט נעבען ריכטער־טיש.

אבער דער ראט פון פעלקער־בונד האט זיך גע האלטען נישט ווי א טריבונאל נאר ווי א פאליטישע אינסטיטוציע, שטרעבענדיג צו ברענגען צו אן־אויסוועג אין דעם סכסוך, וואס קאן איינגאנצען אַ־רונטערייסען דעם אויטאריטעט פון פעלקער־בונד גופא, האט מען אמעריקא סוף כל סוף בעשלאסען איינצולאדען געגען דעם ווילען פון יאפאן, די פער־אייניגטע שטאטען האבען מיט דער גרעסטער פרייד אויפגענומען די איינלאדונג און תיכף בעפולמעכטיגט זייער אבסערוואטאר אין גענף, מיסטער דזשילבערט צו פערנעהמען דאס ארט ביים קאנפערענץ־טיש. אויפגענומען איז ער געווארען מיט גרויס פאראד, דורך אלע אנוועזענדע, א חוץ נאטירליך פון די יאפאנער.

דערמיט, וואס אמעריקא טרעט צו צו אן׳אק־טיווען אנטייל אין דעם קאנפליקט צווישען כינע און יאפאן נעהמט אן דער גאנצער ענין א נייע ווענדונג יאפאן ווערט אזוי ארום ערנסט בעדראהט אז אין פאל ווען זי זאל באין אופן נישט וועלען ערלעדיגען דעם קאנפליקט, זאל זי האבען געגען זיך א מעכטי־גען געגנער, וואס האט די ברענענדסטע אינטערעסען אויפ׳ן ווייטען מזרח. די יאפאנישע האפערדיגקייט וועט צוליב דעם מוזען מילדער ווערען.

אזוי ארום ענטשטעהט די האפנונג אז דער פרעסטיזש און דער אויטאריטעט פון פעלקער־בונד און פון די גרויסע מלוכות, וואס שפילען אין גענף די הויפט־ראלע זאל אפגעראטעוועט ווערען ווייל אויב דער פעלקער־בונד זאל דא ארויסווייזען זיין הילפסלאזיגקייט, וועט דאס סיי דורך די יאפאנער, סיי דורך די כינעזער, פערשטאנען ווערען נישט אנדערש ווי אלס אונמעכטיגקייט פון די גרויסע מלוכות, אזוי וועלען עס אויך פערשטעהן אלע אנ־דערע פעלקער אין אזיען, די קאמפראמיטירונג פון דער ליגע וואלט בעדייט די דערנידערונג פון אייראפעאישען אנזעהן אין אזיע מיט אלע פאליטישע קאנסעקווענצען, צו וועלכע דאס קאן ברענגען.

פ. ב.

מיר מיינען מיט יודיש גאנץ ערנסט
ביאליקס דיאגנאז וועגען יודיש

ביאליק האט ארויסגעגעבען זיין דיאגנאז ווי א שטרענגער היסטאריקער, אהן סענטימענטען. 15 יודישען זענען אונטערגעגאנגען און די 16־טע מוז אויך אונטערגיין. אז מ׳לעבט צווייט אין צושפרייט צווישען אנדערע פעלקער, מוז מען זיך אסימילירען, העברעאיש אבער וועט שוין לעבען אייביג, ווייל זי האט אן׳אייגענעם ווינקעל וואו די העברעאישע שפראך און קולטור האלטען זיך פעסט.

איז דער דיאגנאז א ריכטיגער?

אין וועלכע בעדינגונגען מ׳זאל נישט לעבען, איז קלאר, אז א שפראך וואס לעבט אין מויל פון צעהן מיליאן איז א שטארקערע כוח, ווי א שפראך וואס לעבט אין מויל פון 180 טויזענד.

אויך אין א״י זענען פארהאן היפשע טויזענ־דער יודען פון אלטען ישוב — וואס רעדען פרייג־ציפיעל יודיש. פערהאן נאך א טייל, וואס ציהען זיך נאך ענגליש, און בכלל איז דער איצטיגער מי־ניאטור־ישוב נישט מאסגעבענד פאר שפעטערע צייטען. אויב דער ישוב זאל פערבלייבען אין זיינע ראהמען, צונעהמענדיג בלויז פרישע טויזענדער עולים, קען נאך אמאל ענטשטיין פאר דער שפראך א גאנץ ערנסטע סכנה פון דרויסען, ווען די קול־טור פון דער ארומיגער בעפעלקערונג זאל זיך אויפ־הויבען און ס׳זאלען איינגעשטעלט ווער־ען שלום־בע־ציהונגען צווישען די יודען און אראבער, אויב ווי־דער ס׳זאל געשעהען א נס און א״י זאל געבענטשט ווער־ען מיט א מאסען־עליה פון הונדערטער טויזענ־דער, קען די סכנה קומען פון אינעווייניג ווי ס׳איז שוין כמעט געווען דער פאל בעת דער פערטער עליה...

א ישוב פון אנדערהאלבען הונדערט טויזענד מענשען, וואס איז סוף כל סוף אין זיין קליינקייט צושפרייט צווישען שכנים, קען נאך נישט ריידען מיט אזא זיכערקייט וועגען דעם עתיד פון זיין שפראך און קולטור.

און יודיש? ס׳איז גאר שווער איבערצוציילען די צענטערס, וואס יודיש פערמאגט און איז דארט איינגעווארצעלט אזוי טיף, אז קיין שום שטורעמס וועט זיי, דוכט זיך, נישט אומוואַרפען, גענוג אנ־צווייזען אויף די יודישע קווארטאלען פון ווארשע, לאדז, ווילנע, לעמבערג, קראקע, ביאליסטאק און נאך און נאך קלענערע און גרעסערע שטעט אין פוילען.

מ׳סטראשעט מיט אסימילאציע, אבער די דא־זיגע קווארטאלען זענען כלל נישט מסוגל אויפצונעה מען די אסימילאציע, בלויז די אויבערשטע שיכטע טיילען פון דער יודישער בעפעלקערונג אסימילירט זיך שפראכליך — און אויך זיי זענען נאך מיט הונ־דערטער פעדים צוגעבונדען צו יודישקייט, יודי־שע דאקטוירים, אדוואקאטען, אפטייקערס און אנ־דערע הויכע אינטעליגענטען, וואס האבען זיך אפ־געווענדעט פון יודיש, מוזען זיך ווידער דערנעהנ־טערען צום מאמע־לשון, צי צוליב זייערער פריוואַ־טער קאריערע אדער ביי דער געזעלשאפטליכער אר־בייט.

און וואס איז געשעהען אין אמעריקא? מ׳האט געמיינט אז יודיש לעבט נאר מיט׳ן זכות פון דער צוגעשטראמטער אימיגראציע, האט מען דארט גע־שלאסען די טויערען און אנדערע האבען שוין מספיד געווען יודיש נאך ביים לעבען אבער דערוויל האט זיך פונאנדערגעבליהט א יודיש־געזעלשאפטליך לע־בען, וואס האט אקטיוויזירט דעם יודישען לשון אויף מיטינגען און כלערליי צונויפטרעפונגען און די יודישע צייטונגען האבען בעקומען פיפציג טויזענד לייענער׳ס, וועלען דעם אפשטארבען פון יו־דיש האט מען אינגאנצען אויפגעהערט צו רעדען.

און א לעבען אין יודיש וועבט זיך אין כלער־ליי נייע ישובים פון ארגענטינע, קאנאדע, אור־וגוואי, טשילי, מעקסיקע, מיט געזעלשאפטליכקייט און פרעסע אין יודיש — ווער ווייס עס זיכער ווי ס׳וועט זיך אויספארמירען אין די שפעטערע צייטען?

און אין סאוויעטען־רוסלאנד האט זיך געשא־פען פאר יודיש א פאזיציע כמעט פון א מלוכה־שפראך, מיט אייגענע געריכטען, אינסטיטוטען, אלע ש טאפלען פון שול־וועזען. ווער קען עס פערזיכערען אז מיט׳ן פאלען פון קאמוניזם וועט עס אויך פאַ־לען אפשר וועט נאך יודיש ערשט דעמאלט זיך צובליהען אינ׳ם צוגעאבענעם נאציאנאלען בודען?

און רומעניע, און ליטע און לעטלאנד און עסט לאנד — אלץ אזוינע קערנדיגע יודיש־רעדענדיגע ישובים, ווי קען מען עס זיי אוועקבלאזען מיט׳ן מויל!? די אנקומענדיגע פייהיטש? אבער אין גאַ־ליציע האבען יודען געלעבט 130 יאהר אין בעדינ־גונגען פון פולער פאליטישער פרייהייט און בלויז א קליינער אויבערשטער שיכט האט זיך אפגעטריי־סעלט פון יודיש, הגם קיין בעוואוסטזיניגער סענ־טימענט פאר יודיש איז דארט קיינמאל נישט געווען און וועט נישט זיין.

אזעלכע ריזיגע שיכטען פונ׳ם יודישען פאלק חי ד יאריטאראקסיע פון איין זייט און די ארבייטער־שאפט און דער בעל־מלאכה פון דער אנדערער האַ־בען גארנישט בדעה זיך צו אסימילירען און אויך אין מיטעל־קלאס אין דער אינטעליגענץ זענען פער־האן גרויסע מאסען, וואס זענען צוגעבונדען צו יודיש אידעאיש, פראפעסיאנעל, אדער געזעלשאפטליך, ווי קען מען ביי אזוינע אומשטענדען רעדען וועגען אונטערגאנג פון יודיש?

מ׳ווארפט אויף די טראטואר׳ען פון די הויפט־גאסען אין די גרויסע שטעט יודישע ווייבלעך און מיידלעך, וואס פלאפלען אויף אנדערע שפראכען, זאלען זיי זיין דער מוסטער? אבער אויב אזוי וואלט מען אויך געקענט פסקענען אז „אלע" יודישע פויערן שפילען אין פאקער, טראגען קאראקולענע מאנטלען, פאהרען אין קורארטען און... פערראטען זייערע מענער. בלויז יודישע שונאים נעהמען אַ־ראפ א מוסטער פון די, וואס ווארפען זיך אין די אויגען...

יודיש איז קראנק — דאס איז אמת, אבער ס׳איז נישט קיין עלטער־שוואכקייט, נאר, פערקערט, קינדער־קרענק. ס׳איז ערשט א פאר צעהנדליג יאהר, ווי א טייל פון דער יודישער אינטעליגענץ האט בעקומען א בעוואוסטזיניגע בעציהונג צו יודיש נאך איצט איז יודיש געשטאנען אין א יונגען מענ־שען. וואס האט שוין אין זיך אלע סמנים פון א בוגרות, אבער די ארומיגע רעכענען זיך נאך נישט מיט איהם און דערלויבען זיך אין זיין אנוועזענ־הייט זיך ווילצלען אויף זיין חשבון.

דאסזעלבע האט אויך געטון ביאליק, וועלכער האט אליין געשאפען וואונדערבארע ווערק אין יו־דיש — ער האלט עס אבער פאר א קינדער־שפיל, אבער באלד אויפ׳ן שטעל האט ער בעקומען א תשובה, אויף וועלכער ער האט זיך נישט געריכט. אפילו דער ארכי־ציוניסטישער „היינט" האט נישט געקענט אפשטיין פון אוניסאן און האט פערעפענט־ליכט י. מ. ווייסענבערג׳ס ענערגישע פאניגיריק פאר יודיש. און ער וועט ארויספאדערען פון וועלען מסתם מיט א לעקציע, אז מיר מיינען עס מיט יו־דיש גאנץ ערנסט.

ס׳קען זיין אז יודיש וועט אמאל שטארבען אלץ וואס ווערט געבוירען קען דאך שטארבען, אבער דערוויל גרייט זיך נאך אונזער שפראך צו א קאליווערנרייכען שעפערישען לעבען, וואס וועט מי־גען דער וועלט און בעזונדערס דעם יודישען פאלק גרויסע ווערטען.

און אונזער חוב איז צו דערמוטיגען און דער־מוטיגען זיך אליין און אלע חברים אינ׳ם מאַנ־דערבוי פון יודיש, נישט ארויסטראגען לייכטזיניגע אומגעלומפערטע דיאגנאזען.

פ. ל.

שיבת שפאניע

פון לעא קעניג

געפינען מיר זיך פאר א ערנסטער בעוועגונג און די ספרדישע יודען זיך צוריקצוקערען קיין שפאניע — זייער אמאליג פאטערלאנד?

דערווייילע זעהט עס אזוי אויס, די צעהנדליגער טויזענדער שפאנישע יודען וועלכע זענען צוזייט און צושפרייט איבער אלע היינטיגע פינסטערע גלות'ן בענקען נאך ווייט אויס, נאך זייער אמאליגען פראכט און־שרעק־פולען גלות שפאניע:

זיי רעדען נאך זייער שפאנישען זשארגאן; אין זייערע היינטיגע היימען אין טערקיי, רומעניע, גריכענלאנד, בולגאריע א. א. לענדער, זינגען זיי נאך אלט־שפאנישע געזאנגען. עס עקזיסטירען נאך, דאכט זיך, שפאניש־יודישע צייטונגען.

און ווען מען פון אונז אשכנזישע יודען עס איז אויסגעקומען אמאל זיך געהנטען צו טרעפען מיט די אמת'ע ספרדישע יודען האט געקענט בעמערקען אט די „היים־וועה" זייערע — זייער בענקשאפט צוריק קיין שפאניע.

זיי שטאלצירען נאך מיט זייער זיס־ביטערען יחוס־שפאניען. אט די אור־אייניקלער פון די אינקוויזיציע מאראנער און פון די מאראנען זענען נאך אין א געוויסען זין עד היום מאראנען.

ניט קיין יודישע מאראנען — זייער יודישקייט זענען זיי שוין ניט געצוואונגען צו בעהאלטען, נאר שפאנישע מאראנען אזוי צו זאגען. זייער טראנספארמירט אנגעבליכע יודישקייט טראגען זיי אין דער עפענטליכקייט אבער אין זייערע הערצער ליגט נאך בעהאלטען זייער ליבשאפט צו שפאניע, זייער בענקשאפט צו שפאניע.

און זייער בענקשאפט נאך שפאניע איז אזוי יודישליך, וואלט איך געזאגט, גלייך ווי די כמעט אטראפירטע שוין בענקשאפט נאך „אונזער אלגעמיינע אור־אלטע היים" וואלט נאך געאטהעמט אין זייערע שפאנישע געזאנגען.

פיר הונדערט יאהר זענען דאך ניט קיין צוויי טויזענד יאהר.

א מאדנע פאלק ישראל.

ווער זאגט עס, אז יודען קענען ניט זיין קיין גוטע בירגער, אז זיי קענען ניט ליב האבען דאס פאטערלאנד, וואס זיי אדאפטירען און וואס אדאפטירט זיי?

גיט א קוק אויף די שפאנישע יודען: העכער פיר הונדערט יאהר ווי זיי זענען פון דארט פערטריבען געווארען אויף דעם אכזריות'דיגען שטייגער און זיי האבען נאך עד היום ליב שפאניע. און זיי קוקען נאך אל קאויף שפאניע ווי אויף א מין „נאציאנאלער היים".

און דאס אייגענע קען געדריבגען ווערען פערקעהרט און מען קען פרעגען: ווער זאגט עס, אז יודען קענען יא זיין גוטע בירגער אין זייערע אדאפטירטע לענדער: שוין העכער פיר הונדערט יאהר ווי זיי בענקען נאך א לאנד וואס האט זיי געפייניגט און ארויסגעטריבען און זיי האבען ניט געקענט צו ניט געוואלט ווערען בירגער אין די לענדער, וואו זיי געפינען זיך אצינד.

מוזען זיי האבען געברענטע צרות אין א לאנד, מוזען זיי ארויסגעטריבען ווערען פון א לאנד זיי זאלען עס ליב קריגען אויף אנ'אמת?

א מאדנע פאלק ישראל.

אמת די ספרדישע יודען ווי די אנדערע יודען אין רומעניע, סאלאניקא און בולגאריען געהט ניט אזוי גוט — אבער זענען אלע יודען אפילו אין דער „גאלדענער עפאכע" אין שפאניען (פאר דער אינקוויזיציע) געווען דארט גראנדי'ס פינאנץ מיניסטארען און קאוואליערען?

עס זענען מסתמא געווען טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער שפאנישע יודען — אור עלטערען פון די היינטיגע שפאנישע יודען — וועלכע האבען אמאל אפילו אין די גאלדענע שפאנישע צייטען געהאט צרות, „געמאטערט קוים א לעבען" ווי מען זאגט עס אויף אונזער היינטיגען יודישען לשון.

פון וואנען זשע בעהעמט זיך אט די געוואלדיגע בענקשאפט פון די היינטיגע שפאנישע יודען צו שפאניע? איז עס בלויז צוליב דער אינקוויזיציע אדער איז דער בענקשאפט רעפלעקסירט אויף א מאדנע ניט גלייכער סאציאל פסיכאלאגישען כטייגער די בענקשאפט פון א פאלק צום „אייגען לאנד" פון וועלכען זיי זענען שוין צוויי טויזענד יאהר ווייט.

די יודישע היים ווענעצן און היים בענקשאפטען זענען אזוי מאדנע ניט לאגיש און אפטמאל אזוי צוקריפעלט אז איהר בליבט שטעהען און שטויבט אוז ווייסט ניט נאך וואס זיי בענקען אין דער אמת'ן.

איך האב געזעהען אין ארץ ישראל גופא שפאנישע יודען רעדען שפאניש און בענקען נאך שפאניע פונקט ווי מען טרעפט אין ארץ ישראל בעסאראבער יודען צום ביישפיל, וואס בענקען נאך א בעסאראבער גלעזעל ווין און נאך דער היימישער „מאמעליגע".

אין אמעריקע זענען דא טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער יודען וואס בענקען נאך רוסלאנד און וואלטען געשאפען א גאנצע בעוועגונג פון שיבת רוסלאנד (פונקט ווי די ספרדים קלערען איצט וועגען שיבת שפאניע) ווען... רוסלאנד ווערט נארמאל אונטער א נארמאלען פארלאמענטארען רעזשים.

און ניט נאר די ערשטע דורות עמיגראנטען בענקען נאך זייערע אלטע היימען נאר אויך זייערע קינדער זענען ניט אינגאנצען פריי פון דער בענקשאפט.

און ווער ווייסט, אפשר וועט ביי זייערע קינדס „גאלדענער עפאכע" אין שפאניען (פאר דער אינקוויזיציע) אט די בענקשאפט נאך די רוסישע סטעפעס זיך נאך פערשטארקען.

און קען ניט געשעהען מיט די דייטשע יודען דאס וואס עס געשעהט אצינד מיט די שפאנישע יודען. ווען „די ראד פון דער געשיכטע" קען זיך א דרעה טון עטליכע הונדערט יאהר צוריק?

אויך דאס דייטשע יודענטום האט געהאט א גאלדענע עפאכע מיט חרמת ישראל מיט די היינעס און בערנעס, לאסאלס, מארקס און ראטענוי'ס... איז ביי די דייטשע יודען דער רהיין אין פראנקפורט ניט אזוי איינגעבאקען אין הארצען ווי ביי די שפאנישע יודען טאלעדא?

און ניט קוקענדיג אויף די אלע יודישליך סענטימענטאלע און ראמאנטישע מאטיווען מיט וועלכע עס וויבעלט און גרייבעלט די יודישע געשיכטע, און מיט אונזער גאנצען רעספעקט צו די בעגייסטע פאטריאטישע געפיהלען, וועלכע האבען זיך אצינד אויפגעוועקט ביי טויזענדער שפאנישע יודען אין פערשידענע לענדער, ווייס איך ניט צי מיר דארפען פון א נאציאנאל ראציאנאלען שטאנדפונקט צולאזען עס זאל ווערען א אמת'ע שיבת שפאניען פון די ספרדישע יודען. נאטירליך ניט צוליב בקמה־געפיהלען: דאס איצטיגע שפאנישע פאלק האט גארניט צו טון מיט זייערע אמאליגע קאטוילישע מלכים און אינקוויזיטארס.

ניט צוליב דעם וויל מיר מוזען געדענקען דעם גידיש שפאניע. נאר צוליב ריין סאציאל עקאנאמישע פראגען.

עס איז נאטירליך און היסטאריש־יושר'דיג אז דאס איצטיגע רעפובליקאנישע שפאניע זאל אפשאפען און אינגאנצען אפמעקען די פינסטערע גזירה אויף יודען פון איזאבעלא און פערדינאנד.

אבער דאס בעווייזט נאך ניט אז טויזענדער ספרדישע יודען דארפען זיך אצינד צוליב סענטימענטאלע מאטיווען א לאז טון העגדוס פענדוס צוריק קיין שפאניע.

ווייל שפאניע איז נאך מיט זיך אליין ניט פארטיג, פונקט ווי עס זענען עס ניט אלע כמעט היינטיגע פעלקער און לענדער, און אינפלאציע פון נייע טויזענדער יודישע הענדלער און פינאנסיסטען, קען נאך פיהרען צו נייע „יודישע אומגליקען" אין שפאניע.

שפאניע האט אפשר טאקע אנגעהויבען פאלען ווייל זי האט ארויסגעטריבען די יודען, אבער דאס הייסט נאך ניט אז עטליכע צעהנדליג טויזענד יודישע מעקלער און סוחרים וועלען איצט ברענגען קיין שפאניע א נייעם רענעסאנס.

צוריק מיט א פופציג אדער הונדערט יאהר — יא; אבער איצט זענען אנדערע צייטען מיט נייע עקאנאמישע און סאציאלע קאמפען און טענדענצען. און מעהר ווי עפעס אנדערש, מוזען מיר דאס לעצטע אין זינען האבען.

דראמאטורג, שוישפילער, רעזשיסער, טעאטער־קריטיקער

פון דר. ל. זשיטניצקי

—:O:—

דריי קנעפלען דינען דעם שוישפילער:

דער דראמאטורג.

דער רעזשיסער,

און דער טעאטער־קריטיקער,

ניט בלויז זיי דערנעהרען, דערציהען און פיהרען איהם ארויס אין דער ברייטער וועלט, נאר זיי זענען דער גרעסטער טייל פון זיין דערפאלג, איבערהויפט דער טעאטער־קריטיקער, ווייל ווען דער לעצטער זאל נעמען א מויל מיט וואסער לגבי דעם אקטיאר, וועט דער אקטיאר געוויס שרייען „באו מים עד נפש"...

און וויל מען קומט פאר אינ'ם פראצעס אני־אומריכטיגקייט, דער שוישפילער איז דער טרעגער פון א דערפאלג, וואס קומט כמעט אין א גלייכער מאס אלע אנטיילנעהמער אינ'ם שוישפילערישען פראצעס; דער דראמאטורג פאר זיין פראדוקציע, דעם רעזשיסער פאר זיין טראנספעדירען די קונסט פון פראדוקציע צו רעפראדוקציע, דער שוישפילער פאר'ן זיין דער טרעגער פונ'ם רעפראדוקציע־פראצעס אין דער קונסט און ענדליך קומט דער טעאטער־קריטיקער — דער געהאסטער און פערפאלגטער — וועלכער טייטשט און מאכט פאפולער פאר די ברייטע קרייזען סיי די פראדוקציע, סיי דעם רעפראדוקציע פראצעס.

און קיין גוזמא איז עס ניט: איז די דראמע שלעכט, וועט דער גרעסטער שוישפילער פון איהר קיין תיקון ניט מאכען; ניט אזוי דער אקטיאר, דאס שטיק, ווי דאס שטיק מאכט דעם שוישפילער. דער אקטיאר זאל ניט זיין גרויס, וועט איהם שטענדיג אויף דער ביהנע נאכגעהען דער שאטען פונ'ם דראמאטורג. און ווען דער אקטיאר איז בכלל א טויגעניכטס וועט פאר איהם זיין ראל אפשפיגלען די פראזע פונ'ם שטיק גופא, און בלויז אינ'ם אופן, וואס דאס רעפראדוקטיווע פון דער קונסט געהט פערלוירען. דערפאר טאקע איז דאס שטיק אומשטערבליך און דער שוישפילער שטערבלעך, דאס שטיק בלייבט לעבען אפילו נאכ'ן אפגעשפילט ווערען און פונ'ם אקטיאר בלייבט א זכר, עס בלייבט זיין נאמען פאר דער געשיכטע, און זעלטען ווען זיין לייסטען אין טאט. אזוי זענען געבליבען אומשטערבלעך דושאנסאנס, שעקספירס, מאליערס, העבעלס, אסטראווסקיס און די גאנצע פלעיאדע גרעסערע און קלענערע דראמאטורגען, בעת זייערע שוישפילער זענען פערשאטענט געווארען אפילו אינ'ם זכרון, — צוזאמען מיט דער שטערבליכקייט פונ'ם שוישפילער שפילט די אומשטערבליכקייט פונ'ם דראמאטורג, אבער דער לעצטער לעבט איבער דעם שוישפילער און דערפאר בעקומט דער אקטיאר א לויז אין דעם, וואס די אפלאדיסמענטען פונ'ם מחבר בוכט ער אויב אויף זיינעם, אויפ'ן שוישפילערישען חשבון.

און צווישען דעם דראמאטורג און שוישפילער שטעהט דער רעזשיסער. ווי איין שוואלב קאן קיין זומער ניט מאכען, אזוי קען דער שוישפילער אן אנסאמבל קיין שפיל מאכען. קומט די ארבייט פונ'ם רעזשיסער, וואס דארף קאארדינירען, שאפען דאס הארמאנישע צוזאמענשפיל, ווייל אין דעם העלען, קלינגעוודיגען פאן וועט לחלוטין פערטונקעלט ווערען און געהן פערפאלען דאס רעפראדוקטיווע פונ'ם שוישפילער. דער רעזשיסער מאכט די גאנצע שווארצע ארבייט, וואס גרייט צו דעם שוישפילערישען רעפראדוקציע - פראצעס פאר'ן עפענטליכען דערשיינען, און זעלטען ווען דער צושויער ווייסט, אז דער בנין וואלט קיין בנין געווען, ווען דער ארכיטעקט זאל ניט שאפען און ארבייטען אויפ'ן צוזאמענפאסען די קאנסטרוקציע פונ'ם בנין.

אבער קומט דען אפטמאל דער רעזשיסער פאר דער עפענטליכקייט? אפטמאל פילט דער צושויער, אז עמיצער מישט, קנעט, ליימט און פורעמט, אבער אט דער גאנצער בעוואוסטזיין געהט פערלוירען מיט'ן ערשטען אפלאדיסמענט פאר'ן שוישפילער.

און נאך טראגישער איז די לאגע פונ'ם טעאטער־קריטיקער אין דעם אלגעמיינעם פראצעס. עס איז אנ'אלטער כלל, אז דער טעאטער־קריטיקער איז דער אייביק פערפאלגטער און פערהאסטער ביים שוישפילער, אבער דער שוישפילער האט דעם גאנצען בעוואוסטזיין, אז ווען ניט דער טעאטער־קריטיקער וואלט דעם שוישפילער ניט געהאלפען זיין גרויסקייט, ווייל נאר מיט'ן קאך פונ'ם טעאטער־קריטיקער בעקומט דער שוישפילער זיין פאפולאריטעט, נאר דער טעאטער־קריטיקער צוטראגט דעם נאמען פונ'ם שוישפילער איבער די וועלט־ברייטקייטען און פיהרט איהם צו זיין עפענטליכען רוהם.

דער טעאטער־קריטיקער דארף יוצא זיין אויף אלע זייטען. ער האט אויפצודעקען די אידעע פונ'ם דראמאטורג, און אפטמאל אפילו איהם אזוי אויסטייטשען, אז דאס אויסטייטשען שטייגט איבער דעם מיין פונ'ם מחבר; ווידער האט ער ארומצורעדען דאס טעכנישע אדער דאס פלאסטישע, דעם חיטך־דאס רעפראדוצירען פונ'ם שוישפילער, ניט בלויז הדבור, טאנירען, מאדולירען, די פויזע און מיזאנסצענע, נאר אויך די אלגעמיינע אויפפאסונג פונ'ם טיפ אדער העלד און אפטמאל שרייבט צו דער טעאטער־קריטיקער דעם שוישפילער אזעלכע [illegible] און געדאנקען, אזעלכע פסיכאלאגישע מאמענטען, וועלכע זענען קיינמאל ניט געקומען דעם שוישפילער אין מוח, — דער טעאטער־קריטיקער נעהמט זיין געדאנק און שענקט איהם אוועק דעם שוישפילער, — דער געדאנק פונ'ם טעאטער־קריטיקער ווערט אפטמאל די סוגעסטיע פונ'ם צושויער, אבער דאס אלעס געהט אויפ'ן חשבון פונ'ם שוישפילער, וואס בעקומט דעם בעגייסטערונגס־לוין פונ'ם צושויער. און דערצו וועט זעלטען ווען דער שוישפילער ארויסווייזען בעציהונג צום טעאטער־קריטיקער, ער בעטראכט איהם, ווי א שטערונג אין וועג, פערגעסענדיג, אז אויפ'ן קארק פונ'ם טעאטער־קריטיקער געהט ער צו זיין גרויסקייט־פיעדעסטאל. אין רעזולטאט איז דער שוישפילער דער געפייערטער העלד און דער טעאטער־קריטיקער בלייבט דער שטענדיג פערהאסטער, אומבעמערקטער און אפטמאל אפילו דער ארויסגעשטויסענער.

א קאמפליצירטע ארבייט איז די שוישפילער־קונסט, אבער בעת דער דראמאטורג, רעזשיסער און טעאטער קריטיקער זענען די דירעקטע יעדער אויף זיין אופן פראדוצירער אין דער קונסט. איז דער שוישפילער רעפראדוצירער, מיט פרעמדען בלוט און פלייש שטעלט ער אויף אנ'ארגאניזם פאר זיך, אבער בעת אלע דירעקטע פראדוצירער בלייבען פאר'ן צושויער פערשאטענט, בלייבט דער שוישפילער דער געפייערטער און גערימטער העלד פון א צייט, פון אנ'עפאכע, פערגעסענדיג, אז מינדעסטענס פינפאונזיבעציג פראצענט פון זיין דערפאלג זענען גענומען פון פרעמדע קאנטעס. א גרעסטען טייל פון דעם דערפאלג שמידען אויס די, וואס בלייבען פאר'ן טעאטער־צושויער, ווי אנ'אומבעקאנטער סאלדאט.

אכראניץ פערל פון תלמוד און מדרש

געזאמעלט און באארבייט פון אברהם שלעזינגער

אויב מ'ווערט דיר דערצעהלען, אז דיין חבר איז געשטארבען זאלסטו גלויבען, אז מ'ווערט דיר קומען דערצעהלען אז דיין חבר איז רייך געווארען זאלסטו ניט גלויבען.

(גיטין ל').

* * *

ס'איז צו בעדויערען דעם וואס האט נאך קיין דירה ניט און בויט א טיר צו דער דירה.

(שבת ל"א).

* * *

ווען איינער איז א גוטער פאכמאן האט עס מעהר חשיבות ווי זיינע זכות אבות.

(בראשית רבה ע"ד)

* * *

צי דען האט א סאכטער מיט'ן יחוס פון א בת כהן מעהר חשיבות פון א סאכטער וואס איהר טאטע איז ניט מעהר ווי א בעל אכסניא?

(יבמות קכ"ד).

* * *

יעדער האט צייהט צו זיין שטאם. אפילו א שטעקען ווען מ'ווארפט איהם אין דער הויך פאלט ער תמיד צוריק מיט'ן ווארצעל־זייט צו דער ערד...

(תנחומא בלק).

* * *

א הויז, וואו מ'מאכט זיך שטענדיג פרעהליך, מוז צום סוף חרוב ווערען.

(סוטה מ"ח).

* * *

געלד אויף צו האנדלען און פעלדער — פעהלט, און אויסצוגעבען אויף א [illegible] — דא.

(חגיגה ה')

* * *

צי מאכט מען אויף עמיצען אומזיסט א [illegible]?

(תענית ה')

* * *

צי קאן מען אנרופען סוחר דעם וואס קויפט און פערקויפט ניט פון פרנסה וועגען?

(בבא מציעא מ.)

* * *

איך האב זיך געזען אנגעזעהען

אין מיינע נארישע פאר יאהר

פערהאן א צדיק וואס געהט אונטער

מיט זיין עהרליכקייט

און פערהאן א רשע וואס עקזיסטירט

מיט זיין שלעכטקייט.

(קהלת ס. ט"ו).

עלענד שרייט פון מיליאנען

פון י. י. סיגאל

אוודאי וועלען מיר נישט אפשטעלען דעם פראָ־גרעס, מיר, וואָס געהען איינגעשפּאַנט אינ'ם וואָגען פון גייסט, שטאַמען פון די קולטור־האַרעפּאַשניקעס וועלכע האָבען געבראַכט פאַר'ן וואוילזיין פונ'ם מענשען אויף דער ערד גענוג קרבנות. מען האָט זיך אויפגעהערט יחוס'ן מיט'ן אַמאָל וואָס איז גרויס און שטאַרק געווען אין שוואונג פון גייסטיגקייט. מיר זענען קליין אַנטקעגען יענע גרויסע אַלטע וואָס האָבען אויפגענומען אויף זיך די „מיסיע", די אַרבייט פון קולטור ווי נבואה. מ'האָט קיינעם נישט געדאַרפט אגווייזען אויף יענעם איינציגען און זאָגען אויף איהם, אַז ער טוט און איז אַ קנעכט אין פאָלק און — איז אויך זיין „האַר", פיהרט איהם און ווערט פון איהם און מיט איהם געפיהרט אין אַ העכערער צייט און אויף אַ בעסערען וועג. נישט תמיד האָט מען דעם נביא צוגענומען גוט און גוטוויליג, נישט תמיד האָט מען איהם ליב געהאַט און זיך אָפּגעגעבען מיט לייב און זעל צו זיין וואָרט פון אמת, זיין וואָרט האָט אָבער אָנגעצונדען די נשמות אַפילו דאַמאָלט ווען מ'האָט זיך געוועהרט און ענטקעגענגעשטעלט זיך. זיי האָבען אין זיך געטראָגען דעם שטאַרקסטען פלאַקער פון רעוואָלוציע און איהם עוואָלוציאָנערער, פונקענווייז, קערנערווייז, געזייט אין דער אויפגעאַקערטער ערד פון פאָלק. די שטראָפרייד זענען געפלאָסען מילד אַפילו אין זייער שטאַרקייט איבער די קעפּ פון מענשען. זיי האָבען נישט פערגעסען צו מילדערען און לייטערען זייער שטרענגע מאָראַל דורך דעם טיפמענשליכען אופן פון שעהנקייט, יענע שעהנקייט וואָס גיט מיט זיך אַנצוהערעניש פון העכערע. ווייטערע, „הימעלעשערע" צילען ווי די פאַר וועלכע דער ערשטער בריען פון קאַמף ווערט אַרויסגערופען אין די נידעריגע און בייזע תאיה'דיגע אויפברויזען פון מענש ענטקעגען מענשען, אָבער די צייט פון פערדיגען, ווי מיר מיינען און — פיהלען עס זעהר שטאַרק איז שוין אַריבער, די בעסערע, די וואָס זענען דורכגעגליט געוואָרען פונ'ם גרויסען ווייטאג וואָס האָט יאָהר־טויזענטער געגאָגט דאָס לייב און די נשמה פון די ברייטע שיכטען פאָלק אין דער וועלט, האָבען זיך. אָנשטאָט צום וואָרט, אויך גענומען ווענדען צום שטאָל, צום שטאָל פון מענשליכען כאַראַקטער און צום שטאָל פון ערד און שווערד. גרויזאַמע טאָט ענטקעגען גרויזאַמער, האָבען זיך דערשראָקען ווען זיי האָבען אַ קוק־געטאָן היגטער־זיך וויפיל בערג מאָראַל עס זענען שטיין־געבליבען ווי אַ טשאַד איבער פערגאַנגענע יאָהר־הונדערטער און אונטער'ן טשאַד — קרבנות. קרבנות פון די רויהע און אכזריות'דיגע. פון די גערעבטע איז גאָר איבערגעבליבען דער געדעמפטער צאָרן און אונמעכטיגער געוויין — אין די שמות און מגילות פון דער אייביג־פערצייכענענדיגער געשיכטע...

ליטעראַטור... ליטעראַטור... ליטעראַטור...

מיר, די פרעדיגער, די — זעלבסטגעקרוינטע שעהנגייסטלער, ווייל די קרוין פון נבואה וואָס איז געווען געשמידט פון דעם לויטערסטען גאָלד פון מאַרטירערישקייט, האָבען מיר פערזעצט ווי אַ פערוועלטלאָזט שטיקעל ירושה, — מיר האָבען זיך ביז איצט פון אונזער וואָרט צו טאָט נישט אַרויס־געהויבען. אמת, אונזער וואָרט האָט אפשר אַרויס־גערופען מעשים, האָט אין איינציגע פאַלען אויפ־געעפענט גאַנצע פערשעמפטע דורות די הערצער, אָבער אין צייטען פון וועלט־משפט וועלען אַ סך פון די וועלכע די וועלט האָט אַנגענומען פאַר לעה־רער און נביאים, זיך שרעקען פאַר וואָרט יעדוי וואָס וועט זיי אַרויפקומען אויפ'ן זינען, נבואה אָהן טאַט איז — פאַלשע נבואה. עס איז אָפט אַ ציניזם וואָס האָט זיך מאַסקירט אין אַ סענטימענטאַ־לער מאַסקע און לעבט אויפ'ן געוויין און לייד פון די וואָס שטרעקען אויס די הענט אין זייער פינסטע־רער פערצווייפלונג.

לעניין האָט אַנגענומען און אָפּגענומען... דאָס געוועהר פון דעם וועלכען ער נעהמט אָן פאַר אַ שונא פון דעם מענשען און דעם לעבען. ער האָט דאָס געוועהר, די שווערד געגעבען אַנ'אַנדער הענ־טעל, ער האָט אויפ'ן שטאָק אַרויפגעהאָנגען אַ פאַהן פון אַנ'אַנדער קאָליר. ער האָט אָבער איינגע־זעהען אַז מיט'ן גאַנצען גערעכטען יושר און מיט דעם נביאישען קול פון גערעכטיגקייט וואָס האָט דורך איהם אַרויסגערעדט, וועט ער נישט קאָנען עפענען די הערצער פון אַ דור וואָס אין זיינע אויערען האָט דער שווערדען־אָפּקלאַנג זיך זעהר פעסט איינגעמויערט. מיר שטעהען פאַר דער דאָר־זיגער גרויסער מלחמה, פאַר'ן נייעם אַנגעגוריט'ן ריז רוסלאַנד וואָס סטראַשעט דער פערפאַנצערטער קאַפּיטאַליסטישער וועלט מיט דעמזעלבען כלי־זיין וואָס זי בעהמט קיינמאָל נישט אַרונטער פון איהרע לענדען. אַ פערשאַרפטער מאָמענט אין דער מענש־ליכער געשיכטע פון אונזערע טעג.

אויב אויף דער ערד איז דער מענש געגאַנגען פון איין אומרוה אין דער אַנדערער און זעלטען ווען זיך אָפּגערוהט לאַנג אויף אַנ'אָרט ביז דאָס בלוט פון איין קאַמף וועט פערטריקענט ווערען, איז אונזער צייט אַ וואולקאַן מיט שטומע סטראַשענדיגע סיגנאַלען. נאָך דער וועלט מלחמה איז דאָס האַרץ און דער מח פון דער וועלט געבליבען אין אַ צו־רייצטען צושטאַנד, זיי קאָנען זיך נישט בערוהיגען און צו־זיך קומען, מען מינטערט זיך מיט אַלטער אידיליע, מיט סענטימענטען וואָס האָבען זיך שוין אויסגעלעבט. פון דער ליידיגקייט אַרויס, ווי פון דער אַמאָליגער הייל דעם אָדם, קוקט דער הייגטיגער מענש און אויף אויף די חורבות פון די צושטערטע געטער און הייליגקייטען זעהט ער נאָר אַ מדבר'דיגען גרוי־ען אש. דער ווינט צובלאָזט דאַרטען אַמאָל אַ פּונק און פערלעשט איהם באַלד: אין דער ליטעראַטור קומט נאָך אַמאָל איינער און זינגט מיט אַ שווערען אַליזירט דאָס נעכטיגע כדי זיך צו קאָנען ווי עס איז אַנגסט די לעצטע זיפצען פון דער עפּאָכע. ער אידע־האַלטען אין דער קאַלטקייט פון היינט. עס איז נישט מעהר נאָר בכדי זיך צו ראַטעווען, כאַפּט מען זיך אָן אָן דער לעצטער שטרוי. עפּעס קאַטאַ־סטראָפישעס שוועבט אין דער לופט און די מורא דערפון לעבט אפשר דורך יעדער איינציגער וואָס פיהלט נאָר אַביסעל דאָס אומרעגעלמעסיגע שלאָגען פון דעם פּולס פון אונזער צייט.

האָבען זיך די וואָס אין זייער בלוט און אינ־סטינקט לעבט נאָר איין געוואוינהייט: לעבען אוי־מעטום אויפ'ן פרימיטיווסטען אופן, כאָטש אין די פאָרמען פון די לעצטע ציוויליזאַציע־מעגליכקיי־טען, לעבען זיי די חיי־שעה אויף דעם צולאָזענסטען אופן באכל ונשתה, כי מחר נמות, ווערט אַזוי רעאל דורכגעפיהרט דורך זיי. די רעדער פון מעכאַנישען פּראָגרעס דרעהען זיך און דער זולל וסובא פון ציוויליזירטען קאַמפּאַט לאָזט זיך וואוילגעהן אויף דער וועלט, דאָס רויהע האָט זיך פערשטעלט אינ'ם זיידענסטען קלייד און פראַוועט יום טוב אַלע זיבען טעג פון דער וואָך אין דער צייט ווען דער עלענט שרייט פון מיליאָנען, וואָס פאַלען אין שאול־תחתיה פון נויט און אונטערגאַנג. צוהייצט בלוט פון אַ וועלט וואָס איז ווי אין אַ שטייג פערריגעלט און איז געווען אַ שפּאַסיג שפּיל פאַר עטליכע וואָס זייער גלאַנץ און צוהוושעטע פרייד קאָן זיי אַנדערש נישט באַליען, סיידען אויפ'ן „פאָהן" פון אַ גאַ בריי־טער און אומענדליכער שפלות פון אַ גאַנצער וועלט.

איינער נאָר, אינ'ם ווייטען אינדיען האָט מיט זיך געוויזען אַנ'אויסנאַ. (אין יעדען דור ווייזען זיי זיך פון אַ פערשטעקטען ווינקעל אַרויס די דאָזיגע „יחידים"), דער יחיד פון די יחידים גאַנדי — ער איז נישט אַזוי דער עמוד האש פון ריינסטען לוי־טער'סטען אידעאַליזם פון אונזער צייט, נאָר גיבער און מעהרער נאָך אַ ברענענדיגער פּראָוואָרף אונז אַלע, אַלעמען וואָס האָבען דורך הונדערטער און הונדערטער יאָהרען פון בויען קולטור נישט אויפגע־הערט צו מאַכען פשרות מיט'ן רויהען און אומריי־נעם אין דער וועלט.

-==):o:(==---

הער מיך אויס, מיסטער לאקש!..

א בריף פון א פוילישען „מאַגנאַט" צו אנ'אַמעריקאַנער „קבצן"

פון י. אבערזשאנעק

אַהובי ידידי מיסטער לאַקש בק"ק נאַיוּרעק!

ווי דו קענסט מיך, בין איך נישט קיין נוקם ונוטר, כ'האַלט נישט פון נקמה. ביי מיינע ערגסטע שונאים זוך איך נישט קיין נקמה, אַ סימן האַסטו דאָך, אַז מיין שדכן לעבט נאָך!..

יאָ, אמת, איך האָב פיינד נקמה, נאָר אין דיר, מיסטער לאַקש, האָב איך דערלעבט אַ גרויסע נקמה. אי, ברודער'ל, האָב איך אין דיר אַ נקמה! אַז איך הער, ווי ס'געהט דיר מיט דער פוטער אַראָפּ, אַז איך הער פון דיין מפּלה, טאַנץ איך פון שמחה.

ווער איז צו דיר, מיסטער לאַקש, געווען גלייך? געדענקסטו, ווען דו ביזט געקומען קיין פוילען אין אַ פּאַר הויזען ווי די טאָרבעס, און די מאַריגאַרקע האָט געוואַקעלט אויף דיינע ברייטע פלייצעס, און שיך האָסטו געטראָגען רויטע מיט ווייסע שפּיצען, און אויף יעדען פינגער דריי בריליאַנטענע רינגען — געדענקסטו דאָס?

און דיין שפּראַך? „יעס" און „נאָן" און „מיסטער" און „לעדי" „טשאַפּ" און „ביזנעס" „סטריט" און „פּיקטשע" און „פּעפּערס" — זאָל איך אַזוי וויסען פון דיר, מיסטער לאַקש, ווי איך האָב פערשטאַנען, וואָס די פּאָנפּעסט אונטער דער נאָז.

יאָ, מיסטער לאַקש, ווי נאָר דו ביזט די פּוילישע גרעניץ איבערגעטרעטען, האָסטו באַלד בעקומען אַ פּאַליפּ אין דער נאָז, און דו האָסט גענומען פּאָנ־פען אויף ענגליש.

איך האָב צו דיר געטענה'ט: שלמה יונה, ווי לאַנג איז, ווי דו ביזט געשטאַנען אויף יונצעל פּילצערס פּלאַץ און דו האָסט געמאַכט יעלות! „אַ צעהנער אַ פונט ווייבעלעך!" און איצט פּאָנ־פעסטו שוין אויף ענגליש און געהסט שוין רויטע שוך מיט ווייסע שפּיצען?

געדענקסטו, מיסטער לאַקש, ווען אונזערע פּוי־לישע כלה־מעדלעך האָבען זיך צו דיר צוגעקלעבט ווי פליגען צו אַ טעלער האָניג, און דו האָסט אַלע צו־געזאָגט חתונה צ והאָבען? געדענקסטו, ווי די לאָדזער „כלל־טוער" און „עסקנים" האָבען זיך געביקט צו דיין „עגל הזהב". ווי מ'האָט דיך בע־שריבען אין די „גאַזעטען" מיט דיין „פּיקטשע" און צום סוף ביזטו ענטקומען אָהן אַ זייט געזוגד? געדענקסטו נאָך די צייטען, ווען פאַר איין אַמעריקאַ־נער „לאַקש" האָסטו געגעסען צעהן טעלער פּוילי־שע לאַקשען מיט אַ האַלבע גאַנז צו? געדענקסטו, ווען ס'האָט זיך צו דיר געיאָוועט משפּחה פון צעהנ־טען דור, און דו ביזט געוואָרען קורצזיכטיג — האָסט קיינעם נישט דערקענט? — געדענקסטו דאָס אַלץ, מיסטער לאַקש?

איצט, זעץ דיך אוועק, גוטער ברודער, און איך וועל דיר זאָגען נביאות, וואָס עס וועט ווייטער זיין — הער מיך אויס מיט קאָפּ:

אַמעריקע וועט אויפשטעלען אַ דרוק־מאַשין און מ'וועט דריקען דאָלער'ס. צוערשט וועט מען דריקען טויזענדער דאָלאַר־שיינען, צעהנטויזענדער. הונדערט טויזענדער. מיליאָנדלעך, צעהן מיליאָנדלעך א. אַז. וו. דעם סטרוזש פאַר'ן אויפמאַכען דאָס טויער. וועסטו געבען אַ מיליאָן דאָלאַר. דעם פּרי־זיער פאַר אָפּראָזירען, וועסטו געבען דריי מיליאָן „נאַ פּיוואָ". אַנ'אָרימאַן וועט שטעהען אין דער גאַס און וועט בעטען: גיט מיר אַ מיליאָן דאָלאַר אַ נדבה!.. די „גולען" וועלען דיר שווינדלען פאַר די אויגען. דו וועסט רעדען וועגען מיליאָנען און וועגען מיליאַרדען, און וועסט נישט האָבען שבת צו מאַכען...

איבער נאַכט וועלען אויפשטעהן נייע פאַברי־קאַנטען און סוחרים. דאָקטוירים וועלען האַנדלען מיט מאַנופאַקטור. אַדוואָקאַטען וועלען פאַבריצירען הויזענצייג. מלמדים וועלען פּראָדוצירען שיטערע זייף. באַנקירען וועלען מאַכען פּאָווידלע מיט מאַר־מעלאַדע. קצבים וועלען קויפען אַ פּעקעל הויזען מיט רעק, און דאָס „פּעקעל" וועט זיך ביי זיי הייבען איבער נאַכט. ווער ס'וועט האָבען אַ פעדער מיט אַ גראָבען פינגער, וועט שרייבען וועקסלעך אויף מיליאָנען, אויף מיליאַרדען דאָלאַרען, און בעצאָה־לען וועט ער זיי מיט איין זלאָטע...

פאַר דער בערזע וועלען זיך דרעהען יודלעך מיט שטעקעלעך, און וועלען זוכען דעם „קורס", אַלץ וועט געהען לויט'ן „קורס". דער בעקער וועט אָניעהרען די ראָשטשיגע — לויט'ן קורס. דער שוס־טער וועט קלאַפּען די טשוועקעס — לויט'ן קורס. דער שניידער וועט גלעטען דעם „פּשאַדעק" — לויט'ן קורס. די אַקושערקע וועט אָננעמען אַ קינד — לויט'ן קורס. דער דאָקטאַר וועט „זבאַדען" — לויט'ן קורס. דער מלמד וועט אַהיימשיקען די קינדער פון חדר — לויט'ן קורס. דער קצב וועט אייך צו־האַקען די זייטען — לויט'ן קורס. איהר וועט עסען — קורס. טרינקען — קורס. איהר וועט אייך לעגען שלאָפען לויט'ן קורס, און אויפשטעהען לויט'ן קורס — הימעל און ערד און קורס!.. דו וועסט אַזוי לאַנג קורסעווען, ביז דו וועסט דיך אויסקורסעווען. די „מיליאַרדען" וועלען וואַקסען און „ס'פּעקעל" וועט קריגען די סוכאָטעס...

דאַמאָלט, גוטער ברודער, וועלען מיר, לאָדזער „מאַגנאַטען" אָנהייבען אַ „רעטונגס־אַקציע" פאַר אונ־זערע „פעראַרימטע" אַמעריקאַנער ברודער. ס'וועט צוזאַמענגערופען ווערען אַ קאָנפערענץ פון „בית לחם", „נותן־לחם", „תומכי אורחים" און פון „מלבוש ערומים". ס'וועט געשאַפען ווערען אַ „דזשאָינט" מיט אַגרונד־קאַפּיטאַל פון אַ דריי ביז פיר הונ־דערט זלאָטעס. מ'וועט שיקען „פּוילישע פּעקלעך" און „פּוילישע מלבושים" קיין אַמעריקע. אין אַמערי־קע וועט זיך שאַפען אַ „פּוילישער קאָמיטעט" פון בעקאַנטע אַמעריקאַנער „עסקנים", וואָס וועט די „פּוילישע פּעקלעך" מיט די „פּוילישע מלבושים" פערטיילען... פאַר זיך אַליין און אַנד. ווייע אַ פייג...

און דאַן, אָ דאַן, מיסטער לאַקש, וועל איך מיר אויספּרעסען די שבת'דיגע הויזען מיט אַ ברייטען פּריש פּאַסאַזשירען קאַפּעלוש. כ'וועל מיר אָנטון אַ פּאַר „בלישטשאַנצע" „גלעזלעך" אויף די פינגער. כ'וועל מיר לאָזען אָפּדריקען בריף־בויגענס מיט מיין פירמע, כ'וועל הייסען אויפמאַלען פּאַביקעס מיט קוימען'ס, מיט מעדאַלען — און היידא קיין אַמעריקע!..

נו, וועט זיך עס אַביסעל טון אין אַמעריקע! ראָקפעלער, פאָרד און אַנדערע אַמעריקאַנער „דל־פּנים" וועלען מיך אָפּוואַרטען ביי דער שיף. ס'וועלען זיך שיטען דעלעגאַציעס און דעלעגאַציעס. פון „לינת הצדק", פון „לינת החולים", פון „בית מחסה לזקנים" פון „בקור חולים" און „אודראַזוויסקאַ". פון די יתומים־הייזער און פון די קימפּעטאָרין־קליניקע. יעדע דעלעגאַציע וועט מיר אָפּגעבען בעריכטען פון זייער טעטיגקייט. „נותן לחם" וועט זאָגען, אַז „תומכי אורחים" איז קיין שמעק טאַבאַק נישט ווערט, און „תומכי אורחים" וועט אויפווייזען, אַז „נותן לחם" איז אַ שושטע פּולווער. איך וועל מיר רייכערען אַנ'עכטע פּוילישע „פּערפּאַר־פּאַפּיראָס". און וועל אַלע אויסהערען. דאַן וועלען זיך נעהמען שיטען קרובים, פריינד, לאַנדסלייט, מאַמעס וועלען קומען מיט כלה־מעדלעך, וואָס זענען ראוי לחופּה. דער „פאָרווערטס" און דער „טאָג" וועלען שרייבען וועגען מיין „פערזענליכקייט". די צייטונגס־מענשען וועלען מיט מיר מאַכען אינטערוויוען, און יעדע נאַרישקייט וועט זיין אַ חכמה... מיין „פּאָדאָפּיובע" וועט זיין אָפּגעדריקט אויף דער ערשטער זייט. פאַר אַ זלאָטע וועל איך עסען אַ זיבען גענגיג מי־טאָג אין אַניעריש'ן ראַנגיגען רעסטאָראַן מיט בוזיק. פאַר אַ האַלבען זלאָטי וועל איך [illegible] אין פאַר־נעמסטע [illegible] אויף דער 5־טער עוועניו. אַ מכה וועלען זיי וויסען, אַז איך בין אַליין אַ קבצן אויף זיבען פּאַלעס. אַז די „בריליאַנטען" אויף די פינגער זענען שפּיגעל־גלעזלעך, און די הויזען זענען איי־בערגעדרעהטע אויף דער דריטער זייט, און דער קאַפּעלוש איז פּריש פּאַסאַזשירש אין דער קאַפּעלוש־פּאַגאַטאָווקע — אַ פייג וועלען זיי דאָס וויסען!

רעדען וועל איך מיט „כעמבראַשאַם" און „פּשע־שטשע־אַדלאַ" מיט צאַלאַיען ראַנטשקי און „פּאַדאַבּ דאָ נוג". מיט „אָוושעם" און „פּשאַקרעוו" „אי טאַק דאַלעי". די אַמעריקאַנער וועלען זיך אַזוי וואונדערען מיט מיין יודיש, ווי איך האָב מיך געוואונדערט מיט דעם יודיש, וואָס מיסטער לאַקש האָט מיט עטליכע יאָהר צוריק געפּאָנפעט אין לאָדז, און אַז איך וועל האַלטען ביים צוזייקפּאָהרען קיין „יוראָפּ", וועל איך אַרויסנעמען אַ טשעק־ביכעל פון „מיל־גרוים'ס פּאַלקס־באַנק אַף לאָדז" און וועל טיילען טשעקען „נאַ פּראַוואַ" און „נאַ ליעוואַ"...

יאָ, מיסטער לאַקש. איך האָב מיך אַזוי צו־רעדט וועגען אַמעריקע, אַז איך האָב אינגאַנצען פערגעסען אין לאָדז, איהר זענט דאָך מסתמא טשע־קאַווע צו וויסען, וואָס מ'הערט אין לאָדז? אין לאָדז איז די זלאָטע פעסט, אַזוי פעסט פערשטעקט, אַז מ'קאָן זי גאָרנישט אַרויסבעקומען און די קהלה עפּעט אויף קוכען פאַר דער אינטעליגענץ. די לאָדזער פאַבריקאַנטען ליגען אין דר'ערד און מאַ־כען אַ לעבען...

הער מיך אויס, מיסטער לאַקש, האָב איך אין דיר דערלעבט אַ נקמה!..

פון יודישען הומאָר־אוצר

געקליבען פון שר של אש

מיינע געשעפטען — ווי איבער א יאהר...

צוויי סוחרים זענען געזעסען און האָבען זיך איי־נער ביים צווייטען אויסגעפרעגט אויף זייערע געש־עפטען.

— מיינע געשעפטען — האָט זיך איינער אָנ־גערופען — איז ווי איבער אַ יאָהר.

— ווי איבער אַ יאָהר האָט זיך דער אַנדערער פערוואונדערט, וואָס הייסט דאָס ווי איבער אַ יאָהר?

— אָט וועל איך דיר געבען צו פערשטעהען יודישע געשעפטען וויסטו דאָך אַז וואָס אַ יאָהר ווייטער געהען זיי אַלץ ערגער. איז מיין געשעפט שוין אַזוי שלעכט אַז ס'איז ביי מיר שוין ווי איבעראַיאָהר...

ווי די חכמים פון דער הגדה...

צוויי שותפים האָבען פערלוירען זייער גאַנצע געלד. האָבען זיי אָנגעהויבען זיך צו קריגען און זענען געקומען צום רב אויף אַ דין־תורה.

— איהר זעהט אויס ביי מיר — האָט דער רב צו זיי זיך אָנגערופען — ווי די חכמים פון דער הגדה, איינער האָט גע'טענה'ט „עשר", דער אַנדערער „חמשים" און דער דריטער „מאתיים" „חמישים" דער סוף פון דער זאַך איז אַז עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען מכות...

צי ווערט מען שיכור פון וואסער

אין חדר בשעת די הפסקה האָט אַ יונגעל גע־פרעגט דעם רבי'ן:

— רבי, פאַרוואָס ווערט מען עפּעס שכור פון ווײַן?

— דאָס איז גאַנץ פּשוט — האָט דער רבי ערקלערט — דער מענש האָט אַ יצר הרע און אַ יצר טוב איז ווען דער בויך איז ליידיג ליגט זיך דער צווייטער זייט און זיי לעבען צווישען זיך דער יצר הרע פון איין זייט און דער ייצר טוב פון בשלום בשלוה, אָבער ווען דער מענש טרינקט זיך אָן מיט ווײַן ווערט זיי ענג דער אָרט קריכען זיי אַרויס פון זייערע לעבער און זיי הויבען זיך אָן צו קריגען און שלאָגען ווי די שכורים.

— רבי — האָט דער יונגעל ווייטער געפרעגט — אויב יאָ אַזוי טאָ פאַרוואָס ווערט מען נישט שיכור פון וואַסער? ווייל אַז מ'טרינקט זיך אָן מיט וואַסער איז דאָך אויך אַזוי, דער בויך ווערט פול און די צוויי חברה־לייט צושלאָגען זיך.

— שוטה שבעולם וואָס די ביזט — האָט דער רבי געזאָגט — דו האָסט שוין געהערט אַמאָל אַז מ'זאָל שיכור ווערען פון — וואַסער?

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

פרייטאַג, דעם 23 אָקטאָבער 1931 • ביילאַגע צום פרייטאַג-נומער 245

לאַוואַל איז געקומען קיין אַמעריקאַ

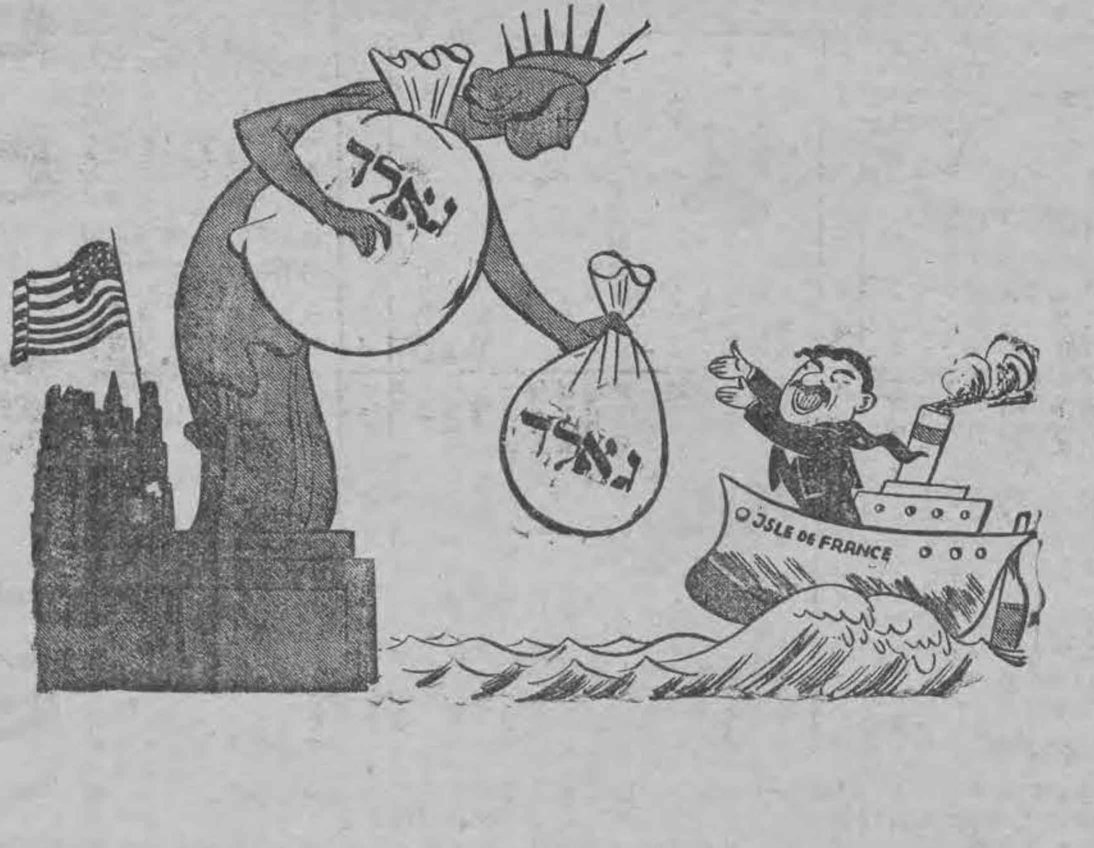

אָט אַזוי מ'שטעלט זיך פאָר אין פראַנקרייך דאָס אָנקומען פון פרעמיער לאַוואַל קיין אַמעריקאַ — נאָוויס. הוסמאַן

פראַנקרייכ'ס גאָלד-אַפּעטיט וואַקסט

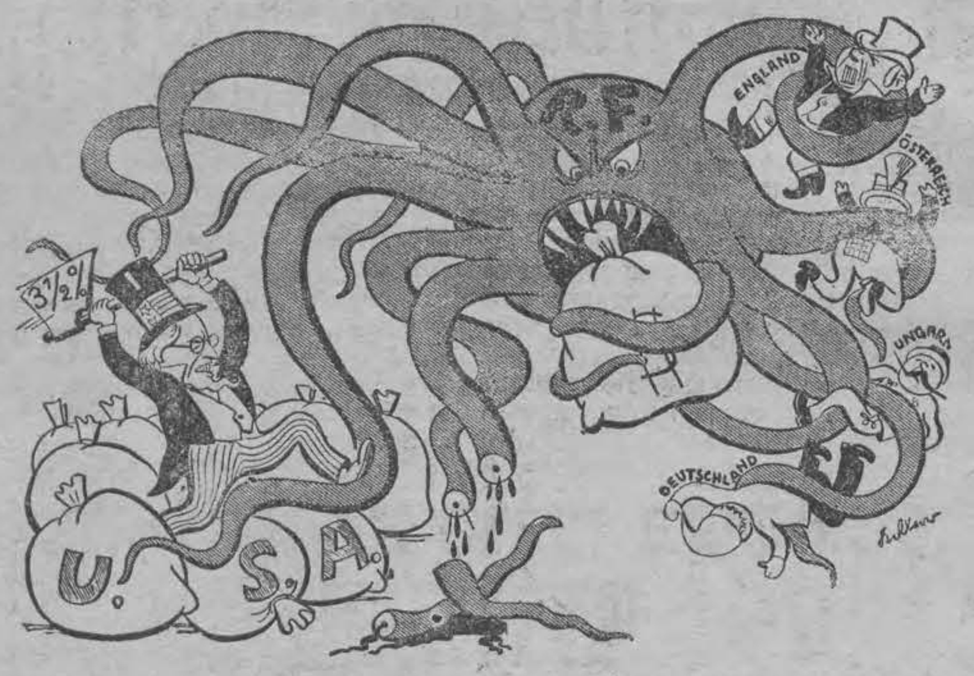

אַלע האָט דער פראַנצויזישער פּאָליפּ שוין פאַרשלינגען, איצט קומט די רייה אויפ'ן אָנקעל סעם (דייטשע קאַריקאַטור)

„סוואַ דאַ סוועגאַ"

אַ יוד מיט אַן'ענגלענדער ביי אַ „פּול טשאַרני"

ענגלענדער (צום יודישען שכן): אייער ווייסט, פאַניע לייבוש, אייער „מניעישאַשטש" מאַכט אונז גרויסע קלאָפּאָטען.

יוד: ווען אונזער „מניעישאַשטש" וואָלט גע האָט די „וויענקשאַשטש" קאַפּיטאַל, וואָלט אייער קלאָפּאָט נישט אַזוי גרויס געווען.

יוד: און אפשר קאָנט איהר מיר זאָגען, פאַניע וואַצקי, פאַרוואָס ציהט אַזוי שטאַרק דעם פראַנצויזישען מיניסטער לאַוואַל קיין אַמעריקאַ?

ענגלענדער: ווייל „סוואַ דאַ סוועגאַ", גאָלד ציהט צו גאָלד.

„יודיש" לשון

אַרויסגעכאַפּטע דעפּעשע פון דער אגודהשער צייטונג

גענף — בריאַן האָט אין אַ דרשה, וואָס ער האָט געהאַלטען פאַר די אנשי פּרעסע אין זיין חדר בעת אַ פריהמאָרגען-אכילה, מסביר געווען זיין ספק, צי די יאַפּאַנישע שאלה וועט געפינען אַ תיקון אויף דער סוב-אַסיפה פון דער פּאָליטישער חב"ה, וואָס איז עוסק אין דער מסכת מכה דער יאַפּאַניש-כינעזישער מלחמה.

וועגען עדיסאָנס וואונדער

אַ שמועס צווישען מנחה און מעריב

— וואָס זאָגסטו נישט דערצו — עדיסאָן איז דאָך געשטאָרבען!

— אי, אי, אַזאַ גרויסער קאָפּ-מענש — זאָגט אַ צווייטער — ער האָט דאָך פאַרפולקאָמט דעם טעלעפאָן!

— דאָס הייסט אַ דערפינדונג — ס'איז דאָך ממש נישט צו בעגרייפען — רופט אַן'אַנדערער אויס מיט ענטציקונג — נעמסט אַ רעדעלע, לעגסט צו צום אויער און שמועסט זיך דורך מיט אַ מענש, וואָס איז טויזענד מייל ווייט פון דיר! — דאָס איז דאָך דער גרעסטער וואונדער פון דער וועלט!

— דאָס איז גאַרנישט קיין וואונדער — האָט אַ צווייטער געזאָגט. דער אמת'ער וואונדער פון טעלעפאָן ליגט אין דעם, וואָס אַפילו אַ יוד קען אויף איהם רעדען.

— אַ יוד? פאַרוואָס עפּעס דיקא אַ יוד? — האָבען זיך די אַנדערע געחידושט?

— אַז אַ יוד קען רעדען מיט איין האַנד, איז עס די אומנאַטירליכסטע זאַך אויף דער וועלט — האָט דער יוד געענטפערט.

ממה נפשך...

— פאַר וואָס נעמט מען אַ מלמד אויף אַ זמן (אויף אַ האַלב יאָהר) און נישט אויף אַ גאַנץ יאָהר?

— דאָס איז גאַנץ איינפאַך, ממה נפשך, וועט דער מלמד זיין ערליך און וועט לערנען מיט'ן יונגעל ווי עס בעדאַרף צו זיין וועט ער דאָך קריגען די סוכאָטע און וועט באַלד נאָכ'ן זמן שטאַרבען און מ'וועט מוזען באַלד זוכען אַן'אַנדער מלמד, אלא וואָס דען ער וועט נישט קריגען נאָכ'ן ערשטען זמן די סוכאָטעס און וועט נישט שטאַרבען, וועט דאָך דאָס זיין אַ סימן אַז ער איז נישט ערליך געווען און האָט נישט געלערנט מיט'ן יונגעל ווי עס בעדאַרף צו זיין וועט מען דאָך אויך מוזען נאָכ'ן זמן זוכען אַן'אַנדער מלמד...

אַ נישט פאַרגינערין

שכנטע (צו דער בעל הביתטע): פאַרוואָס האָבען זי ענטזאַגט איהנס דינסט? זי האָט דאַכט זיך, גאַנץ גוט ערפילט איהרע פליכטען.

בעל הביתטע: יאָ, זי האָט אָבער אָנגעהויבען ערפילען אויך מיינע פליכטען...

—=:O:=—

דייטשלאַנד, דייטשלאַנד!

אין סאָציאַליסטישען דייטשלאַנד, האָט היינט פערלוירען דעם ווערט, נישט נאָר דער דייטשער מאַרק, נאָר אויך דער דייטשער מאַרקס.

די מאַמע פאַרשטעהט אַבערש

טאָכטער: — איך רעכען צו שטודירען פיזיאָלאָגיע, פּסיכאָלאָגיע און ביאָלאָגיע.

מוטער: — איך ראָט דיך בעסער פריהער צו שטודירען קאָכאָלאָגיע, וואַשעלאָגיע קעהרעלאָגיע.

אַ פאַרגלייכעניש אַזאַ

— ווי לעבסטו מיט דיין ווייב?

— פונקט ווי די „אגודה" מיט די אַלעקסאַנדרער: כאָטש זיי האַלטען זיך אין איין אַרומקריגען, דאָך ווילען זיי ווייטער וואוינען אונטער איין דאַך (אין דער קהלה).

—=:S:=—

לאָדזער אַריסטאָקראַטען

ווי אַזוי עסען זיי?

— זאָגט אַ פּראָוויגצער יוד:

— לאָדזער נגידים זענען אַלע אַריסטאָקראַטען: ווען מ'קומט צו זיי, טרעפט מען צום מיטאָג. אַ פּראָסטער האַלב-סוחר עסט נישט פריהער מיטאָג ווי 2 אַ זייגער. היינט אַזאַ גביר ווי עס... עסט אין פינפע. איך בין געווען — דערצעהלט דער יוד ווייטער — ביים ראָטמאַן ביאַלער, האָט ער געגעסען אַ פערטעל אויף זיבען!

— היינט, אַז אַ ראָטמאַן עסט אַ פערטעל אויף זיבען, ווען עסט שוין אַזאַ דעפּוטאַט מינצבערג?

— האַלב אַכט.

— און אשר קאָהן?

— אשר קאָהן עסט שטענדיג ערשט צומאָרגענס!

—):O:(—

צו עדיסאָנס טויט

פון טיפען הערצען בעדויערען מיר דעם טויט פון דעם גרויסען ערפינדער פון גראַמאָפאָן

טאָמאַס עדיסאָן

אַ דאַנק וועמען אונזערע „אבינו מלכינו'ס" זענען אַזוי שטאַרק פּאָפּולער געוואָרען...

גרשון סירוטא

יאָסעלע ראָזענבלאַט

פאָליטיק פון וואַד

לאָוואל אין אַמעריקאַ.

די סדרה דיפּלאָמאַטישע רעדעס, האַלטען גאָך ון פוילען ביז'ן. איצט איז די ריי אויף לאַוואַל'ן.

האָט מען דאָס לאַוואַל'ן געמאַכט אַ פּייערליכען קבלת פנים אין אַמעריקאַ, האָט מען זיך דאָס מיט איהם, דאָרט דערפרעהט, קיין וואונדער איז נישט. דער שטייגער פון דער ... שוין אַזוי. בצנים פרעהען זיך מיט אַ רייכען גאַסט.

אין דעם פּעראַרימטען אַמעריקאַ, איז איצט ער רייכער לאַוואַל אַ זעהר אָנגעלעגטער גאַסט.

אוי, אַמעריקאַ, אַמעריקאַ!

אונזער אַ־שעל שר האָט שוין פון לאַנג געזאָגען, אַז „מיט געלד טאָר מען נישט שטאַלצירען“, אַז „געלד איז קיילעכדיג, היינט איז דאָס ביי מיר, מאָרגען ביי דיר“.

איצט זעהט מען דאָך, אַז עס איז טאַקע אַזוי. דער רייכער אַמעריקאַנער פעטער, מוז איצט נעבעך קוקען דער שטיפערישער פראַנקרייך אין דער האַנד אַריין, מוז זיך נעבעך בויגען און דרייען פאַר'ן לעבענסלוסטיגען פראַנצוזין.

לאַוואַל איז דער אָנגעלעגטער גאַסט איצט אין אַמעריקאַ.

דער רייכער איז געקומען צו גאַסט צום פּעראַרימטען.

טעלעגראַמע

בערלין (ספ. צום „קונדס) דער יודישער סוחר אין בערלין האָט ... אויפגעלעבט, די רישע סחורות ווערען צעכאַפּט, און די געשעפטען ...נען בעלאַגערט (פון די היטלעריסטען).

וואָס הייסט אַ גליקליכער צופאַל?

— וואָס קאָן מען היינטיגע צייטען אָנרופען אין דרז אַ גליקליכער צופאַל?

— אַז צו אַ שטייער־צאָהלער, וואָס פערמאָגט ...ך איין קוכען־שענקעל, קומען אין איין מאָל ...אַכען עקזעקוציעס דער ס...אטאָר פון ...ק..ב, דער מאַגיסטראַט־עקזעקוטאָר, דער אינקאַסאַנט פון דער קאַסאַ באַריך, און דער קאָמאָרניק— ...ט אָ דאָס הייסט אַ גליקליכער צופאַל...

מח־גימנאַסטיק

אַזוי ווי ס'איז ביטער אַ פּאָליטישען מאַטע מיט אַ פילאָזאָפישער מאַמע, אַזוי איז שלעכט אַ פילאָזאָפישען טאַטע מיט אַ פּאָעטישער מאַמע.

• • •

אַזוי ווי ס'איז ביטער, אַז מען זיצט אין קיבא ...ט אַנ'אייגען ווייב און ...ס פינסטער, אַזוי איז שלעכט, אַז מ'זיצט מיט אַ פרעמד ווייב און ס'... ווערט ליכטיג.

• • •

וועלכעס געלד איז דאָס ערגסטע?

— ברך־געלד.

— פאַרוואָס?

— ווייל מ'בעצאָהלט עס מיט'ן לעבען.

• • •

כינע לײדט פון הונגער און דאָך קאָכט זיך ...

אוי, מה נאמר,

(אַ ביסעל חיה־פּעסע־מיסטיק)

אוי, מה נאמר, מה נדבר,
וואָס זשע זאָל איך אייך דערציילען —
אַז מיר ליגען איינגעווירטשאַפט
אין דער ערד, גאָר טיף, גיין איילען?

אוי, מה נאמר, מה נדבר,
וואָס זשע זאָל'מיר בייעס זאָגען,
אַז די אַלע בייעס טויגען
אויף די זיבען גוטע קלאָגען?

אוי, מה נאמר, מה נדבר —
וואָס איז דאָ דערפון צו דריבגען,
אַז מיר האָבען פון די בייעסען
בלויז צו... זאָגען און צו זינגען?!

אוי, מה נאמר, מה נדבר
צו די אַלע זיבען זאַכען?
ס'איז זיך נאָך ביים בויך צו האַלטען,
אויפ'ן קול צו חוזק מאַכען!..

אַלע בלייבט אונז אויס דאָס זעלבע:
אוי, מה נאמר, מה נדבר...
ס'בלייבט אונז אויס צום לאָמפּ צו ריידען,
טענה'ן צו דעם קאַנדעליאַבער...

אוי, מה נאמר, מה נדבר —
וואָס זשע זאָל מען אייך דערציילען
סיידען אָט דאָס גרויס טשיקאַוועס,
אַז מען גייט אונז אַלע ציילען?..

יאָקעל בן פלעקעל.

צום קאַמף מיט די זעלבסטמאָרדען!

ס'ווערט אויסגעאַרבייט אַ געזעץ־פּראָיעקט, אַז זעלבסטמערדער זאָלען נישט קומען צו קבורה, נאָר זאָלען פאַרברענט ווערען, און נאָך אַנדערע מיטלען (פון דער פּרעסע).

ענדליך האָט די רעגירונג אָנגענומען די ריכטיגע מיטלען געגען די זעלבסטמערדער. ס'איז דאָך באמת אַ סקאַנדאַליעזער סקאַנדאַל. וואָס איז? דער חתן האָט גע'טענה'ט חרטה — באַץ! — פאַר 10 גר. סובלימאַט, און ברוך דין אמת! דאָס ווייב האָט זיך נישט געוואָלט אליין „נודזשען“ אין דער היים — טראַך! אַ ציה ביים צינגעל, און אַדיאַזד!..

האָט זיך דער מאַן „פערגאַפּעט“ אויף דער קאָלעושאַנקע, איז פיף, פאַף — אַ סוף!..

האָט אַ סוחר זיך געריכט אויף אַ גאַנץ מיט אַ „געל בעבדעל“ און האָט נישט געהאַט מיט וואָס דעם גאַסט „מכבד“ צו זיין, האָט ער זיך אוועקגעזעצט זייגען ביים גאַזרעהרעל.

אַזוי לאַנג ווי מ'האָט אייך, קונדסים געלאָזט אין ווידעל, האָט איהר „געלעבט“ אַ „גוטען טאָג“. איצט ווען מען אייך לערנען דרך־ארץ — אויס „מחיה“! ווען ס'וועט זיך אייך פערגלוסטען צו מאַכען אַ „וויטשעטשקע“ אויף יענער וועלט, וועט איהר כאַפּען ס'פּעקעל און לויפען? — ניע־מא טאַק דאַבושע! פון איצט אָן, אַז איהר וועט האָבען אַ „כריפּקע“ אָפּצושטעלען אַ וויזיט אין גן־עדן, וועט עס מוזען געהען „סטאָפּניאָווע“: קודם־כל וועט איהר מוזען אַרומגעהען אין שיך אָהן זוילען, אַזוי אַז ס'זאָל זיין אָרט אַריינצודרינגען און צוריק אַרויסצודרינגען. אַנהייבען וועט עס זיך מוזען פון אַ קאַטאַר, און די קאַסאַ כאָריך דאַרף אייך געבען אויפ'ן מאָגען. מ'דאַרף האָבען באַנקעס און שלינגען פילען, און אַז גאָט וועט העלפען, וועט איהר דאַן מאַכען ס'„קוואַרטעל“... — בעל הבתיש! אָבער נישט ווען איהר ווילט, ווען אייך גלוסט זיך — „ניעמאַ טאַק דאַבושע“!

האָניג פויגעל.

לופט־פליהער פאַלענדיג פון אַעראָפּלאַן אויף אַ סטויג־היי:

— אַזאַ שלים־מזל בין איך! כ'וועל שוין, זעה איך, קריגען אַ מאַיאָווע קדחת!

צווישען שרייבערס

— ווייסט, אַפּאַטאָשו איז אַ גרויסער שרייבער

— פון וואַנען דריגגסטו עס?

— פון די „פוילישע וועלדער“.

— און איך זאָג דיר, אַז אַפּאַטאָשו איז אַן אָפּגעלעבטער טאַלאַנט, ווייל ער האָט געשריבען אַ ראָמאַן „אַליין“, און אַ מאָדערנער שרייבער שרייבט נישט אַליין נאָר ער לקחנ'ט פון אַנדערע.

ביאַליק אין גימנאַזיע

בעת ביאַליק'ס בעזוך אין אַ היגער העברעאישער גימנאַזיע האָט ער געהאַט אַ געשפּרעך מיט'ן דירעקטאָר. דער לעצטער האָט דערצעהלט אַז די לעהרער קענען געלויפיג העברעאיש און רעדען אַ וואַסער פאָלגענדע ווערטער:

הוספה. שביתה. משכורת, כסף. ראשון לחודש החודש השלשה עשר והחודש הארבעה ...

לאָדזשער פרויען

— דו ווייסט, אַ סך לאָדזשער פרויען דאַרפען היינט האָבען אַ היתר פון מאה רבנים.

— דהיינו, פאַרוואָס?

— ווייל זייערע מענער געהען דאָך „פליטה“.

דער „גאָלדענער“ פראַנצויזישער גאַסט אין אַמעריקאַ

ספ. טעלעגראַמען צום „קונדס“

ניו־יאָרק (ספ.) מיט דער שיף „איל דע פראַנס“ איז דאָ אָנגעקומען דער פראַנצויזישער פּרעמיער־מיניסטער לאַוואַל. דער טאָג איז געווען אַ „גאָלדענער“. דער מיניסטער איז אָנגעקומען אין אַ „גאָלדענעם“ הומאָר. ביי דער שיף איז לאַוואַל אויפגענומען געוואָרען פון אַמעריקאַנישען אויסערן מיניסטער סטימסאָן מיט פאָלגענדע בעגריסונג:

אין נאָמען פון דעם „גאָלדענעם“ לאַנד, האָב איך דעם כבוד צו בעגריסען דעם „גאָלדענעם“ גאַסט פון דעם „גאָלדענעם“ פראַנצויזישען פאָלק. די פראַנצויזען האָבען אייביג געהאַט „גאָלדענע“ הענד — איהר זענט „גאָלד“, מיסטער לאַוואַל!..

— זאָל לעבען דאָס „גאָלדענע“ פראַנקרייך!

האָבען די אַמעריקאַנער אויסגעריפען.

וואַשינגטאָן (ספ.) אויפ'ן באַנקעט, וואָס ס'איז איינגעאָרדענט געוואָרען לכבוד דעם „גאָלדענעם“ פראַנצויזישען גאַסט, האָט מיג. לאַוואַל געפרעגט, וואָס קאָנט איהר אונז געבען פאַר אונזער גאָלד? האָט ער בעקומען אַנ'ענטפער — האָבער (לייען: הובער...)

ניו־יאָרק, (ספ. צום „קונדס“) הובער האָט לאַוואַל'ן געגעבען אַ „גאָלדענעם“ מעדאַל מיט דער אויפשריפט „כ"מ“. דער פשט פון די ראשי תיבות זענען: — „כסף וזהב מטהר...“ אין אַמעריקאַ איז די שטימונג אַ „גאָלדענע“...

אַ צוואָה פון אַ היגען בעקאַנטען פאַבריקאַנט

קינדער, איהר זאָלט אייך בעגעהען מענשליך מיט די אָנגעשטעלטע, איהר זאָלט זיי לאָזען טון וואָס זיי ווילען, אַז זיי וועלען דורכאויס וועלען אַרבייטען ביז 12 ביינאַכט, זאָלט איהר זיי דערין נישט שטערען, און אַז זיי וועלען שטרייקען אַפילו דריי יאָהר נאָכאַנאַנד, זאָלט איהר זיי אויך לאָזען...

אַזוי ווי איך געפין מיך אויף דער שוועל פון עולם־האמת, און כ'האָב מורא פאַר'ן דין־וחשבון... לכן פערלאַנג איך פון אייך, קינדער מיינע, איהר זאָלט צוזאַמענשטעלען אַ ליסטע פון אַלע מיינע פאַר־מלחמה'דיגע חובות, וואָס איך בין שולדיג געבליבען אין די לאָדזשער צדקה־חברות, און רעגולירען אויף 10 פּראָצענט. די צוויי בילעטען פון „לינת הצדק“, וואָס איך האָב על פי טעות בעצאָהלט זאָלט איהר נישט פערגעסען ...צוּ־רעכענען פון דער רעגולאַציע...

אַמעריקאַנער „פּאַפּיר“ און פראַנצויזיש גאָלד

סמוטנע איגפלואַציע־געדאַנקען

ביז איצט האָבען מיר געהאַט אין דער וועלט־געשיכטע: די שטיין־צייט, די אייזען־צייט, די בראָנז־צייט.

איצט האָבען מיר אין אַמעריקע די „פּאַפּיר־צייט“ און אין פראַנקרייך — די „גאָלד־צייט“.

—=:)O(:=—

איינער פרעסט דעם אַנדערן

(אויסלענדישער הומאָר)

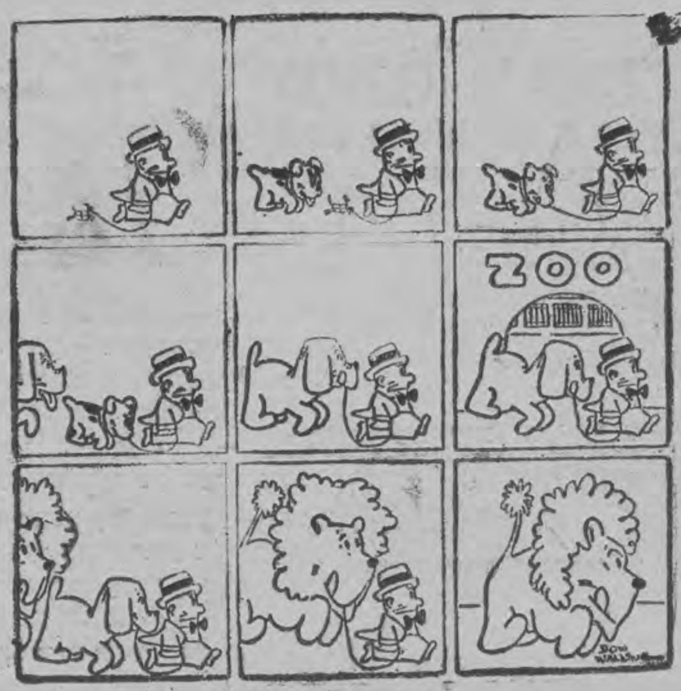

וואַלוטע־טאַנץ

קורס, וואַליוטע, אַקציעס, געלט
אַלעס דרעהט זיך אויף דער וועלט.
ס'פאַלט און קראַכט, ס'פליהען מיליאָנען
אַלע וויינען, אַלע מאָהנען.
יעדער פיהלט זיך נישט געזונט
אויס מיט דאָלאַר, אויס מיט פונט.
ווער עס האָט נאָר עפּעס פראַנק
פיהלט, אַז ער איז אויכעט קראַנק.
ס'טויג מעהר נישט דער דייטשער מאַרק
ווייל ער שאָקעלט זיך גאַנץ שטאַרק.
נישטאָ דער באַוויס — אויס מיט גאָלד,
וואָס מיר אַלע האָבען האָלט.
יעדער האָט זיך זיין געשוויר
ס'טויג נישט שילינג, ס'טויג נישט ל...
אויך די מאַרקען און די גולדען
זענען איינגעטונקט אין שולדען.
אַלעס דרעהט זיך ווי אַ מיהל
קיינער איז נישט מעהר סטאַביל.
נאָר דערוויל וואָלט נישט געשאַט,
ווען מען האָט אַביסעל זלאָט.

שלמה המלך.

כינעזער און יודען

פאַרוואָס שלאָגען זי זיך

איז דאָס אמת, וואָס אַ גע... ...ט, כינעזער שטאַמען פון יודען?

לויט ווי די כינעזער האַלטען זיך אין איין שלאָגען פאַר „שטעט אין מזרח“, לאָזט זיך עס גלויבען.

—=):O:(=—

צווישען קעסט־איידעמליך

— דו ווייסט, מענדעל, ... דיין יונג ווייבעל דאַרף מען מאַכען אַ ברכה.

— דהיינו, וואָסערע ברכה דאַרף ... איבער איהר מאַכען?

— אַ „בורא מיני מזונות“.

— פאַרוואָס?

— ווייל זי איז איינגעטינקט אין מעהל...

לאָדזשער רעדענסאַרט

— דו זעהסט, בעריל, די צוויי וואָס געהען דאָרט, איז איינער אַ מאַנופאַקטוריסט, און דער צווייטער אויך אַ קבצן.

—=[][]=—

ווייבליך און מיידליך

אַפילו די פרויען, וואָס האָבען נישט קיין חובות, קאָן מען נישט זאָגען, אַז זיי זענען אומשולדיג. אַ מערעל איז געגליכען צו אַ שפּילצייג; וואָס שעהנער זי איז, אַלץ שנעלער ווערט ... קאַליע.

צום טויט פון געניאלען ערפינדער עדיסאן

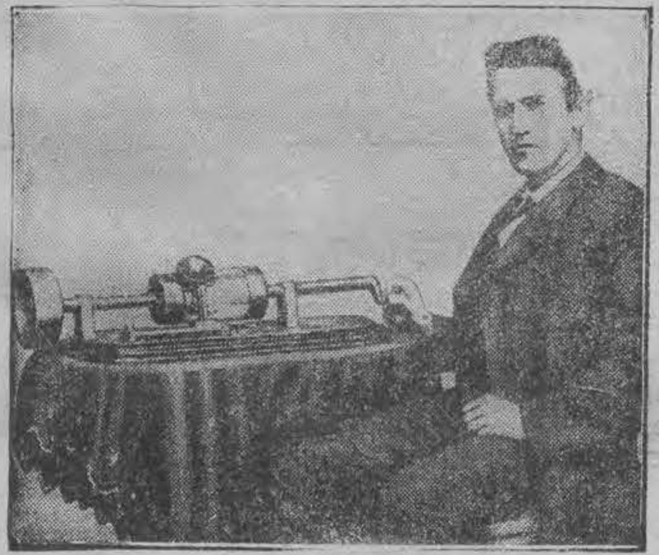

דער יונגער עדיסאן ביים פאנאגראף, וועלכען ער האט ערפונדען.

עדיסאן (רעכטס) פאהרט אין אויטא מיט פרעזידענט הובער.

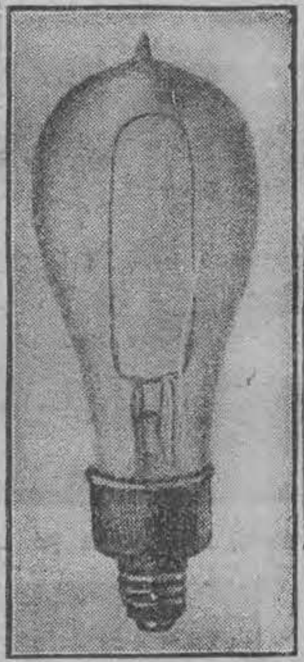

די גרעסטע ערפינדונג עדיסאנס: דאס עלעקטרישע לעמפעל

ליגקס: עדיסאנס האנדשריפט — בעשטעלונג פון ערשטען עלעקטרישען לעמפעל.

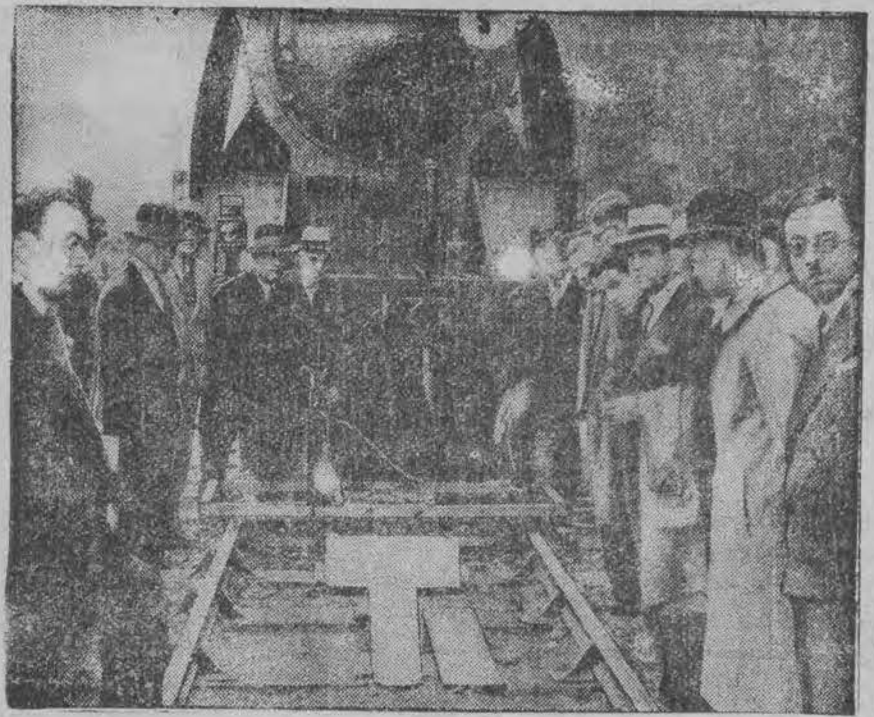

א וויכטיגע ערפינדונג: אין ענגלאנד ווערען איצט געמאכט פראבעס מיט אן אויטאמאטישער ברעמזע, וואס זאל אפשטעלען אליין דעם צוג אין א נויט־פאל.

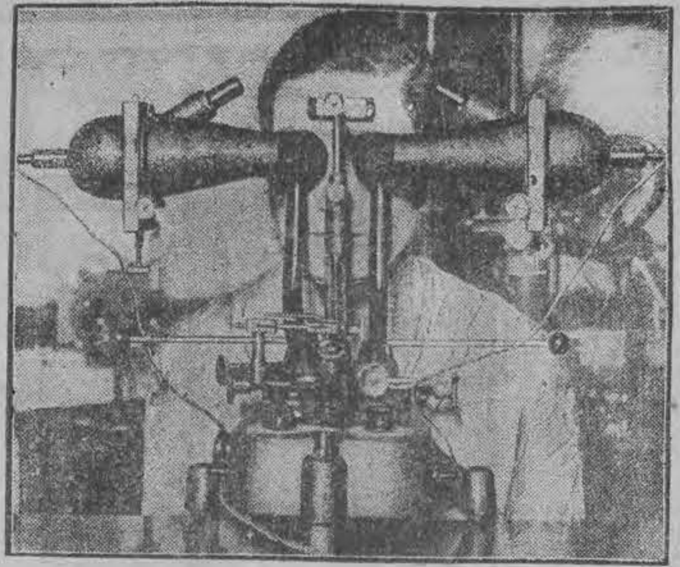

מ'היילט שיקלען אהן אפעראציע.

אויף דער אפטישער אויסשטעלונג אין לאנדאן האט מען דעמאנסטרירט אן אפאראט צו היי[illegible] שיקלען אהן אן אפעראציע.

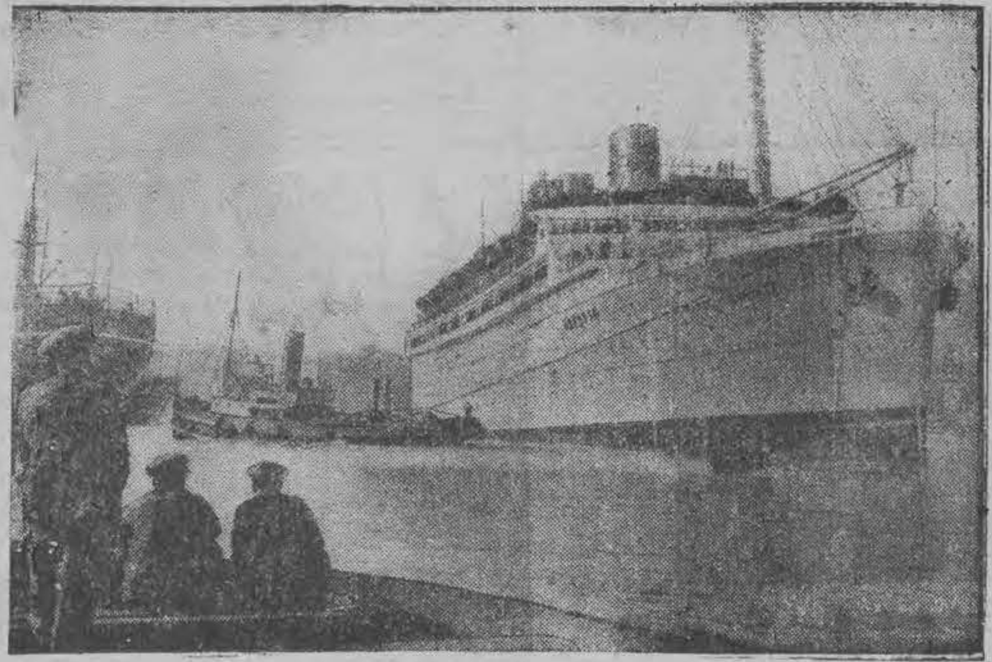

מאגארך אף „בערמודא"

די נייע ענגלישע ריזען קרייס - שיף.

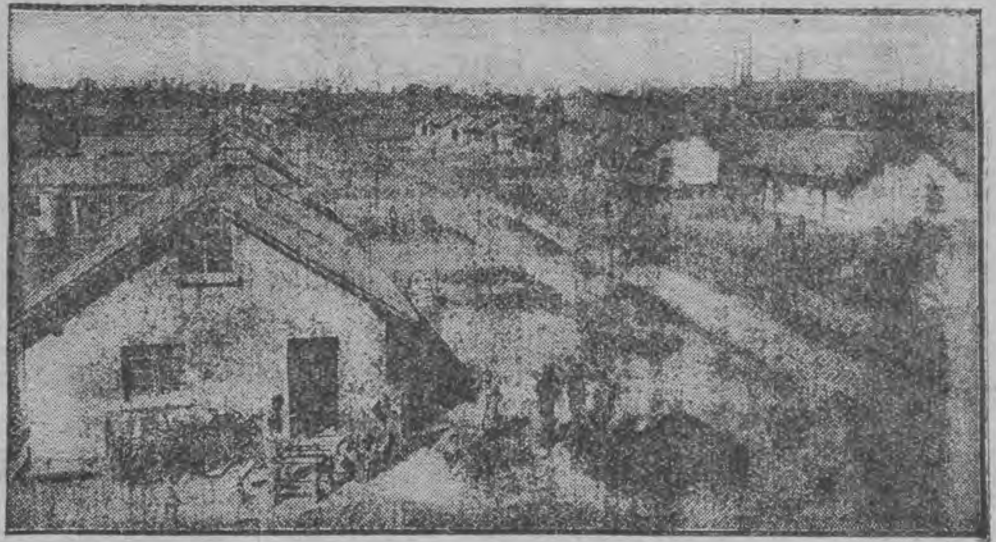

אַרבייטסלאָזע בויען זיך אַ שטאָט נישט ווייט פון בראַנדענבורג (דייטשלאַנד)

דער בעריהמטער מאָלער לעסער אורי (א יוד) איז געשטאָרבען אין עלטער פון 70 יאָהר.

שוועריע טראַמוואַי־קאַטאַסטראָפע אין האַנאָווער.

טעדעסקיני — דער פּויפּסטליכער נונציוס אין אָפּגערופען געוואָרען פון שפּאַניען צוליב די גע־רעצען געגען קלער.

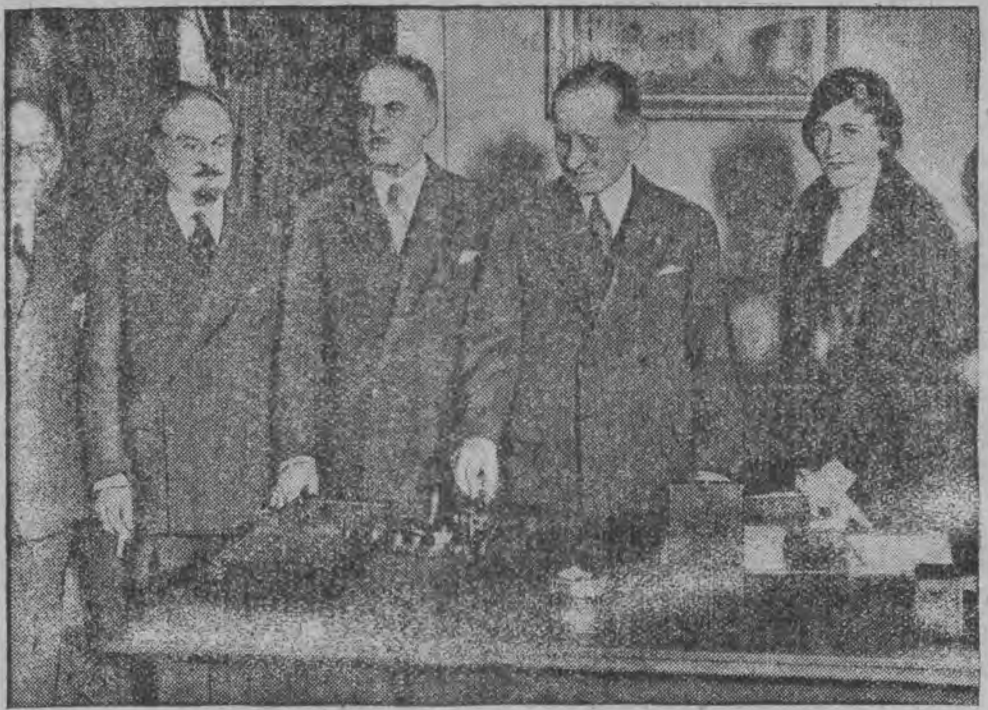

די וואונדער פון ראַדיאָ:
מאַרקאָני, זיצענדיג אין רוים אילומינירט דעם האַפען פון ריאָ דע זשאַנעירא

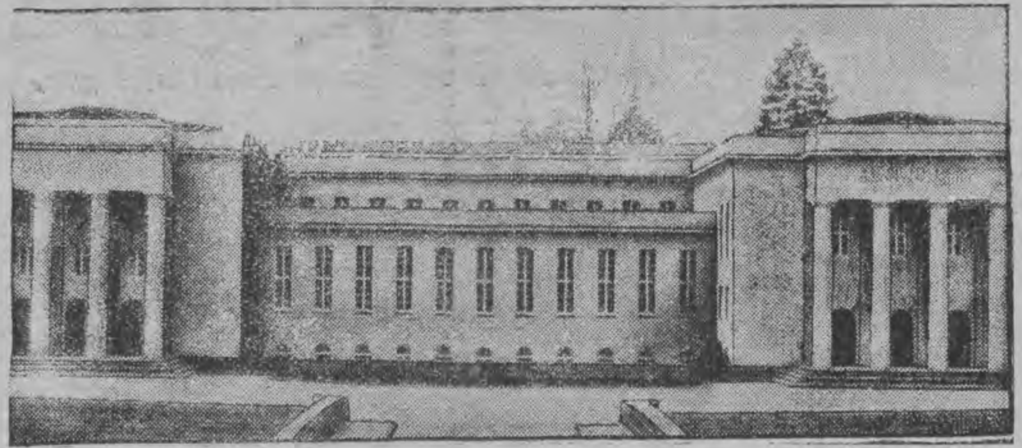

אינסטיטוט צו פאָרשען האַרץ - קראַנקהייטען איז געעפענט געוואָרען אין באַד נאַוהיים

——=:[O]:=——

די נייעסטע ענגלישע אונטערוואַסער־שיף

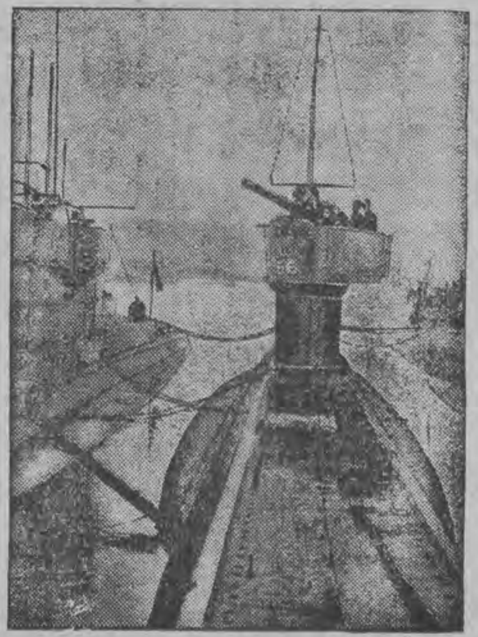

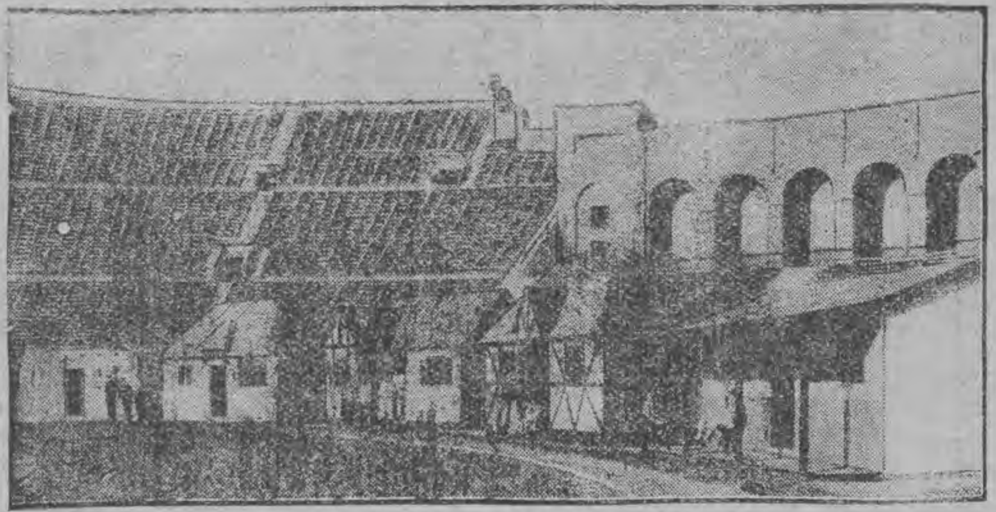

די הכנות צו דער אָלימפּיאַדע אין לאָס אַנדזשעלעס :: פראַגמענט פון ריזען־סטאַדיאָן.

פּראָצעס פון 70־יעהריגען דייטשען שריפטשטעלער שטרעקער, וועלכער האָט אונטערגעצונדען זיין ווי־ליע, כדי צו בעקומען אַסעקוראַציע.

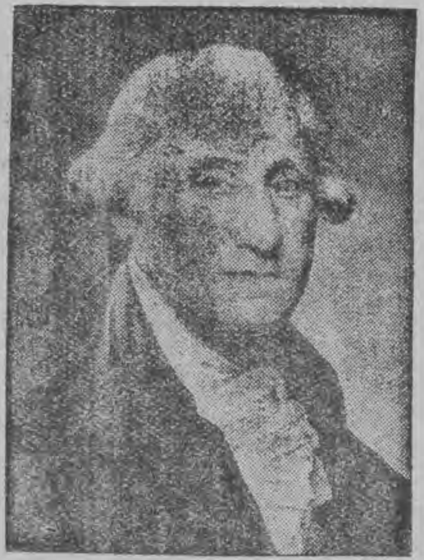

דזשאָרדזש וואַשינגטאָן דער ערשטער פּרעזידענט פון די פאַראייניגטע שטאַטען.

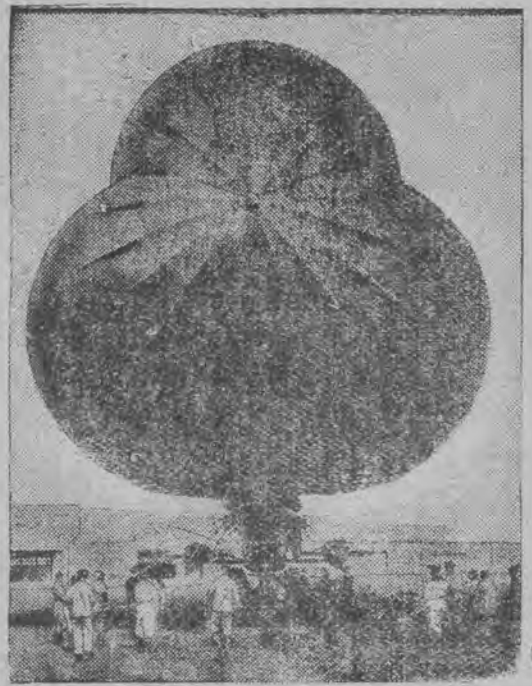

„זאָדיאַק", אַ נייע לופט־שיף, וואָס איז איינגעפיהרט אין דער פראַנצויזישער אַרמיי.

יודען אין די צייטען פון חורבן פון צווייטען בית המקדש

(נאטיצען) — פון דר. ז. קאדיש

„די יודען פון ארץ ישראל, בוכשטעבליך אַלע פון זיי, האָבען אין די צייטען פון צווייטען בית־המקדש געלעבט פון דעם הייליגטום זייער'ען, און עס איז זיי פאַרגעשטאַנען די געפאַהר אונטערצוגעהען, ווי נאָר דער אופן פון דינען זייער גאָט האָט געהאַלטען ביים אָננעמען אַנדער'ע פאָרמען".

אָט אַזוי שרייבט קאַרל קאַוטסקי אין זיין באַקאַנטען בוך איבער דער ענטשטעהונג פון קריסטענטום (דער אורשפרונג דעס קריסטענטום", זייט 281).

דאָס איז אָבער אַ גראָבע גוזמא פון איינעם, וועלכער האָט אַ שאַרפען אויער פאַר סאציאַלע אומשטענדען און בעוועגונגען אין דער געשיכטע, אָבער וועלכער האָט קיין שום חוש און פערשטענדניש נישט פאַר די רעליגיעזע געפיהלען און דעם רעליגיעזען לעבען פון מענשען.

ווייל לויט קאַוטסקי'ן קומט אויס, אַז מתתיהו האָט געמאַכט אַן אויפשטאַנד געגען די גריכען בלויז צוליב ביזנעס, ווייל אַנטיוכוס, מיט זיין דעקרעט געגען דעם יודענטום, האָט אוועקגענומען ביי יודען די הכנסה, וואָס זיי האָבען געהאַט פון בית־המקדש. פונקט אַזוי איז, לויט קאַוטסקי'ן, געווען נישט מעהר ווי אַ געשעפט־זאַך, ווען אַ גרויסע מאַסע יודען האָבען אין דער צייט פון דעם רוימישען קייסער קאַליגולא זיך אוועקגעלעגט אויף דער ערד פאַר פעטראָניוס'ען, דעם גענעראַל־גובערנאַטאָר פון סיריען, און איהם געבעטען: שנייד אונז אַלעמען איבער די העלזער אָט דאָ אויפ'ן אָרט, אָבער נאָר שטעל נישט אַריין דעם קייסער'ס סטאַטוע אין בית־המקדש.

„יודען — זאָגט קאַוטסקי — האָבען געהיט, אַז קיינער זאָל נישט אָנריהרען דעם מאָנאָפּאָל פון ירושלים". דערפון, זאָגט ער, האָט עס געשטאַמט, וואָס די ארץ־ישראל'דיגע יודען זיינען געווען דעמאָלט אַזעלכע אונטאָלעראַנטע רעליגיעזע פאַנאַטיקער, בעת אַלע אַנדערע פעלקער פון יענער צייט זיינען אין זייער רעליגיעזען גלויבען געווען אַזוי טאָלעראַנט און ברייטהאַרציג. וואָרים פאַר די אַנדערע פעלקער זיינען זייערע געטער געווען אַ מיטעל צו דערקלערען אומבעגרייפליכע זאַכען און אויך אַ מיטעל פון טרייסט און הילף דאָרטען, וואו דעם מענשען'ס קראַפט ענטזאַגט. פאַר די ארץ־ישראל'דיגע יודען אָבער איז זייער גאָט געוואָרען אַ מיטעל, פון וועלכען זיי האָבען געצויגען זייער חיונה. (אין יענעם בוך, זייט 282).

דערמאָנט דאָס מיר אַן אַ געוויסע לעהרער אין אַ יודישער שולע, וועלכער האָט געוואָלט דערקלערען די קינדער אויף אַ פשוט'ן אופן דעם קאַמף צווישען די חסידים און די מתנגדים. די חסידים — האָט ער געזאָגט — דאַווענען מיט עקסטאַז — און ער האָט בעת מעשה געוויזען, ווי אַזוי חסידים שפרינגען אין דאַווענען פון התלהבות — און די מתנגדים דאַווענען אָן עקסטאַז.

אָט פונקט ווי חסידות קאָן דערקלערט ווערען מיט מאַכען עקסטאַז, אַזוי קאָן דאָס יודישע רעליגיעזע לעבען אין דער צייט פון צווייטען בית־המקדש דערקלערט ווערען מיט ביזנעס־מאָטיווען. וואָרים אַפילו אָנגענומען, אַז ירושלים איז געווען פאַר די יודען אַ גרויסער מאַרק, וואו זיי האָבען אָפּגעזעצט זייער'ע פּראָדוקטען, הייסט עס נאָך אָבער נישט, אַז יודען האָבען דעריבער פאַנאַטיש אָפּגעהיט די הייליגקייט פון ירושלים נאָר דערפאַר, ווייל זיי האָבען פון איהר געצויגען חיונה.

* * *

אָבער איך בין דאָ נישט אויסען צו שרייבען וועגען קאַוטסקיס בוך, וואָס איז ערשינען שוין אין יאָהר 1908. איך האָב עס דאָ דערמאָנט נאָר פערבייגעהענדיג, ווייל איך שרייב דאָ איבער די עקאָנאָמישע צושטענדען אין ירושלים אין די צייטען פון דעם צווייטען חורבן.

איך כמעט אַלץ, וואָס איך שרייב דאָ, שטיץ איך זיך אויף דעם אויסגעצייכנעטען בוך פון יאָאַכים יערעמיאַס איבער ירושלים אין יעזוס'עס צייט (יערוזאַלעם צור צייט יעזו, ערשטער טייל: די ווירטשאַפטליכען פערהעלטנישע, לייפציג, 1923).

יערעמיאַס זאָגט נישט גלאַט אַזוי מיינונגען, ווי קאַוטסקי האָט געטון אין זיין פריהער דערמאָנטען בוך, נאָר ער האָט צוזאַמענגעזאַמעלט, קלאַסיפיצירט און קריטיש בעלויכטען אַלע דאָקומענטען, אַלע ידיעות, וואָס זיינען געבליבען וועגען דער אַמאָליגער ירושלים.

האָבען מיר דאָ אין דעם דאָזיגען בוך פון יערעמיאַס נישט בלויז אַלץ, וואָס מיר קאָנען [illegible] וועגען דעם ביי יאָזעפוס פלאַוויוס און אין דער גאַנצער יודיש־גריכישער ליטעראַטור פון יענער צייט, מיר האָבען דאָ אויך צוזאַמענגעזאַמעלט אַלע שטיקלעך און ברעקלעך פון תלמוד און מדרש, וואָס וואַרפען עפּעס אַ ליכט אויף דעם עקאָנאָמישען לעבען פון ירושלים אין יענע צייטען, ווען דאָרטען האָט געקאָכט מיט פּאַרטיי־קאַמף און רעוואָלוציע.

* * *

די יודען פון ארץ ישראל בכלל האָבען דעמאָלט נישט געלעבט פון דעם בית־המקדש, נאָר ירושלים איז אין אַ געוויסע מאָס געווען פאַר זיי אַ מאַרק, וואו זיי האָבען געקאָנט אָפּזעצען אַ סך לאַנד־פּראָדוקטען. בעזונדערס האָט מען אַריינגעפיהרט אין ירושלים ווייץ, איילבערטען און בהמות. מ'האָט אַריינגעפיהרט די דאָזיגע פּראָדוקטען פון די געגענדען אַרום ירושלים, פון יהודה גופא, און מ'האָט זיי אַריינגעפיהרט אויך פון אַנדערע געגענדען פון דעם לאַנד. פון אָט די אַריינגעפיהרטע לאַנד־פּראָדוקטען האָט מען בלויז אַ טייל בעדאַרפט פאַר דער עבודה אין בית המקדש.

אָבער נישט נאָר אין ירושלים האָבען די יודען געבראַכט דעמאָלט זייער'ע פּראָדוקטען צו פערקויפען, זיי האָבען פערקויפט אַ סך תבואה אויך צו די פעניקער, וועלכע האָבען געוואוינט אין צפון־זייט פון ארץ ישראל, וואָרים די פעניקער האָבען געלעבט אינגאַנצען פון האַנדעל, געשפייזט אָבער האָבען זיי זיך מיט יודישע תבואה.

די יודען פון ארץ ישראל וואָלטען אַלזא בעשטאַנען זייער שטעטעל אָהן ירושלים. זיי וואָלטען מסתמא געפונען אַנדערע מערק, וואו אָפּצוזעצען זייערע לאַנד־פּראָדוקטען. אַנדערש אָבער איז עס געווען מיט די יודען פון ירושלים גופא, פון וועלכע אַ גאַנץ בעדייטענדער טייל האָט געלעבט דירעקט אָדער אומדירעקט פון דער עבודה אין בית־המקדש און פון די גרויסע מאַסען עולה־רגל'ניקעס, וואָס פלעגען קומען אויף די ימים טובים אין דער הייליגער שטאָט.

* * *

די יודען אין ירושלים האָבען מעהרסטענס זיך מפרנס געווען אין יענע צייטען פון האַנדעל און מלאכה.

געווען דעמאָלט אין ירושלים זעהר פיל באַלמעלאָכעס. געווען וועבער און וואַלקער, שניידער און לעדער־אַרבייטער, שמידען און טעפּער. דאָס זיינען געווען באַלמעלאָכעס, וועלכע האָבען זיך פערנומען מיט מאַכען זאַכען, וואָס זיינען נויטיג געווען פאַר יעדער הויז־ווירטשאַפט. עס זיינען אָבער געווען אויך באַלמעלאָכעס, וואָס האָבען געמאַכט לוקסוס־אַרטיקלען. אַזאַ סאָרט האַנדווערקער זיינען, למשל, געווען די זאַלבען־מישער און די גאָלד־ און זילבער־שמידען. בעזונדערס האָט זיך ענטוויקעלט די אינדוסטריע פון לוקסוס־אַרטיקלען אין ירושלים אין הורדוס'עס צייט, וואָרים אין דעם רייכען קעניגליכען פּאַלאַץ פון הורדוס'ען, אין וועלכען עס האָבען געלעבט אַזוי פיל אַריסטאָקראַטישע פרויען, איז געווען אַ גרויסע נאָכפראַגע אויף דעם סאָרט זאַכען. אויך די רייכע עולה־רגל'ניקעס פלעגען קויפען פערשידענע לוקסוס־אַרטיקלען.

זעהר פיל יודען האָבען געלעבט אין ירושלים פון דער בוי־אינדוסטריע. הורדוס, און אויך זיינע קינדער און אייניקלעך, האָבען אויסגעבויט אַ סך שעהנע בנינים אין ירושלים, און אַ סך רייכע יודען האָבען זיי נאָכגעטון.

די מעהרסטע פּרעכטיגע בנינים האָט הורדוס [illegible] אויפבויען. אַ חוץ דעם בית המקדש, האָט ער אויסגעבויט אין ירושלים אַ פּאַלאַץ פאַר זיך און אויך אַ שעהנעם קבר. דערצו האָט ער נאָך אויסגעבויט אַ טעאַטער און אַ היפּאָדראָם און נאָך פערשידענע אַנדער'ע געביידעס. אויך הורדוס'עס אייניקעל, אַגריפּאַ דער ערשטער, און זיין אור־אייניקעל, אַגריפּאַ דער צווייטער, האָבען זעהר פיל געבויט אין ירושלים.

אָבער די מעהרסטע בוי־אַרבייטער זיינען, קענטיג, געווען פערנומען ביי דער בויאונג פון בית־המקדש, וואָרים אַפילו נאָכדעם ווי דער בית־המקדש איז שוין געווען אויפגעבויט, האָט מען נאָך אַלץ צעהנדליגער יאָהרען געאַרבייט צו מאַכען פאַלקאָם זיין שעהנקייט און פּראַכט. ביז הורדוס'עס בית המקדש איז אין גאַנצען פערטיג געוואָרען און ס'איז מעהר נישט געווען וואָס צו פערענדיגען און צו בעפּוצען אין איהם, זיינען פאַרגאַנגען פיר־און־אַכציג יאָהר. דאָס איז געווען פיר יאָהר פאַר דעם חורבן פון ירושלים, אַ פאַר יאָהר פאַר דעם אויסברוך פון דעם אויפשטאַנד געגען רוים.

ווען דער בית המקדש איז פערענדיגט געוואָרען זיינען אַכצעהן טויזענד אַרבייטער געבליבען אָהן ברויט, דערצעהלט אונז יאָזעפוס פלאַוויוס. מיר זעהען דערפון, אַז אַכצעהן טויזענד אַרבייטער זיינען געווען בעשעפטיגט ביים בית המקדש. אַפילו אויב מיר זאָלען אָננעמען, אַז יאָזעפוס האָט דאָ, ווי זיין שטייגער איז געווען, אַ ביסעל מגזם געווען, איז אָבער אויף יעדען פאַל געווען גרויס די צאָהל פון די באַלמעלאָכעס, וואָס זיינען געווען פערנומען אין און אַרום דעם בית המקדש.

אַ חוץ שטיינהאַקערס און סטאָליאַרעס, זיינען אויך אַ סך קונסט אַרבייטער געווען פערנומען אין דעם הייליגטום. וואָרים וואו נאָר מ'האָט זיך אַ קעהר געטון אין הורדוס'עס בית המקדש, האָט געשפּינדעט גאָלד.

ווי עס ווייזט אויס פון יאָזעפוס פלאַוויוס, זיינען די אַרבייטער פון בית המקדש גוט בעצאָהלט געוואָרען, און זיי האָבען בעקומען זייער לוין גלייך אויפ'ן שטעל, אַפילו אויב אַן אַרבייטער האָט געאַרבייט בלויז איין שעה, האָט מען איהם גלייך בעצאָהלט פאַר דעם פון דער קאַסע פון בית המקדש.

דער פעטער יוטעל האט זיך פערליאפעט

(פון דער סעריע: „מענשען פון אַ גאַנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

זאָלט איהר וויסען, די וועלט זאָגט: „ס'איז נישט פערהאַן קיין שפּאַן, וואָס זאָל נישט זיין דראָן" — איז די וועלט נישט משוגע. און אַז די וועלט האָט געקוקט קרום אויף דער כנופיא פון יונגען, וואָס האָבען זיך אַריינגעשנאָוועט צו שבע מירעלען אין שטוב, האָט זי געוואוסט וואָס זי טוט.

מען האָט באמת געדאַרפט צו זיין אַזוי טויב, ווי עס איז געוועזען די אַלטע דבורה רויזע, אַז מען זאָל נישט דערהערען די פערשידענע ווערטעלעך, הלצה'לעך, וואָס עס איז געזאָגט געוואָרען דאָרט אין דער שטוב צווישען די יונגען מיט די מיידען.

און מען האָט באמת געדאַרפט צו זיין אַזוי גולמדיג פאַרעובר־בטלט, ווי עס איז געוועזען די אַלטע דבורה רויזע, אַז מען זאָל נישט בעמערקען די פאַרליאַפּעניש, וואָס האָט זיך אויסגעפּיקט צווישען יוקעל גאַנדז און יאַכעטען.

ס'איז גאַרנישט צו פערשטעהן, וואָס אַזויגס דער יונג האָט געזעהן אין איהר, וואָס ער האָט זיך אַזוי פערקאָכט, ביז איבער די אויערען אַריבער?! דעם גרויסען נדן, מישטיינס געזאָגט? דעם וואַושבעם חן? דעם לייטישען יחוס פון מענדעלע קראַץ?

— נישטא, כ'לעבען, ווער עס זאָל לאַכען! —

„אַ יונג, נעמט און בעגראַבט זיך בידים לעבעדיגערהייט" — אָט אַזוי האָט איהם יעדער איינער געגעבען צו פערשטעהן, און ער — האַק, לעדער און טרען, נישט אַרויסצוהאַקען איהם די פערליאַפּעניש פון קאָפּ אַרויס —

— „יאַכעט מוז זיין מיינע, כ'זאָל אַפילו וויסען שוין צו שטאַרבען אויפ'ן אָרט". נישט בחנם זאָגט די וועלט, אַז אַ נאַר וואַרפט אַ שטיין אין גאָרטען אַריין קענען איהם קיין צעהן חכמים נישט אַרויסבעקומען.

דאַכט זיך אַזאַ יוקעל גאַנדז, אַ יונג, אַ פערדינער, אַ ראַסלער, אַ יונג מיט גאָלדענע הענט, נישט קאַ פערשייטער, קאָן אויפגעריסענער, ווי עס גיט זיך ביי אַנדער'ע יונגען — אַזאַ יונג וואָלט דאָך געקענט אויסנעמען די טויז — אַ בת־מלכה! מאַ, מן הסתם ווייסט דאָך דער רבונו של עולם וואָס ער טוט, האָט איהם פונקט געמוזט געפעלען ווערען מענדעלע קראַצעס עלטסטע בתולה מרת יאַכעט! נישט בחנם זאָגט די וועלט: גאָט זיצט אויבען און קלאַגט היטען.

און אַלעס הייסט געפעלען ווערען! — ער איז דאָך איהר ממש אונטער די נעגעל געקראָכען, זי נישט געלאָזט צו דער ערד בויגען און די מויד האָט זיך נאָך געהאַלטען אין גרויסען, געוואָרפען זיך מיט איהם, ווי מיט אַ סוטה, נישט צו גלייכען

— יוקעל, ברענג אַריין אַן עמער וואַסער!

— יוקעל, גיב אַ גאַס אַרויס דעם קיבעל.

און דער יונג, אסור ער זאָל זיך דאָס אַ קרום געבען, געפאָלגט איהר אויפ'ן וואונק און ווען עס וואָלט מעגליך געווען צו דערלאַנגען איהר דאָס טעלערל פון הימעל, וואָלט ער עס געווען געטון, און ער פלעגט זיך כסדר בעטען ביי איהר.

— יאַכעטשי־קרוין, זאָג וואָס ווילסטו? וואָס זאָל איך דיר טון?

און זי פלעגט זיך נאָך האַלטען מכלומרשט אין גרויסען:

— ווער וויל דען עפּעס פון דיר? און ווער דאַרף געניטיג צו האָבען דיין טון? — ליג איינגעלייגט, ווי אַ מאַלפּע!

אָבער דאָס זיינען נאָר געוועזען פוסטע דבורים, אַ יונג, האָט יאַכעט געוואוסט, איז נישט צו גלייכען ווי אַ הינט: וועסט איהם ווייזען איין פינגער, וועט ער וועלען די גאַנצע האַנט, דעריבער האָט זי איהם געהאַלטען קורץ, אין אמתן אָבער האָט זי דעם יונג געהאַט זעהר גינסטיג און האָט איהם אַ סך גערנער געזעהן, ווי די איבעריגע יונגען און נישט בלויז יאַכעט, די בעל־דבר'שע אַליין, נאָר אַפילו די איבעריגע: פייגע גליקע און פעסע צביה האָבען איהם אויך זעהר גינסטיג געהאַט, אַפילו שמואל יאַנקעשי מיט די צוויי ליכטלעך אין דער נאַז האָט איהם אויך נישט אַנדערש גערופען ווי:

— „דער פעטער יוטעל".

יאָ, יוקעל גאַנדז איז בכלל געווען אַ מענש, וואָס לאָזט זיך ליב האָבען; אויסער די אַלע אויסגערעכענטע מעלות איז ער נאָך געווען אַ יונג שיין און גרויס ווי אַ בוים, ער האָט נאָר געהאַט איין חסרון — ער איז געוועזען הייזעריגלעך און גערעדט פון האַלז אַרויס, ווי אַ גאַנדז נישט צו גלייכען, איבערדעם האָט מען איהם גערופען יוקעל גאַנדז און דאָס איז טאַקע געווען דער עיקר סבה, וואָס יאַכעט האָט זיך געקווינקעלט.

„גיי, האָב חתונה מיט אַ מענש, וואָס הייסט גאַנדז און אַ גאַנץ לעבען זאָל מען אויף דיר אָנווייזען מיט די פינגער: די גאַנדזיכע גייט".

איינמאָל האָט דער בלאָטער געפּלאַצט:

ס'איז געוועזען פאַרנאַכט־צייט. די מיידען זענען געהאַט וואו אַרויסגעגאַנגען, די אַלטע דבורה רויזע איז געזעסען אונטער'ן קוימען און געקאַפּיעט, ביים טיש איז געזעסען יוקעל און צוגעקוקט, ווי יאַכעט שיילט קאַרטאָפל אויף נאַכטעסען פאַר דער מאַמען מיט'ן טאַטען, וועלכע דאַרפען אָקאָ־מינוט־זה אַנקומען פון דאָרף.

— יאַכעטשי, נו?

— וואָס גוקסטו מיך חייבט אַזוי אַ גאַנצען טאָג?!

— כ'וויל וויסען!

— אַז דו וועסט וועלען צופיל וויסען, וועסטו צו פרי'ה אַלט ווערען

— אָבער, יאַכעט, יאַכעט, איך האָב דאָך דיך ליב!

— איז, זאָל איך דיר געבען דערפאַר אַ שיינעם דאַנק?

— יאַכעט!

— הא, וואָס? האָט זיך די אַלטע דבורה רויזע געגעבען אַ כאַפּ, פאַרוואָס צינדעט מען נישט אָן קיין לעמפּעל, פאַר וואָס? מ'זיצט שוין מיט אַ יונג אין פינסטערניש, זיצט מען שוין? — קיין חרפה און קיין בושה האָט דאָס נישט!

אויף יאַכעטען האָט זיך די הויט אָנגעצונדען, פערשעהמט האָט זי זיך, און כדי זיך מיט עפּעס צו פערענטפערען, האָט זי אָנגעהויבען צו שטאַמלען:

— ס'איז דען, אַ פינצטער? — ס'איז דאָך... גו, כ'מיין... באַבע, ער וויל דאָך מיך נעמען פאַר... אַ כלה, וויל ער דאָך!

האָט די אַלטע אָנגעצונדען די לאָמפּ, זיך געגומען פאַר באַקעס און פעסט אַריינגעקוקט דעם יונג אין די אויגען אַריין:

— אַזוי? אַ פערליאַפּעניש גאָר? ביי מיר אין דער שטוב? היינטער מיינע פּלייצעס? — אַ בראָך צו מיינע אַלטע יאָהרען! איז דאָך שוין מינקע די זאַגערקע געבערכט געווען!

און שפּעטער, אין דער טונקעל־שעה, ווען יאַכעט איז אַרויס אויפ'ן הויף אָנשעפּען אַן עמער וואַסער, איז איהר יוקעל נאָכגעגאַנגען און העלפענדיג איהר אַרויפציהען דעם עמער, האָט ער אין איהר אַריינגערעדט:

— זעהסט, יאַכעט, דאָ איז דאָך נישט מעהר קיינער, ווי הימעל און וואַסער — נעהם איך מיר זיי ביידע פאַר עדות און איך זאָג דיר, אַז איך האָב דיך אַזוי ליב, ווי... ווי...

— נו, שוין, גיי שוין, אָפּגעריסענער נאַר, מיט דער מעשה האָסטו מיר ערשט געמוזט נאָכלויפען?

אין דעם איינענעם טאָג, ווען דער בלאָטער האָט געפּלאַצט און די אַלטע דבורה רויזע איז געוואָרען געוואָר פון דעם ביזען פערליאַפּעניש, איז צווישען מענדעלע קראַץ און זיין ווייב שבע מירעלע, גייענדיג היינטערוועגס פאַרגעקומען אַ שמועס.

געווען איז עס פאַרטאָג, גאָט אַליין איז געשלאָפען אויף זיין ווייכען געלעגער ערגיץ אין די הימלען און אונטען אויף דער ערד געהען זיי ביידע מענדעלע קראַץ און שבע מירעלע, בעלאָדענס מיט די טלומאָקעס אויף די העלדזער, וואָס ציהען זיי אַראָפּ די קעפּ צו דער ערד אַראָפּ. ס'איז מאַרקאָטנע אַזוי איינע אַליין, פאַלט מענדעלען איין — „דער יונג. אַ פערדינער, אַ ברויט־געבער — אַזאַ איינעם דאַרף מען האַלטען צווישען די ציין. עס זאָל איהם נאָר יאַכעט געפעלען ווערען" און צו שבע מירעלען זאָגט ער:

— וואָס זאָגסטו עפּעס צו דעם יונג?

— מיין בייזער חלום צו דיין קאָפּ! זייט ווען בין איך דאָס אַ מבין אויף יונגען?! אַז איך וואָלט געווען אַ מבין אויף יונגען, וואָלט איך דיך דאָך איצט געהאַט ערגעץ אין דער אדמה!

קאַטשעט מענדעלע מיט דער צינג און וויל איהר געבען צו פערשטעהן טשוי־סוי... יאַכעט, נאָר שבע מירעלען גייט עס אין איין אויער אַריין, פון צווייטען אַרויס. די גאַנצע מויד איז אַלט זיבעצען יאָהר, די גליקען וועט זי נישט פערשטעיקען, אַזעלכע מציאות ווי מענדעלע קראַץ און זיינס גלייכען כאַפּט מען נישט אויף.

פאַרנאַכט אָבער, אַז מענדעלע איז געבליבען אין דאָרף אָפּצונעמען דאָס האַלבע פערטעל קאַרטאָפעל, וואָס דער שיווע יאַנטעק האָט איהם צוגעזאָגט און שבע מירעלע איז אַליין אַהיים געגאַנגען, איז איהר די מעשה ערשט געקראָכען אין קאָפּ אַריין:

„ער איז דאָך כשר גערעכט, מענדעלי, דער יונג איז דאָך באמת, ווי אָנגעמאָסטען פאַר יאַכעטען, און טאַקע בעסער פריהער, ווי שפּעטער!... סאַ חידוש נאָר, וואָס איהר איז דאָס נישט איינגעפאַלען"

קיין וואונדער איז עס נישט, אַז מ'איז אַזוי געהאַרעוועט טאָג ווי נאַכט, ווערט מען עפּעס נישט צו גלייכען, ווי אַ פערד וואָס גייט אין שפּאַן, פערגעסט מען אינגאַנצען, אַז מ'איז אַ זונדיגער מענש אויף דער וועלט, אַז מ'איז אַ ווייב, אַ מאַמע, אַז ס'איז פערהאַנען, קיין עין־הרע אַ שטוב מיט מיידען, אַז די מיידען ווערען נישט יונגער, נאָר עלטער, און אויסגעלאָזט האָט זי די מחשבות איהרע, מיט אַ צופרידען שמייכעלע און מיט אַ שמועסל מיט זיך:

— אָבער הע, מענדעלע, דאַכט זיך אַ טרדשאַק, וואָס קען קיין צוויי נישט ציילען, אָבער פאַרט אַטאַטע! וואָס דען? — אַ יודענע, ווי

(ווייטער זעה 14־טע זייט).

דער גרויסער נסיון פון די צוויי הייליגע ברידער

פאלקס־מעשה געקליבען און איבערגעשריבען

פון ר. איילאנד

אמאָל איז צום שפּאָלער זיידע געקומען א יונגערמאן און געבעטען א תיקון. דער יונגערמאן איז געווען א גרויסער למדן און א גרויסער מיוחס און אויך זעהר א פרומער. און אז דער שפּאָלער זיידע האָט איהם געפרעגט, נאָך וואָס ער איז געקומען, האָט ער איהם דערצעהלט אזא מעשה:

זיין פאָטער, וואָס איז געווען בעקאנט פאר א גרויסען צדיק און א גרויסען אָרימאן, האָט מיט איהם געוואָלט טון א געלד־שידוך, האָט ער איהם חתונה געמאכט מיט דער טאָכטער פון א גרויסען גביר אין בעסאראביע. דער שווער, וועלכער איז געווען א רייכער ווייך־סוחר. האָט איהם צוגעזאָגט א אייביגע קעסט, כדי ער זאָל קענען זיצען אין לערנען במנוחה. עטליכע יאָהר איז טאקע אזוי געווען, דער שווער האָט געגעבען קעסט און ער האָט געקענט זיצען און לערנען. נישט שטענדיג איז דאָך אָבער ווי א מענש שטעלט זיך פאָר, האָט געטראָפען, אז זיין שוויגער איז געשטאָרבען און דער שווער האָט חתונה געהאט א צווייטען מאָל מיט דער ערשטער ווייב'ס א שוועסטער. נאָך דעם זיבען אוועק נאָך עטליכע יאָהר און דער שווער איז אויך געשטאָרבען. וואָס־זשע טוט מען מיט דער ירושה? האָט מען זיך אויסגעגליכט, אז דאָס ווייך־געשעפט זאָל זיך ווייטער פיהרען ווי ביז אהער. דורך דער אלמנה און דורך דעם יונגענמאנס ווייב, אלע זאָלען זיי ווייטער וואוינען צוזאמען, און ער זאָל זיך פיהרען, ווי ער האָט זיך געפיהרט ביים שווער'ס לעבען. נישט מעהר, וואָס יעדען טאָג זאָל ער אריינקומען אין געשעפט אויף צוויי שעה און איבערקוקען די ביכער מיט די חשבונות.

און אזוי איז טאקע געווען. דאָס געשעפט האָט זיך געפיהרט ווי פריהער און עס איז געגאנגען גוט. און דער יונגערמאן האָט ווייטער געקענט זיצען און לערנען. האָט זיך אָבער געמאכט, אז דער שטן האָט אויף דעם יונגענמאן אָנגערייצט דעם בער.... זיין שטיף־שוויגער האָט אָנגעהויבען ווערען מיט איהם צו־היימיש און גאָר נישט אויף קיין פרומען שטייגער. דער יונגערמאן האָט זיך געשטארקט און פעסט מלחמה געהאלטען מיט'ן יצר הרע און איהם גובר געווען. האָט זיך אָבער געמאכט, אז זיין ווייבעל איז געגאנגען צום קינד און ווען זי איז געלעגען אין קינפעט איז די אלמנה געווען די גאנצע בעל־הבית'טע אין שטוב. זי האָט געקאָכט און זי האָט געזעהן, אז דעם יונגענמאן זאָל גאָר נישט פעהלען.

איינמאָל האָט זי פאר איהם געטרייט א גוטען נאכט־עסען. און אזוי ווי זיי זענען דאָך געווען נגידים און נאָך דערצו אין בעסאראביע, וואו ווין איז דאָ לרוב און ביליג, פלעגט מען זיך נוהג זיין צו טרינקען ווין נאָך יעדען מאָהלצייט. צו יענעם נאכט־עסען האָט די אלמנה געשטעלט אויפ'ן טיש איינעם פון די אלטע טייערע ווינען, וואָס פון א קליין ביסעל קען מען גוט שכור ווערען. דער דאָזיגער ווין האָט געהאט א טבע, אז בעת'ן טרינקען האָט מען איהם גאָר נישט געפיהלט. דערנאָך אָבער האָט זיך דער קאָפּ פערדרעהט און עס איז אָנגעפאלען אויפ'ן טרינקער א שטארקען שלאָף. דער יונגערמאן האָט זיך דאָך אויף גאָר נישט געריכט, האָט ער נאָך דער וועטשערע געטרונקען דעמזעלביגען כוס ווין, וואָס אלעמאָל.

צוליב דער קינפעטאָרין איז דער יונגערמאן דעמאָלט נישט געשלאָפען אין זיין שלאָפצימער, נאָר אין דעם שטיבעל, וואו ער פלעגט זיצען און לערנען. און ער האָט געהאט א געוואוינהייט אלע נאכט נאָכ'ן עסען צו זיצען עטליכע שעה אין זיין שטיבעל און לערנען. און דאָס מאָל האָט ער אויך אזוי געטון. אזוי גיך אָבער ווי ער האָט זיך אנידערגעזעצט ביים טישעל לערנען, האָט ער אָנגעהויבען צו שפּירען, אז דער קאָפּ דרעהט זיך איהם און די אויגען קלעפען זיך. האָט ער זיך מיישב געווען, אז ער וועט זיך בעסער צולייגען שלאָפען און דערפאר וועט ער אויף מאָרגען זיך אויפהויבען מיט עטליכע שעה פריהער ווי געוועהנליך. זיין קאָפּ האָט איהם אזוי וועה געטון, אז ער האָט זיך געמוזט ארומבינדען מייט א נאסער פאטשיילע און זיך געלייגט שלאָפען. די אלמנה האָט איהם גוט נאָכגעקוקט, האָט פערשטאנען, אז ער איז גוט שכור פון דעם ווין און איצט וועט זי קענען טון מיט איהם, וואָס איהר הארץ גלוסט. האָט זי זיך ביינאכט אריינגעגנב'עט אין זיין שטיבעל און זיך געלייגט נעבען איהם. דער יונגערמאן האָט קיין זאך נישט געשפּירט און איז געווען אזוי שטארק פערשכור'ט פונ'ם ווין, אז ער איז אויף מאָרגען אריבער געשלאָפען עטליכע שעה אויפ'ן טאָג.

ווען דער יונגערמאן איז אין דעמזעלביגען טאָג אריינגעקומען אויף די צוויי שעה אין געשעפט אריין צו מאכען אָרדנונג אין די ביכער, האָט זיך דאָס ווייבעל גענומען חנ'דלען צו איהם און דאָס מאָל איז זי געווען נאָך פערשייטער ווי ביז אהער. און אז ער איז ארויס פון די כלים און אויף איהר גענומען אָנשרייען, וואָס זי איז אזוי היימיש צו איהם, האָט זי חוצפה'דיג א פרעג געטון: „ביי־נאכט בין איך גוט פאר דיר און בייטאָג ביזטו מיר אזא צדיק״? האָט ער געזאָגט, אז ס'איז א ליגען, אז זי טראכט אויס א בלבול אויף איהם. אָבער דאָ האָט זי איהם אנטפּלעקט דעם סוד און האָט איהם אָנגעגעבען א פערבאָרגענעם סימן. דער יונגערמאן האָט איינגעזעהן, אז זי זאָגט נישט קיין ליגען, אז ער האָט אויף אן־אמת געזינדיגט מיט איהר, איז ער ביי זיך זעהר שטארק געפאלען, איז ארומגעגאנגען מיט גרויס עגמת נפש און נישט געוואוסט, וואָס צו טון. אין אנהויב האָט ער געוואָלט אנטלויפען פון הויז און געהן, וואו די אויגען וועלען איהם טראָגען, ער האָט זיך אָבער צוריק בערעכענט, אז ער איז שוין א פאָטער פון דריי קינדער. קיין געלד אויף צו האנדלען האָט ער נישט, וועט איהם אויסקומען ער זאָל זיך דארפען ארומשלעפען גאנצע טעג איבער די גאסען, צו פערדינען א רובעל און וועגען לערנען וועט ער שוין גאָר נישט קענען טראכטען, איז ער ארומגעגאנגען מיט גרויס שברת הלב און נישט געוואוסט, וואָס צו טון, ביז ער האָט זיך מיישב געווען, ער וועט פאָהרען צום שפּאָלער זיידע., וועלכער האָט געשמ'ט פאר א גרויסען חכם און בעל מופת, אפשר וועט איהם דער שפּאָלער זיידע אן־עצה געבען און איהם אויך ארויס־געבען א תיקון אויף דער עבירה. וואָרום די קבלה־ספרים שרייבען, אז אפילו אויף אן־עבירה וואָס ווערט געטון בשוגג דארף מען אויך האָבען א תיקון.

ווען דער שפּאָלער זיידע האָט איהם אויסגעהערט די מעשה, האָט ער איהם אזוי געענטפערט:

— אויב דו ווילסט האָבען א תיקון לויט דער קבלה, זאָלסטו בעסער אריבערפאָהרען צו ר' נחמנ'לי קיין זלאטאָפּאָלי, מען זאָגט אויף איהם, אז ער איז א „קבלה'ניק״. (דאָס איז געווען אין דער צייט פון מחלוקות צווישען שפּאָלער זיידע און דעם צדיק ר' נחמן בראצלאווער, וואָס האָט דעמאָלט געוואוינט אין זלאטאָפּאָלי). איך ווייס נאָר אביסעל תהלים און אביסעל מהרש״א, געדענק איך, וואָס עס שטעהט אין דעם הייליגען מדרש, אז אויב א מענש איז געשטרויכעלט געוואָרען מיט אן־עבירה, ווערט ער מחייב מיתה דורכ'ן הימעל. וואָס קען ער אָבער טון כדי ער זאָל בלייבען לעבען? איז די עצה אזוי: אויב ער איז געוואוינט געווען צו לערנען איין בלאט גמרא, זאָל ער פון איצט אָן לערנען צוויי; איז ער געוואוינט געווען צו לערנען איין פרק, זאָל ער פון איצט אָן לערנען צוויי פרקים. דער מענש, וואָס קען נישט לערנען, זאָל שטיצען די לערנער, ווייל ער וועט דעמאָלט מיט געלד פועל'ן ווי מיט לערנען. און איצט איז אזוי: וועגען אנטלויפען פון הויז דארפסטו נישט טראכטען, זאָלסט אויך אויפהערען ארומצוגעהען מיט מרה שחורה, מרה שחורה איז מעשה בעל דבר. אדרבא, דו דארפסט דיך שטארקען און ווייטער זיצען און לערנען און וועגען דעם חטא גאָר נישט טראכטען און דו דארפסט פערשטעהען, אז די גאנצע זאך איז נאָר צוליב דעם, ווייל פון הימעל וויל מען דיך אויספּרובען צו זעהען אויב דו וועסט אויסשטעהן דעם נסיון.

נאָך דעם שמועס האָט דער שפּאָלער זיידע מכבד געווען דעם יונגענמאן, און איהם געבעטען ער זאָל זיך זעצען ביי זיין טיש, ווייל ער איז דאָך געווען א גרויסער מיוחס, דערביי האָט ער געהייסען דעם משמש ער זאָל עפענען די טיר, וואָס געהט אריין אין בית המדרש, כדי, אז אלע חסידים, וואָס געפינען זיך דאָרטען, זאָלען אריינקומען. דאָס איז געווען א צייכען, אז דער צדיק וויל דערצעהלען עפּעס זעהר אן־אינטערעסאנטע מעשה. ווייל אזוי איז געווען זיין התנהגות. דער משמש האָט געפאָלגט, און ווען דער עולם איז אריינגעקומען, האָט דער שפּאָלער זיידע אזוי געזאָגט: „מיר האָבען דאָ עוסק געווען אין א שמועס וועגען דעם ענין נסיונות, וויל איך אייך דעריבער דערצעהלען וועגען דעם גרעסטען נסיון, וואָס עס האָבען געהאט אויסצושטעהן די צוויי הייליגע ברידער. דער רבי אלימלך און דער רבי ר' זושא, בעת זיי האָבען אָבגעריכט גלות, די מעשה האָבען מיר די הייליגע ברידער אליין דערצעהלט.

דאָס איז געווען אין דעם לעצטען יאָהר פון זייער גלות אָפּריכטען. זיי האָבען דעמאָלט ארומגעוואנדערט אין גאליציע, זומערצייט, סוף חודש תמוז האָבען זיי פערבלאָנדזשעט און זענען געגאנגען אָהן א וועג און אָהן א שטעג איבער פעלדער און וועלדער אזוי ווי אין א מדבר. די היץ איז געווען גרויס, צו עסען האָבען זיי געהאט נאָר דאָס, וואָס זיי האָבען מיטגעהאט אין זייער'ע זעקלעך: טרוקען ברויט, זאלץ, עטליכע ציבעלעך און צוויי פלעשער וואסער. דאָס האָבען זיי שטענדיג געפלעגט טראָגען מיט זיך. אָבער פון דער גרויסער היץ, איז דאָס וואסער ווארעם געוואָרען און זיי האָבען עס נישט געקענט טרינקען. זיי זענען אזוי געגאנגען און געגאנגען עטליכע טעג נאָכאנאנד. ביז זיי זענען אָנגעקומען אין א גרויס דאָרף אריין. אין דאָרף האָבען זיי זיך אָנגעהויבען נאָכפרעגען צי וואוינען דאָרט יודען, האָט מען זיי געענטפערט, אז אין דאָרף גופא זענען קיין יודען נישטא, נאָר אז אויף יענער זייט דאָרף געפינט זיך א יודישע קרעטשמע. האָבען זיך די צוויי הייליגע ברידער געלאָזט געהען מיט'ן אָנגעוויזענעם וועג, ביז זיי זענען אָנגעקומען צו דער קרעטשמע. מיד פון וועג זענען זיי געווען און זעהר דערהיצט, האָבען זיי פאר דער קרעטשמע זיך אנידערגעזעצט אויף דער ערד אביסעל אָפּרוהען און אָפּקיהלען. אויפ'ן הויף פון דער קרעטשמע איז געווען א ברונען, האָבען זיי זיך אָפּגעוואשען די הענט מיט די פיס אין קאלטען וואסער און דערנאָך האָבען זיי די קעפּ און די בערד אָפּגעוואשען פון שטויב און זיי האָבען זיך גאָר דערקוויקט. ערשט איצט האָבען זיי דערשפּירט א שטארקען הונגער. די הייליגע ברידער האָבען זיך אָבער נוהג געווען אין זייער גלות אין דער פרעמד, אין ערגעץ קיין זאך נישט טועם צו זיין, ביז זיי וועלען נישט פריהער גוט חוקר ודורש זיין, ווער און וואָס ד'מענשען פונ'ם אָרט זענען און ווי דאָס פיהרעכץ געהט דאָרט צו. און אויך דאָ האָבען זיי אזוי געטון: פריהער האָבען זיי זיך אָנגעהויבען גוט ארומקוקען. זיי האָבען אָבער נישט געזעהן קיין שום מאנספּערשוין, נאָר צוויי יונגע נקבות, וואָס האָבען זיך ארומגעדרעהט און געפּארעט. די פרויען זענען געגאנגען אין די בלויזע האָר ווי מיידלעך און האָבען גערעדט יודיש. האָבען די הייליגע ברידער זיי אָנגעהויבען אויסצופרעגען, ווער זיי זענען און ווער איז דאָ דער באלעבאָס, האָבען זיי געענטפערט, אז זיי זענען צוויי שוועסטער יתומות, אָהן טאטע־מאמע. שוין עטליכע יאָהר ווי טאטע־מאמע זענען געשטאָרבען און זיי האָבען גע'ירש'ענט די קרעטשמע מיט א גאָרטען און אויך א פעלד פון וועלכען זיי דערנעהרען זיך. זיי האָבען אויך דערצעהלט, אז זיי זענען נאָך מיידלעך, ווייל דאָס איז א פארוואָרפען דאָרף, ווייט פון א יודישער שטאָט, קענען זיי דערפאר קיין חתנים נישט קריגען. זיי האָבען נאָך געזאָגט, אז אין דאָרף זענען אפילו יאָ דאָ חתנים גענוג, וואָס ווילען זיי נעמען, זענען זיי אָבער גוים און ווילען נישט אנדערש, נאָר זיי זאָלען זיך שמד'ן. אָבער זיי ווילען בלייבען יודישע קינדער און דעריבער האָבען זיי נישט חתונה געהאט. דערביי האָבען די צוויי שוועסטער געבעטען די אורחים, זיי זאָלען געהען צום טיש און זיי וועלען זיי מכבד זיין מיט עסען און טרינקען.

(סוף זונטאג).

רחמנות אין דער יודישער תורה

פון הרב יהושע שפּעטמאן

רחמנות איז די גרעסטע מידה, מיט וועלכע עס איז בעצייכנט די שלש־עשרה מידות. דער געטליכער נאָמען, רחום וחנון, אב הרחמים, מחיה מתים ברחמים רבים. און נאָך זעהר פיל תפילות, תחינות און סליחות זענען דורכגענומען מיט דעם בעגריף פון רחמנות. ווען גאָט האָט בעשאפען די וועלט, האָט ער געזעהן, אז מיט „דין״ וועט זי נישט האָבען קיין קיום, קיין עקזיסטענץ, האָט ער בעהעפט צו איהר די מידה פון רחמים (מדרש רבה בראשית, יעי' זוהר שם ובכ״מ).

אברהם אבינו, דער ערשטער יודישער פּאטריארך, ווען ער איז געוואָרען „פולקאָם״, תמים, האָט ער בעקומען דעם נאָמען אברהם, דער נאָמען „אברהם״ בעטרעפט לויט דעם רעכענונג פון יודישען אלף־בית 248, אזוי פיל וויפיל דאָס וואָרט „רחם״. א מענש האָט — לויט דעם תלמוד — 248 אברים (בכמה מקומות בתלמוד). ווערט ערקלערט, אז דאָס אלעס בעדייט ווי דאָס וואָרט „רחם״, און אויך, אז אקטיווע מצוות ביי יודען זענען דאָ 248 — רמ״ח מצוות עשה — אז אלע אברים און אלע אקטיווע מצוות ביי יידען מוזען זיין דורכגענומען מיט'ן בעגריף פון „רחם״, פון רחמנות צו יודען און מענשען (מקובלים).

יודען צייכענען זיך אויס מיט דער מידה פון רחמנים. ווער עס האָט נישט די מידה פון רחמנות איז א סימן, אז ער איז נישט פון די קינדער פון אברהם, יצחק ויעקב, פון זרע ישראל (ביצה ל״ב) כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו. כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמים עליו מן השמים (שבת קנ״א). ווער עס האָט רחמנות אויף בריות, בעשעפענישען, האָט מען אויף איהם רחמנות פון הימעל, און ווער עס האָט נישט רחמנות אויף בעשעפענישען, האָט מען אויף איהם נישט רחמנות אין הימעל, אינטערעסאנט איז, אז אין די אלע שטעלען שטעהען נישט די ווערטער חבר, רעך, אדם, נאָר בריות, בעשעפענישען. אפילו אויב ס'האנדעלט זיך נישט אין קיין מענש, נאָר אין א בעשעפעניש, א לעבעדיגעס, מוז מען האָבען רחמנות אויף דעם.

ביי יודען איז דאָ אן־עבירה פון „צער בעלי חיים״, מען טאָר נישט מצער זיין קיין לעבעדיגע בעשעפעניש. מען טאָר נישט הרג'ענען קיין לעבעדיגע זאך בחנם. אין דער יודישער שפּראך האָט זיך אויך איינגעבירגערט דער העברעאישער אויסדרוק: צער בעלי חיים. דאָס בעווייזט ווי טיף דאָס איז אריין אין לעבען פון דער יודישער נשמה. צער בעלי חיים איז א עבירה פון דער תורה (רמב״ם פי״ג מהלכות רוצח, יעי' שם בכסף משנה, טור שו״ע חו״מ סי' ע״ב, יעי' בבא מציעא ד' ל״ב, אף שאין דין זה מקור ברור בגמרא, יעי' במפורשים). ווייל דאָס איז א גרויסער הויפּט יסוד און גאנצקייט איינגעשאפט אין דער יודישער נשמה. לויט דעם יודישען דין טאָר מען נישט זעהען דעם שפּיל פון אָקסען־קאמף. מען טאָר נישט יאָגען חיה'לעך דורך הינט־געיעג. דאָס ווערט בעגריבדעט מיט'ן פסוק אין תהלים: ובדרך חטאים לא עמד, אין וועג פון ד'זינדיגע איז ער נישט געשטאנען. ער איז נישט געשטאנען, ווען מען פאנגט חיות דורך הינט (עבודה זרה י״ח ברש״י, יעי' בו״ב תוח יו״ד). טייל ווילען אסר'ען צו פליקען פעדערען פון א לעבעדיגע גאנז, ווייל זי האָט צער.

ווער עס האָט אין זיך די שלעכטע מידה פון אכזריות, אומדערבארעמקייט, דארף מען קלערען אויף זיין אָפּשטאמונג (כל מי שיש בו אכזריות, יש לחוש ליחסו רמב״ם).

פיל מצוות פון דער תורה ווערען ערקלערט מיט'ן בעגריף פון צער בעלי חיים. אבר מן החי. מען טאָר נישט אָפּשניידען א שטיק פלייש פון א לעבעדיגער בהמה און עסען, איז פון טעם צער בעל חיים (החינוך וכל המפורשים טעמי התורה). דאָס איז פון די עבירות וועלכע זענען געווען אויך א עבירה פאר קבלת התורה (אבר מן החי היא משבע מצוות לבן נח, סנהדרין ע״ז). ווייל אכזריות איז געווען א שאנד־פלעק צום בעגריף מענש, אפילו איידער מען האָט געגעבען די תורה צו די יודען. מען טאָר נישט קויפען קיין בהמה ביז מען האָט נישט צוגעגרייט פאר איהר עסען (ירושלמי כתובות פ״ד ח', יבמות פ' ט״ו). רב זאָגט, אז מען טאָר נישט עסען ביז מען גיט נישט פריהער די שטוב־בהמות צו עסען (גיטין ס״ב).

דער ערשטער יודישער פּאטריארך אברהם, האָט געבעטען רחמים אויף די זינדיגע סדום. דער ערשטער יודישער מנהיג, דער, וואָס האָט געגעבען די יודען און די וועלט די תורה, מיט'ן ואהבת לרעך כמוך, ווערט דערצעהלט אין דער אגדה, אז גאָט האָט איהם אָנערקענט דורך זיין מידה פון רחמנות. ווען ער האָט געפאשעט די שעפּסעלעך אין דער מדבר. איז איין שעפּסעלע זעהר דורשטיג געוואָרען און עס איז אנטלאָפען פון דער סטאדע צו א קוואל וואסער טרינקען, משה איז עס נאָכגעלאָפען, נאָכגעיאָגט דאָס שעפּסעלע. ווען ער האָט אָבער געזעהן, אז דאָס שעפּסעלע איז געלאָפען טרינקען און עס איז זעהר מיד, האָט ער געהאט פון דעם גרויס צער. ער האָט פריהער נישט געוואוסט, אז דאָס שעפּסעלע איז דורשטיג. ער האָט עס דערפאר גענומען אויף דער האנד און געזאָגט: „איך האָב נישט געוואוסט, אז דו ביסט דורשטיג״. אלס רחמנות האָט ער דאָס שעפּסעלע פערגעניגט און עס צוגעטראָגען אויף דער האנד צו דער סטאדע, האָט גאָט געזאָגט, אז ער האָט רחמנות אויף א שעפּסעלע איז ער ווערט צו זיין א פאסטוך, און צו פאשען מיינע שעפּסעלעך, די יודען, די צאן־קדשים, האָט ער צו איהם געזאָגט: „דו וועסט זיין דער גוטער, רחמנות'דיגער פאסטוך, דער רועה נאמן״.

אזוי ווערט אויך דערצעהלט פון ערשטען יודישען קעניג דוד, דער טראדיציאָנעלער שעפער פון ספר תהלים, וואָס איז דער גייסטיגער קוואל פון די דריי גוטע מידות, רחמנות, צדקה און גמילות חסדים. ער האָט געפאשעט די שאָף, האָט ער אויס רחמנות געזעהן, דאָס די יונגערע שעפּסעלעך זאָלען האָבען די ווייכע גרעזעלעך צו עסען. האָט גאָט געזאָגט: „דו ביזט מיין פאסטוך פאר דעם יודישען פאָלק, דער ערשטער און דער לעצטער פאסטוך״. עס ווערט ערקלערט מיט'ן פסוק: „ויקחו ממכלאות צאן לרעות ביעקב עמו״. ער האָט דיך גענומען פון די שאָף צו פאשען זיין פאָלק.

דער נביא יחזקאל (ל״ד), ווען ער זאָגט נביאות וועגען די פאלשע נביאים און די שלעכטע אומווירדיגע פאָלקס־מנהיגים, שילדערט ער ווי שלעכט און אָהן רחמנות זיי פאשען די שאָף... „די שוואכע האָט איהר נישט געשטארקט, די קראנקע האָט איהר נישט געהיילט, די צובראָכענע האָט איהר נישט פערבאנדאזשירט, און איהר האָט מיט זיי שווער און אונ'רחמנות'דיג געארבייט״ א. אז. וו.

עס זענען נאָך פאראן פיל אנדערע ביישפּילען, ווי הויך די תורה שטעלט דעם געפיהל פון רחמנות.

עס ווערט דערצעהלט:

עס איז געשעהן, אז אין ארץ־ישראל איז נישט געווען קיין רעגען און מען האָט גוזר תענית געווען, מען האָט געפאסט און עס איז נישט געגאנגען קיין רעגען. האָט רבי געזאָגט: בני, מיינע קינדער, האָט רחמנות איינער אויף דעם צווייטען, וועט גאָט אויך אויף אייך רחמנות האָבען. „זה אלי ואנוהו״, זייט גלייך צו גאָט, אזוי ווי ער איז א רחום וחנון, אזוי זאָל דער מענש זיין א רחום וחנון (שבת קל״ג). ר' זירא האָט דעם ביישפּיל געגעבען. ער האָט געהאט שכנים גרויסע רשעים, בריונו״, האָט ער געבעטען אויף זיי רחמים און האָט זיי מקרב געווען (סנהדרין ל״ז).

אזוי איז און דארף זיין די מידה פון רחמנות ביי יודען.

ר. איזראעל. פּערעץ

סענסאַציאָנעל־ערא־טישער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט.

קאַפּיטעל 1

דער מענש מיט די שלאַנגען־אויגען

בערנאַרד קאַלינסקי איז געזעסען אין וואַרטע־צימער פון אויגען־דאָקטאָר גאָלד. ער האָט זיך אַרום געקוקט אין אַלע זייטען, ס׳זענען דאָרט געזעסען און געוואַרט אויפגענומען צו ווערען דורך דעם בערימטען אויגען־דאָקטאָר צוואַנציג פּאַציענטען.

קאַלינסקי האָט אָנגעהויבען צו לייענען אַ צייטונג, באַלד האָט איהם דאָס אָנגעהויבען צו לאַנגווײַלען, ער האָט אַוועקגעלעגט די צייטונג און אָנגעהויבען צו בעטראַכטען די אַנוועזענדע פּאַציענטען.

דרײַצהן פרויען און 7 מענער זענען דאָ געזעסען. איינער פון די זיבען מענער איז איהם בעזונדער׳ס אויפגעפאַלען. ער איז געווען הויך און דאַר אבער מיט אויסערגעוועהנליך ברייטע פּלייצעס. זיין פּנים האָט געהאַט אין זיך עפּעס טיעראַנישעס, עפּעס פון אַ חיה.

— געוויס אַן אויסלענדער האָט קאַלינסקי זיך געטראַכט און ווייטער מיט דער גרעסטער פערוואונדערונג געקוקט אויף דעם מאַרגעס, קאָסטבאַרען רינג וואָס דער הויכער און דאַרער מאַן האָט געטראָגען אויף זיין שמאָלען פינגער פון דער מערקווירדיג בלאַסער האַנד.

קאַלינסקי, וועלכער איז געווען אַ מבין אויף צירונג האָט דעם רינג אָפּגעשאַצט אויף אַ גרויסער סומע געלד. צוויי גאָלדענע שלאַנגען־קעפּ האָבען זיך אַריינגעביסען איינער אין אַנדערען און אויף יעדען פון די דאָזיגע קעפּ האָט געפינקעלט אַ גרויסער רויטער רובין.

דער דאָזיגער מאַן האָט אינגאַנצען פערכאַפּט קאַלינסקי׳ס אויפמערקזאַמקייט, אָדער אפשר האָט איהם גאָר אַזוי פערכאַפּט דער [illegible]באַרער רינג? זעהט אויס, אַז די אויפמערקזאַמקייט וואָס קאַלינסקי האָט געווידמעט דעם הויכען דאַרען און מערקווירדיגען מאַן האָט אויף יענעם אויך געווירקט, ווייל ער האָט פון זיין זייט אָפּגעמאָסטען קאַלינסקין מיט זיין שאַרפען בליק.

— אויגען פון אַ שלאַנג, האָט קאַלינסקי זיך געטראַכט, ווען זייערע בליקען האָבען זיך בעגעגענט. דער מענש האָט אין זיך עפּעס פון אַ רויב־חיה, וועלכע איז גרייט צו וואַרפען זיך אויף אימיצען.

— אָבער צום טייוועל, האָט קאַלינסקי פערטראָגט פון זיך די געדאַנקען, וואָס גייט דאָס מיך אָן, וואָס טשעפּען מיך די פּאַציענטען פון מיין פריינד דאָקטאָר גאָלד.

קאַלינסקי האָט זיך ענערגיש גענומען צו לייענען אַן אַנדער צייטונג, אין דעם מאָמענט איז אין וואַרטע־צימער אַריינגעקומען דאָס שטובען־פריילין און געמאָלדען

— הער גאָרדאָן, אייער רייה איז איצט, ביטע

דער הויכער מאַנספּערשוין האָט זיך אויפגעשטעלט פון שטוהל און איז אַריין אין קאַבינעט פון דאָקטאָר גאָלד. ביים פערלאָזען דאָס וואַרטע־צימער, האָט ער ווידער אָפּגעמאָסטען קאַלינסקין מיט אַ מאָדנעם בליק

קאַלינסקי האָט אַליין נישט געוואוסט פאַר וואָס, אָבער ווען ער איז אַרויס איז איהם עפּעס ליכטיגער געוואָרען, דער משונהדיגער מענש האָט קאַלינסקין פשוט דענערווירט. קאַלינסקי האָט איצט געקענט ווייטער לעזען און שוין באַלד געהאַט פערגעסען אין דער גאַנצער פּאַסירונג, ווען ער האָט דערהערט אויסרופען זיין נאָמען דורך דעם שטובען־פריילין.

קאַלינסקי איז געווען דער לעצטער פּאַציענט און איז אַריין צום דאָקטאָר. זיי האָבען זיך פריינדליך בעגריסט, ווי צוויי אַלטע בעקאַנטע, דער דאָקטאָר האָט אונטערזוכט קאַלינסקיס קראַנקע אויגען און האָט געשטעלט די דיאַגנאָז. ווען קאַלינסקי האָט זיך שוין געזעגענט מיט׳ן דאָקטאָר, האָט ער פּלוצלונג געפרעגט דעם דאָקטאָר,

— זאָגט מיר, פריינד, ווער איז דאָס אייער פּאַציענט גאָרדאָן, וואָס איז ערשט מיט אַ שעה פריהער געווען ביי אייך אין קאַבינעט.

— צו וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען.

— איך קען איהם אפילו נישט, אָבער ער האָט אויף מיר געמאַכט אַזאַ מאָדנעם איינדרוק, אפשר האָט מיך אַזוי איבעראַשט זיין מערקווירדיגער רינג, האָט קאַלינסקי אַ ביסעל פערשעהמט געזאָגט

— ער איז ביי מיר היינט געווען צום ערשטען מאָל, האָט דער דאָקטאָר געענטפערט, איך קען איהם נישט בעהנטער, ער האָט געוואָלט, אַז איך זאָל איהם פערשרייבען אַ בריל מיט טונקעלע גלעזער, תּגם איך האָב געהאַלטען, אַז ער בעזיצט די בעסטע אויגען, וועלכע איך האָב ווען ס׳איז געזעהען אין מיין פּראַקטיק, דאָס זענען עפּעס מערקווירדיגע אויגען, האָט דער דאָקטאָר צוגעגעבען.

— דאָס איז טאַקע געווען וואָס האָט מיך אַזוי איבעראַשט, האָט קאַלינסקי אַרויסגעמורמעלט און האָט פערלאָזען דאָס צימער.

ס׳איז געווען זעקס אַ זייגער אָווענד אין חודש אויגוסט, אין דעם זומער־טאָג איז נאָך געווען אינגאַנצען ליכטיג און קאַלינסקי איז געגאַנגען איבער דער פּיעטריקאָווער גאַס, איילענדיג צו זיין פריינד בראַנד, מיט וועלכען ער האָט זיך אָפּגערעדט צו טרעפען אין קאַפע, ער איז געגאַנגען דורך שפּאַצירענדע לאַנגזאַמע מענשען, דורך הענדלער וואָס האָבען זיך געאיילט צו זייערע געשעפטען און דורך סתם ליידיגגעהער, וועלכע האָבען אָנגעפילט די פּיעטריקאָווער גאַס.

פּלוצלונג האָט קאַלינסקי דערהערט נעבען זיך אַ שווער אָטעמען פון אַ מענש, וועלכער איז געלאָפען אַ גרויסען שטח, אימיצער האָט איהם אָנגעכאַפּט פאַר׳ן אָרים און ווען ער האָט זיך אויסגעדרעהט, האָט ער דערזעהען פאַר זיך אַ בעשיידען יונג מיידעל, איהרע אויגען האָבען אויסגעדריקט אַ געפיהל פון אַן׳אונענדליכע שרעק

— קען איך אייך מיט עפּעס העלפען, פריילין? האָט קאַלינסקי ערשטוינט געפרעגט

— ער געהט מיך נאָך, ער איז שוין נעבען מיר, האָט דאָס מיידעל אַרויסגעשטאַמעלט אין אַ ציטערדיגער שטים, נעהמט צו ביי מיר דאָס פּעקעלע, נעהמט דאָס שנעל צו. דאָ איז אויך אַ צעטעלע, טוט מיר אַ טובה און ברענגט דערנאָך דאָס פּעקעלע אויף דעם אַדרעס, וועלכער איז אָנגעוויזען אויף דעם צעטעלע, ווייל אַנדערש וועט ער מיר דאָס צונעהמען, איך בעט אייך טוט מיר אַ טובה.

— וואָס איז אַזוינס געשעהען, האָט קאַלינסקי פערוואונדערט געפרעגט, בעהמענדיג אינסטינקטיוו דאָס פּעקעלע פון דעם מיידעלס האַנד.

— איך וועל אייך זאָגען — איך וועל אייך זאָגען, האָט זי געשטאַמעלט, דאַן האָט דאָס מיידעל ליכט אַ געשריי געטון און איז שנעל אַריבערגעלאָפען איבער דער גאַס.

קאַלינסקי איז געבליבען שטעהן ווי איינגעגראָבען, ער האָט געקוקט, אין דער ריכטונג, אויף וועלכער זי האָט אָנגעוויזען, אַז פון דאָרט פערפאָלגט מען זי און דאָ האָט ער פּלוצלונג בעגעגענט די שרעקליכע פּאָר אויגען פון דאָקטאָר גאָלדס פּאַציענט, וועלכער האָט געהייסען גאָרדאָן.

קאַלינסקי האָט אַליין נישט געוואוסט, ווי אַזוי אַזוי דאָס איז געשעהען, אַז ער האָט דאָס פּעקעלע, וועלכעס איז געווען איינגעפּאַקט אין ברוין־פּאַפּיר, שנעל אַריינגעוואָרפען אין דער טאַש פון זיין מאַנטעל.

— אָבער ווי איז אַהינגעקומען דאָס מיידעל, האָט ער זיך פּלוצלונג געכאַפּט און איז שנעל אַריבערגעלאָפען איבער דער גאַס, ער האָט נאָך בעמערקט, ווי זי האָט פערקירעוועט אין דער זשע־לאַנאַ־גאַס.

קאַלינסקי איז פשוט געלאָפען, כדי זי צו דעריאָגען. ער איז אַזוי נאָכגעלאָפען ביז׳ן גרינעם מאַרק און פּלוצלונג האָט ער דערזעהען, ווי מענשען הויבען זיך אָן צוזאַמענצולויפען. די מענשען האָבען נערוועזיש זשעסטיקולירט און זיך אַריבערגעבויגען איבער עפּעס אַ געגענשטאַנד, וואָס איז געלעגען אויף דער ערד.

קאַלינסקי האָט זיך דערשראָקען, ער האָט געהאַט אַ פאָרגעפיהל, אַז דעם יונגען מיידעל איז עפּעס געשעהען. מיט שנעלע שריט האָט ער זיך אַדורכגעשטופּט דורך דער מענשען־מאַסע און געזעהען ווי אַ פּאָליציאַנט בויגט זיך אַריבער איבער אַ מענש, וועלכער איז געלעגען אויסגעצויגען אין דער גאַנצער לענג.

— דאָס איז ווירקליך געווען דאָס יונגע מיידעל, וואָס איז געשעהען, וואָס איז [illegible]צהען, האָט מען געהערט רופען פון אַלע זייטען.

קאַלינסקי האָט דאָסזעלבע געפרעגט, איינעם, וואָס איז געשטאַנען נאָהענט [illegible]דען מיידעל און יענער האָט געענטפערט:

— איך וויים אַליין נישט גענוי. דאָס מיידעל איז געלאָפען אַזוי ווי זי וואָלט געווען משוגע, האָט פּלוצלונג אַ הויכען געשריי געטון, האָט געפּעפּנט די אויגען מיט אַזאַ שרעק, ווי זי וואָלט געזעהען אַ שד פאַר די אויגען און איז אומגעפאַלען אויף דער ערד. עפּעס אַ הער, איז צוגעלאָפען צו איהר און זיך איבערגעבויגען איבער איהר, איצט ליגט זי, ווי איהר זעהט.

— קענט איהר דאָס מיידעל, האָט דער מאַן געפרעגט, זעהענדיג ווי קאַלינסקי האָט זיך דער־שראָקען.

— ניין, האָט קאַלינסקי [illegible]פערט, בעה[illegible]עניג זיך צו זיין גלייכגילטיג, ס׳אינטערעסירט מיך גאָר דער דאָזיגער פאַל, ווי האָט דען אויסגעזעהען דער הער, וועלכער איז איהר געקומען צו הילף.

— עפּעס אַ מאָדנער מענש, איז דאָס געווען, הויך, שוואַרץ מיט מערקווירדיג בייזע אויגען, ער איז איצט אַוועק, כדי צו טעלעפאָנירען נאָך פּאָגאָטאָוויע.

קאַלינסקי האָט געמאַכט דעם אָנשטעל, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט אַוועקגעהען, אין דער ווירקליכקייט איז ער אַריבערגעגאַנגען אויף דער צווייטער זייט, כדי דער מענש, מיט וועלכען ער האָט גערעדט זאָל נישט מיינען, אַז ער האָט עפּעס אַ בעזונדערען אינטערעס פאַר דעם דאָזיגען ענין.

באַלד איז אָנגעקומען די פּאָגאָטאָוויע, דער עולם האָט געמאַכט אָרט דער דאָקטאָר זאָל קענען אַדורכגעהען און באַלד איז בעקאַנט געוואָרען דער רעזולטאַט פון דער אונטערזוכונג.

— זי איז טויט, האָט דער דאָקטאָר געזאָגט, זי האָט בעקומען אַ געהירען־שלאַג.

קאַלינסקי האָט געזעהען, ווי דער פּאָליציאַנט זוכט אין די טאַשען פון דעם טויטען מיידעל, כדי צו געפינען דאָקומענטען. זי האָט ב ייזיך גאָרנישט געהאַט. דער פּאָליציאַנט האָט געזוכט, צי זי האָט נישט ביי זיך אַ האַנד־טאַש, אָבער דאָס האָט ער אויך נישט געפונען, קאַלינסקי האָט גענוי געדענקט, אַז ער האָט געזעהען ביי דעם מיידעל אַ קליינע לעדערנע לאַק־בייטעלע.

— איך בין מיך זיכער נישט טועה, האָט קאַלינסקי זיך געטראַכט און ער האָט זיך גענוי קלאָר געמאַכט, אַז ער האָט געזעהען ביי איהר אין האַנד אַ לאַקירטען בייטעל.

— וואו איז אַהינגעקומען דער בייטעל?

אַלץ איז געווען עפּעס זעהר מערקווירדיג און אויסטערליש. קאַלינסקי האָט געטראַכט וועגען דעם, וואָס ער האָט צו טון, ער איז דאָך געווען דאָ דער איינציגער, וועלכער האָט עפּעס וועגען דעם ענין געוואוסט צו דערצעהלען.

— זעהט אויס, האָט ער זיך געטראַכט, אַז דאָס מיידעל איז פערפאָלגט געוואָרען. צי גאָרדאָן מיט די שרעקליכע אויגען האָט דאָ געשפּילט אַ ראָל, דאָס ווייס איך נישט. הגם נאָך דער שילדערונג פון דעם דורכגעהער איז ער דאָס געווען דער, וועלכער איז געקומען צו הילף דעם מיידעל.

קאַלינסקי איז נעהנטער צוגעגאַנגען און זיך איינגעקוקט אין פּנים פון דעם טויטען מיידעל, דאָס פּנים איז איצט איהם אויסגעקומען עפּעס בעקאַנט, ער האָט זיך אָנגעשטרענגט, כדי זיך צו דערמאָהנען, אויב ער האָט זי נישט אַמאָל ערגעץ געזעהען און פּלוצלונג האָט ער זיך דערמאָהנט, אַז ער האָט דאָס מיידעל אויך היינט געזעהען צווישען די פּאַציענטען, וועלכע זענען געזעסען אין וואַרטע־צימער פון דאָקטאָר גאָלד.

— צום טייוועל, האָט קאַלינסקי גע[illegible]אַכט, דאָ איז זיכער פאָרגעקומען אַ פערברעכען, פאַר וואָס איז עפּעס דאָס מיידעל פּלוצלונג געשטאָרבען. זיכער קען אַ געהירען־שלאַג קומען פון גרויסער אויפרעגונג און שרעק. דאָס מיידעל איז דאָך אָבער אַלט געווען קוים צוואַנציג יאָהר, שטאַרק און קרעפטיג געבויט און אַזאַ מאָמענטאַלע שרעק האָט בשום אופן נישט געקענט אויף איהר ווירקען, אַז זי זאָל שטאַרבען.

אין דעם מאָמענט איז אָנגעקומען אַן׳אויטאָ פון וועלכען ס׳זענען אויסגעשטיגען העכערע פּאָליציי בעאַמטע. עטליכע אין מונדירען און עטליכע אין ציווילע קליידונג.

קאַלינסקי איז שיער נישט אומגעפאַלען פאַר שרעק און פערוואונדער[illegible]. צוזאַמען מיט די פּאָליציי־בעאַמטע איז פון אויטאָ אויסגעשטיגען דער הויכער, דאַרער מאַן מיט די שלאַנגען־אויגען, וועלכען מ׳האָט גערופען גאָרדאָן און וועלכער איז געווען אין וואַרטע־צימער פון דאָקטאָר גאָלד, איצט האָט קאַלינסקי שוין אַליין נישט געוואוסט, וואָס ער האָט צו טון, אָבער אַ בעשלוס האָט ער אָנגענומען, אַז ער וועט אָפּוואַרטען מיט דעם דערצעהלען, וואָס ער ווייסט, ביז ער וועט זיך אַליין קלאָר מאַכען דעם ענין.

די פּאָליציייאישע קאָמיסיע איז דערווייל צוגעטרעטען צו דער ערשטער אויספאָרשונג, קודם־כל האָט זי געהייסען דעם טויטען קערפּער אָפּפיהרען אין פּראָזעקטאָריום אויף לאָנקאָווע גאַס און דאַן זיך באַכצופרעגען ביי דעם אַרו[illegible]ען עולם צי אימיצער האָט נישט געזעהען דעם גאַנצען פערלויף פון דעם פאָרפאַל. ס׳האָבען זיך געמאָלדען עטליכע מענשען. קאַלינסקי האָט זיך געהאַלטען פון דערווייטענס, כדי דער מענש מיט די שלאַנגען־אויגען זאָל איהם נישט זעהען, ווייל ער וואָלט איהם זיכער דערקענט.

דעם טויטען קערפּער האָט מען גלייך אוועקגעפיהרט און אין גאַס איז געוואָרען שטיל, אַזוי ווי ס׳וואָלט קיינמאָל גאָרנישט פּאַסירט אויף דעם אָרט, קאַלינסקי האָט אָנגעטאַפּט דאָס פּעקעלע ביי זיך אין טאַש און איז אַוועק אין קאַפע, וואו זיין פריינד בראַנד האָט אויף איהם געוואַרט.

קאַפּיטעל 2

„זי הוסט נישט...“

לעאָן דרייהאָרן האָט זיך אַרומגעדרעהט אַהין און צוריק איבער זיין קאַוואַלערסקען עלעגאַנטען צימער. יעדע ווייל[ע] האָט ער אַ קוק געטון אויף דעם טעלעפאָן, וואָס איז געשטאַנען אויפ׳ן שרייב־טיש, אַזוי ווי ער וואָלט פון דאָרט געוואָלט אַרויסציהען אַ קלונג, ער האָט געוואַרט אויף דעם קלונג פון טעלעפאָן, אונגעדולדיג האָט ער יעדע האַלבע מינוט אַרויסגענומען דעם גאָלדענעם זייגער פון הער וועסטען־טאַש און זיך איינגעקוקט ווי דער גרויסער ווייזער רוקט זיך פון מינוט צו מינוט.

— וואָס זאָל דאָס בעדייטען, האָט לעאָן צו זיך גערעדט, ס׳איז שוין האַלב זיבען און זי איז נאָך נישטאָ. זי האָט אפילו נישט אָנגעקלונגען צו מיר, אויב אַלץ איז אין אָרדנונג. צי זאָל האָבען עפּעס פּאַסירט? דאָס איז דאָך אונמעגליך

— דאָס איז, אַז מ׳האָט צו טון מיט פרויען, האָט ער זיך אַביסעל בערוהיגט, האָט זיכער אימיצען געטראָפען און זיך פערמוטעלט, אַ קשיה אויף ווייבער.

לעאָן האָט פערריכערט איין פּאַפּיראָס, נאָכ׳ן אַנדערען, אָבער מיט יעדע מינוט ווייטער איז זיין אונרוהיגקייט געוואַקסען, ער האָט עטליכע מאָל שוין געהאַט אַראָפּגענומען דאָס טרייבעל פון טעלעפאָן, וועלענדיג ערגעץ־וואו טעלעפאָנירען, באַלד האָט ער זיך אָבער בעזונען און צוריק געלעגט דאָס טרייבעל אויפ׳ן אָרט. פּלוצלונג האָט ער דערהערט טריט אין קאָרידאָר.

— ענדליך, האָט ער אַרויסגערעדט און נישט וואַרטענדיג, אַז מ׳זאָל אָנקלאַפּען אין דער טיר, האָט ער זי אַליין ברייט געעפענט, ער האָט זיך אָבער באַלד ערשטוינט צוריקגעצויגען פון דער טיר, זעהט אויס, אַז ס׳איז געקומען נישט דער אויף וועמען לעאָן האָט אַזוי אומגעדולדיג געוואַרט.

אין טיר האָט זיך בעוויזען אַ פרוי פון אַן ערך 28 יאָהר אַלט, עלעגאַנט און זעהר רייך געקליידעט. איהרע אויגען האָט לעאָן מיטאַמאָל נישט געקענט זעהען, ווייל דער הוט מיט דעם שלייער, וועלכען זי האָט געטראָגען איז געווען טיף אַראָפּגערוקט איבער די אויגען.

— איהר האָט געוויס אַ טעות, מאַדאַם, דאָ וואוינט לעאָן דרייהאָרן. געוויס האָט איהר אימיצען אַנדערש געזוכט.

— ניין האָט די דאַמע זיך אָפּגערופען, איך בין טאַקע געקומען דירעקט צו אייך.

— קען איך וויסען מיט וועמען איך האָב דאָס פערגעניגען

— דאָס איז אייך דערווייל נישט קיין אונטערשיד, איך וויל אָבער פאַר אייך נישט שפּילען קיין ראָל פון אַ פערשלייערטער דאַמע.

זי האָט שנעל אַראָפּגענומען דעם שלייער מיט דעם הוט און לעאָן האָט דערזעהען פאַר זיך אַ בילד־שעהן געזיכט, פון וועלכען ער איז איבעראַשט געוואָרען.

— מיט וואָס קען איך אייך דינען, האָט לעאָן האַלב מיט שרעק און האַלב מיט פערוואונדערונג אַרויסגעשטאַמעלט.

— קודם־כל, זייט העפליך און בעט מיך זיצען, איך בין זעהר מיד.

לעאָן האָט צוגערוקט דער דאַמע אַ ווייכען פאָטעל און געזאָגט

— ביטע זיצט.

— איצט וויל איך אייך מיטיילען, אַז אויף דעם אויף וועמען איהר וואַרט וועט היינט שוין נישט קומען.

— פון וואַנען ווייסט איהר אויף וועמען איך וואַרט.

— און אפשר האָט זי מיך אַהערגעשיקט.

— דאָס איז אונמעגליך, דאָס האָט זי נישט געקענט טון, ווייל קיינער האָט נישט געטאָרט וויסען וועגען דעם.

— און דאָך זעהט איהר, אַז איך ווייס

— איך בעט אייך מאַדאַם, מיך נישט צו אינטריגירען און גענוי זיך ערקלערען, איז לעאָן געוואָרען ענערגישער.

— שוין איך טו עס שוין, די דאַמע האָט זיך בעקוועם אַוועקגעזעצט אין פאָטעל, פערריכערט אַ פּאַפּיראָס, עטליכע מאָל פערצויגען דעם שמעקענדיגען רויך, פערלעגט אַ פוס אויף אַ פוס און דאַן געזאָגט.

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 23 יב מרחשון תרצ"ב

אקטאבער

זון-אויפגאנג 6.21
זון-אונטערגאנג 4.23

ליכט-צינדען: 4.14

פון דהאנדעלס-געריכט

פראטעסטירטע טשעקען פון דער באנקראטירטער לאדזער האנדעלס-באנק פאר'ן געריכט

דעם 19-טען ד.ח. איז אין האנדעלס-געריכט פארגעקומען א טשעקאווע פראצעס., די פירמע „בעראטאן דע מען ע קא., סיקסעסע דע וועל קלי-קא-פאנסאנדין" אין ריימס, האט פערקלאגט די אר-פאדלאשטש-מאסע פון דער לאדזער האנדעלס-באנק אויף א סומע פון 6.100 זל. פון טשעקען, וואס זע-נען ארויסגעשטעלט געווארען פאר'ן אופאדלאשטש פון דער באנק, און זענען אין ניו-יארק פראטעס-טירט געווארען צוליב דעם, וואס דער באנק איז פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש, די פיר-מע ערקלערט, אז די טשעקען זענען ארויסגעגעבען געווארען פון דער באנק אלס דעקונג אויף וועקסלען וואס זענען געגעבען געווארען דער באנק אויף אינקאסע.

דער פערטרעטער פון דער באנק האט ערקלערט אז די סומעס פון אינקאסא-וועקסלען פון פאר דער פערעפענטליכונג פון אופאדלאשטש דארפען אנגעמאלדען ווערען צו דער אופאדלאשטש-מאסע.

דאס געריכט האט געפסקענט אז די סומעס פון אינקאסא-וועקסלען געהען נישט אריין אין די פאר-סיורען און צוגעמשפט די גאנצע סומע דער דערמאנ-טער אויסלענדישער פירמע.

*

מיט א חודש צוריק האט דאס געריכט פערע-פענטליכט אנ'אופאדלאשטש דער פירמע גוסטאוו פישער'ס יורשים. מיט עטליכע טעג שפעטער האבען די בעגלויביגע ארייגעטראגען אין געריכט א ביטע, מ'זאל די געפאלענע איינזעצען אין ארעסט. צוליב דעם, וואס זיי האבען בעהאלטען א גרויסען טייל אקטיווען, דאס געריכט האט בעשלאסען די געפאלענע איינצוזעצען אין ארעסט.

אויף דער לעצטער זיצונג האט די פירמע זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע, מ'זאל זיי געבען א גליט דאס געריכט האט די ביטע אפגעזאגט

*

1926 פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש צו 1926 פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש, צו-ליב דעם, וואס פ. האט בעהאלטען די גאנצע סחורה, האבען די בעלי-חובות געפאדערט פינבאסעקן איינצוזעצען אין ארעסט. פ. האט אויף דעם אור-טייל געמאכט אנ'אפעלאציע, דאס געריכט האט די אפעלאציע אפגעווארפען.

דער געפאלענער האט געגעבען דעם פסק דין אנגעגעבען אנ'אנקלאגע צום אפעלאציע-געריכט אין ווארשא אויך. דאס אפעלאציע-געריכט האט די אנ-קלאגע נישט גענומען אין בעטראכט, און די אק-טען צוריק איבערגעשיקט צום לאדזער געריכט.

צו דער אלגעמיינער אויפמערקזאמקייט!

בירגער! די פוילישע מלוכה-לאטעריע עפענט אייך גיכען די טויערן פון גליק!!!

די גליקליכע געווינער וועלען ערצילען אזעלכע סומען, ווי

זל. 150.000, 175.000, 200.000, 300.000 א.אז.וו.

ס'איז איבעראל בעקאנט, אז אין דער הינזיכט פון גליקליכע נומערן ריהמט אין גאנץ פוילען אונזער קאלעקטור. מיר האבען שוין בעגליקט טויזענדער פאמיליעס! מיליאנען זל. האבען מיר אויסגעצאהלט אונזערע שפילערס!

מיר עמפפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכע לאסען!

די גליקליכסטע און גרעסטע אין דער לאדזער וואיעוואודזטווא קאלעקטור

ס. יאטקא

פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
פאביאניץ, פל. דאמבר. 3.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

די רעגיסטראציע פיהרט אדורך די מיליטער-ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדזקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 אזייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, פרייטאג, דעם 23 אקטאבער

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 קאמי-סאריאט מיט די אותיות:

Z Ż

און די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10. קאמ-סאריאט מיט די אותיות:

G H Ch I J K

מארגען, שבת 24 אקטאבער

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 קאמיסאריאט מיט די אותיות!

A B C D E

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10 קאמי-סאריאט, מיט די אותיות:

L Ł M N O

סקאנדאלען איז בעקערייען

(2) אין צוזאמענהאנג מיט'ן סכסוך אין די בעקערייען, זענען צ. א. אויסגעבראכען געווארען די שויבען אין די בעקעריי-געוועלבער פון יוליאן שטיבע (זשעראמסקיעגא 75) און פון פעליקס אנ-טאשיאק (פשענדזאלניאנא 30).

א פאבריק-שרפה

(2) נעכטען איז פון א פונק אויסגעבראכען א שרפה אין דער פאבריק פון „ע. ראמיס יו-שיע" (סענאטארסקא 19).

איידער די פייערלעשער זענען אנגעקומען איז די שרפה איינגעלאשען געווארען.

דער היזק בעטרעפט 5 טויזענד זלאטעס.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ש. יאנקע-לעוויטש (אלטער מארק 9) ל. שטעקעל (לימאנאוו-סקיעגא 37), ב. גלובאווסקי (נאַרוטאוויטשא 4) ס. האמבורג (גלובנא 50) ל. פאוולאווסקי (פיעטרי-קאווער 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

וואס האבען מיר געזעהן אין „קאנסום"?

פרעסע-אויספלוג אין די „קאנסום"-לאגערן ביי דער ווידז. מאנופאקטור

דעם פערגאנגענעם מיטוואך אוונט איז איינגע-ארדענט געווארען א פרעסע-אויספלוג אין „קאנסום" ביי דער „ווידזעווער מאנופאקטור". אין דעם אויס-פלוג האבען זיך בעטייליגט פערטרעטער פון דער יודישער, פוילישער און דייטשער פרעסע.

באלד ביים אריינקומען אין פאהר-זאל ווערט דאס אויג פערכאפט: ק'ווילט זיך אייך נישט גלוי-בען, אז אזא ריזיגע האנדעלס-בלאצובקע געפינט זיך העט, העט הינטער דער שטאט — אויף ראק-קאטשינער גאס 5.4

די פארשטעהער פון דער פרעסע זענען פריינד-ליך אויפגענומען געווארען פון דירעקטאר ה' מער-טענס, וועלכער האט זיי פערבעטען אין די בעזונ-דערע אפטיילונגען. מיר זעהען די רייכע מלבושים-אפטיילונג, עלעגאנטע אנצוגען פון 50 ביז 65 זל. מע-נער און דאמען ווינטער פאלטענס צו 65 און 75 זל. דיר. מערטענס ערקלערט דערביי די פרעסע-פארשטע-העד ווי אזוי און וואסער אופן די דאזיגע שפאט ביליגע פרייזען קאלקולירען זיך.

מיר געהען פון איין אפטיילונג אין דער צווי-טער, מיר בעזיכטיגען די רייכע אויסוואהלען פון דער גאלאנטעריע-אפטיילונג, פון פערטיגע מענער-און דאמען-וועש, קאלאניאל און קאסמעטישע אפטיי-לונגען, טריקאטאזשען, גלאז. געפעס, פארצעלאן, שיך, שטרימף, היטען, מעבעל, געבעקס, פרוכטען געטראנקען — אלץ אין א רייכען אויסוואהל און צו זעהר ביליגע פרייזען.

דער עיקר רייך פערזעהען זענען די מאנופאק-טור-אפטיילונגען, די אויסארבייטונגען פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור", אין די דאזיגע אפטיי-לונגען געפינען זיך ימים סחורות, פון די געוועהנ-ליכסטע ביז די בעסטע.

א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט ציהט אויף זיך די „רעשטען און „בראק", וואו פאר א מיני-מאלע סומע קען זיך די בעלי-הבית'טעס איינקוי-פען די נויטיגע וועש.

מיר געבען איבער די לאנגע גאסען פון „קאנ-סום" און דאס אויג קאן זיך גארנישט אנזעט-גען פון דעם אלעם וואס מען זעהט. מיר געהען פון אפטיילונג צו אפטיילונג. יעדער לייטער פון דער אפטיילונג גיט די געהעריגע ערקלערונגען.

דער קאנסום איז איינגעארדנט לוי'ן מוס-טער פון די גרויסע אייראפעאישע וואַרען-הייזער, וואו מ'קריגט פון א נאדעל ביז אנ'ערשטקלאסיגע שלאפצימער - איינריכטונג. פון דער מוסטער-האפטער ארדנונג איז צו זעהען, אז דארט לייטען געניטע פאכמענישע [illegible]

דעם איינדרוק, אז מיר געפינען זיך אין איינעם פון די בערלינער ווארען-הייזער, נישט אין לאדז אויף ראקיטשינער 54.

אויף דער פראגע: ווי אזוי איז דער „קאנ-סום" אין דער לאגע צו פערקויפען אלע ארט אר-טיקלען, אפילו די, וואס ווערען נישט אויסגעארבייט אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור" צו אזעלכע בי-ליגע פרייזען, האט דיר. מערטענס ערקלערט: אונ-זער דעוויז איז: גרויסע אומזאצען און קליינעם ריווחים. אין דעם פרינציפ האלטען מיר זיך, און אין דעם ליגט דער סוד פון דעם גרויסען ער-פאלג פון „קאנסום". ווען איהר קויפט נאר דעם מינדעסטען געגענשטאנד, האט איהר זיך איינ-געבערעכנט די 50 גר., וואס עס קאסט אייך די טראמוואיען (נומער 10 און 16).

נאך 2 שעה פערבראכענגען אין „קאנסום", זענען די פרעסע-פארשטעהער ארויסגעגאנגען מיט דער איבערצייגונג, — אז זיי האבען נאך א העלפט נישט געזעהן. צו זעהען אלץ, וואס ג'געפינט זיך אין „קאנסום". אויף געגוי צו בעטראכטען, און צו בעקומען א קלארען בעגריף ווען „קאנסום" דארף מען האבען צייט א גאנצען טאג. (א.)

ארעסטירט א „פאבריקאנט"

פון פאלשע 5-זלאטעדיגע און 50-גער גראשענס

(2) נאך א לענגערער אבסערוואציע איז ארעסטירט געווארען אין זיין וואוינונג א געוויסער פראנציששעק פאבינסקי (שערא-גאס 3) צוזאמען מיט זיין 17-יאהריגען זוהן סטאניסלאוו.

דיביידע האבען זיך פערנומען מיט פאב-ריצירען און פערשפרייטען פאלשע 5 זלאטעריגע און 50 גער גראשענס.

מען האט ביי פאבינסקי'ן געפונען די אלע כלים און מכשירים צו מאכען די פאלסיפיקאטען.

די ביידע, דעם פאטער מיט'ן זוהן, האט מען איבערגעגעבען צו דער דיספאזיציע פונ'ם אויספארשונגס-ריכטער.

אורטייל אין דעם פראצעס

וועלכער איז ארויסגעקומען, מחמת עס האט זיך געמאכט שבת, און לעווקאוויטש האט נישט גע'חתמ'עט...

(2) נעכטען איז ארויסגעטראגען געווארען דער אורטייל אין דעם פראצעס: פראפעסארסקי (אינהאבער פון הויז אויף קילינסקיעגא 43) געגען וואלף לעווקאוויטש (אינהאבער פון א ליכט-פאבריק) וועגען א טייל פונ'ם אנגעגעבענעם הויז, וואס איז איבערגעשריבען געווארען אויף לעווקאוויטשעס נאמען.

די בעשולדיגטע לעווקאוויטש און בערטאש זענען געווארען פריי געשפראכען, ווייל דער ענין איז נישט אנערקענט געווארען פאר אנ'אפערע, און ווייל דער עדות - פערהער איז געווען א סתירה'דיגער

קאנפיסקירט 2 צייטונגען

אין שייכות מיט די אפגעדרוקטע ארטיקלען וועגען די הכנות צום „בריסקער פראצעס" — זענען נעכטען קאנפיסקירט געווארען: די דייטשע „לאָ-דזשער פאלקסצייטונג" און דער „גלאס פאראנני".

וואלוטעס זענען נישט זיכער-

זיכער איז נאר אנ'אייגענטום

דעם 3-טען נאוועמבער ד. י.

ווערט פארקומען

אליציטאציע

פון אייגענטום אויף שוו. יאקובא 8

היפ. 32 — פון 180 טויזענד זל. אז.

פאבריקס און וואוינונגס-לאקאלען

דער פלאץ איז געאייגנעט צום בויען.

א דרייסטער גנב

(2) חנה ראטבערג (פילסודסקיעגא 4) האט איבערגעלאזט אפען די טיר פון איהר וואוינונג, און ארויס אויף א ווייל כאפען א שמועס מיט א שכנה'טע.

דערווייל איז אריינגעקומען אין איהר וואוי-נונג דער גנב עזרה פריים, און שנעל איינגע-פאקט פערשידענע חפצים און מלבושים אין דעם ווערט פון צוויי טויזענד זלאטעס

מאכט זיך אבער, צום גליק, אז ס'קומט גראד אן דער ראטבערג'ס 18 יאהריגער זוהן יא-סעל, און ווא ווארפט זיך דער גנב אויף איהם און פרובט איהם צווינגען צו שווייגען.

יאסעל איז אבער נישט פון די צוויי פאר א גראשען: ער מאכט א גוואלד, און דער גנב זיצט שוין.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

דירעקציע: א. בעזמא.

גאסטראלען

פון דער בעליבטער סוברעטין

רעגינא צוקער

מיט'ן אנטייל פון די ווארש. סטאר-ארטיסטן:

לאלא יאקובאוויטש, ס. ציטבאליסט, ל. געטליבערמאן און א. אייזענבערג.

פרייטאג, ד. 23/X, 9 אוונד, שבת, 24/X, 9 אוונד, זונטאג, 25/X, 9 אוונד

פרעמיערע! סענסאציע! אמוזירענד! אנציהענד! הומאר! געזאנג!

יעדע סצענע אנ'אוצר! יעדעס לידעל א שלאגער!

30 נומערן געזאנג | איציקל שייגעץ | אוונד = פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זל.

הערליכע אויסשטאטונגס-פיעסע אין 2 גרויסע אקטען פון ש. נאגער.

הויפט-ראלע „איציקל שייגעץ"-רעגינא צוקער.

שבת בייטאג, דעם 24/X, 4 נאכמיטאג

גרויסע פאפולערע פארשטעלונג

פון 50 גר. ביז 2 זל. דער גרויסער שלא-גער, וואס איבערראשט אלעמען

הינקע איז 7-טן הימעל

אין 3 אקטען מיט 25 נומ' געזאנג און טענץ פון מ. גאלדבערג.

מאנטאג, 26/X - גרויסע פאלקס-פארשטעלונג פון 50 גר. ביז 2 זל.

צום לעצטען מאל די שטארק סענסאציאנעלע פיעסע מיט געזאנג

דאס פערלוירענע גליק

(בראדיאנא)

אין 3 אקטען פון מארקאוויטש. צום שלוס א גרויסער דיווערטיסמענט א.נ. „לאמיר זיך פרייען" אויסג. פון גאנצן פילהארמ.-אנסאמבל

דינסטאג, דעם 27/X און מיטוואך, דעם 28/X גרויסע סענסאציע! וואס?

ס'נעמען אנטייל פרויען: בעזמאן סאניע, האניגבוים לאה, סוסמאן מרים, יאקיבאוויטש ל., שליפ-קאוויטש לאלא. מענער: אייזענבערג אהרן, אמזעל וואלף, באלבירסקי ה., בלומשטיין שמשון, געטליבערמאן לעאן, גוטמאן קלמן, האמבורגער דוד, צימבאליסט קא"ל. רעזשי: ק.צימבאליסט. אוונד-רעזשי: ק. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג. מוזיק-לייטונג: ש. בלומשטיין.

אַלע קומען ◆ טאַטעס מאַמעס ◆ גרויס און קליין ◆ יונג און אַלט ◆ התנים כלות ◆ לאָדזער דאַמערס

קאַמעראַל־טעאַטער

אַלעי 1־סער מאַי 2 ◆◆ דיר. ד. צעלמייסטער

לאָדזער יודישער טעאַטער־עולם! אַזעלכעס האָט איהר נאָך נישט געזעהן!
פּאָזיטיוו די לעצטע 4 געזעגענונגס־פאָרשטעלונגען!
ספּעציעלע מתנה פאַר׳ן טעאַטער־עולם! 2 גרויסע פאָרשטעלונגען פאַר 1 קליינעם בילעט!

גרעסטע טעאַטער־אַטראַקציע! ◆◆ אויסערגעוועהנליכער ערפאָלג! ◆◆ אויסערגעוועהנליכע פרייזען!

יעדער ייִד	היינט, פרייטאג	מאָרגען, שבת	מאָרגען, שבת	דאָס שענסטע
מוז כאָטש איינמאָל בעוואונ־דערען די פאָרשטעלונגען!	9.30 אָוונד	4 נאָכמיטאָג	9 אָוונד	דאָס בעקוועמסטע, דאָס בי־ליגסטע און דאָס בעסטע!

צו פּאָפּולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2 זל. 1־טע רייהע

קאָלאָסאַלער ערפאָלג! ריהרענד! שפּאַנענד! אַמוזירענד! אַנציהענד! סענסאַציאָנעל! קאָלאָסאַלער ערפאָלג!

נאָנץ לאָדז רעדט שוין פון׳ם גרויסען רעקאָרד־שלאָגער פון יודישען לעבען מיט געזאַנג און טענץ

אַהאַרין וואָס בענקט

מיט דער גרוי־סער קינסטלערין **בערטא זאַסלאַווסקא**

אין דער פיעסע נעמען אנטייל קוים א.ב.: פּרויען—אַמזעל געניע, גירל זיסעלע, זאַסלאַווסקא בערטא, לוריע פרידע. מענער—ד. אריעל, ד. בראַקאַרוס, א. יאָלפּשטאַט א. טופּמאַן, י. האַנינבוים, י. שיגאַרין, ש. לודנער און דאָס 8־יעהריגע וואונדער־קינד לאָלאַ אַמזעל.

רעזשי: ב. זאַסלאַווסקא. ביהנע־דירעקטאָר: וו. שיגאַריז. סופלאָר: ש. לודנער

מאָרגען, שבת, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קען יעדער מיטנעהמען

אַ קינד בחנם!

יעדעס קינד בעקומט אַ ספּעציעלע מתנה פון דער פירמע „פלוטאָס״!

מען זינגט, מען טאַנצט און מען איז פרעהליך!
◆ מען ברענט אַ וועלט! ◆

נאָך יעדע פאָרשטעלונג — ספּעציעל אַ גאַנצע שעה לאַכען!

אַ זעהר גרויסער און פרעהליכער דיוועטיסמענט

פערשפּעטיגט נישט צו זעהען די גרעסטע טעאַטער־סענסאַציע!

ס׳שענסטע, וואָס מ׳האָט ווען געזעהען אין יוד. טעאַטער ∴ הומאָר יעדער ווייץ אַנ׳עקספּלאָזיע! פּאַראַדיע יעדער טאַנץ אַנ׳אויפריס! סאַטירע יעדעס לידעל אַ שלאָגער! ווייץ!
גישט אכטענדיג אויף די גרויסע קאָסטען זענען די פרייזען פון די פּלעצער שפּאָט ביליג. בלויז זיך־פּלעצער! בילעטען צו בעקומען פון 11—2 און פון 6 אין קאַסע פון קאַמעראַל־טעאַטער

פון דינסטאָג, דעם 27 ה. ח. הויבט אָן שפּילען די **ווילנער טרופּע** XVI יאָהר עקזיסטענץ — פיהרונג: מ. מזאה. || ערשטע אויפפיהרונג: **„דאָס שוואַרצע געטאָ״**

בעמערקונג: פאַר פאַראיינען און וואָוילטעטיגע צוועקען ווערען פאָרשטעלונגען פאַרדינגען צו זעהר צוגענגליכע פרייזען.

ערב די וואַלען פון דער קהלה־פערוואַלטונג

נעכטיגע זיצונג פון קה״ה ראַט

בעכטען אין אָוונד איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון לאָדזער קהלה־ראַט. די זיצונג ווערט געעפענט דורכ׳ן פאָרזיצענדער פון דער צייטווייליגער קהלה־פערוואַלטונג, דעפּ. מינצבערג, וועלכער ערקלערט, אַז די זיצונג איז געדופען געוואָרען אויף דער אויפפאָדערונג פון דער מאַכט.

דער פאָרזיצער ערקלערט דאַן, אַז די שטעטישע סטאַראָסטא האָט אַנולירט די וואַהלען פון ראַט־פערזידיום, ווייגען דער אנגעלעגענהייט זענען געווען מיינונגס־פערשידענהייטען צווישען דער לאָדזער מאַכט און דעם מיניסטעריום וועגען דער אינטערפּרעטאַציע פון פאַר״. 75 פון קהלות־געזעץ, וועלכער זאָגט, אַז די וואַהלען פון אַ ראַט־פּרע־זידיום קענען פאָרקומען ערשט דעמאָלט, ווען די מיטגלידער פון ראַט זענען דעפיניטיוו פעסט־געשטעלט. דאָס מיניסטעריום האָט געהאַלטען, אַז בײַ די וואַהלען פון אַ קהלה־פערוואַלטונג איז מעג־ליך, אַז ס׳זאָלען געוועהלט ווערען ראַט־מיטגלידער וועלען אויף זייער אָרט אַריינקומען אַנדערע, צוליב דעם זענען די מיטגלידער פון ראַט נישט דעפיני־טיוו פעסטגעשטעלט. געזיגט האָט די שטעלונג פון מיניסטעריום און די וואַהלען צום ראַט־פּרעזידיום זענען אַנולירט געוואָרען. דער סטאַראָסטא האָט פעראָרדענט, אַז ס׳זאָל תיכף צונויפגערופען ווערען אַ זיצונג פון ראַט, וועלכע זאָל וועהלען אַ קאָמיסיע אַדורכצופיהרען די וואַהלען צו דער פערוואַלטונג.

דער פאָרזיצער מעלדעט נאָך, אַז אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער זיצונג געפינט זיך. נאָר 1 פונקט: וואַהלען פון אַ קאָמיסיע, אין דער קאָמיסיע דאַרפען געהערען 5 מיטגלידער און 5 פערטרעטער.

ס׳ווערט אַדורכגעלייענט דער בריף פון ה׳ שלום ביאַלער, אַז ער רעזיגנירט פון זיין מאַנ־דאַט און אויף זיין אָרט איז אַריין אין ראַט ה׳ פרידענזאָן.

דער פאָרזיצער פאָדערט אויף אַריינצושטעלען קאַנדידאַטען צו דער קאָמיסיע, פּרנס פישעל ליבערמאַן טראָגט אַריין פאָלגענדע ליסטע: דעפּ. מינצבערג, פ. ליבערמאַן, אַדוו. ווייצמאַן, ה. ד. זיל־בערשטיין און מ. לעווושטיין, אַלס פערטרעטער: ל. פליוואַצקי, מ. לימאַן, ג. פרידענזאָן, פ. כאַרי און י. פאַרבשטיין.

פּרנס רוס זאָגט, אַז דער פּאַראַגראַף 14 פון קהלה־רעגולאַמין זאָגט, אַז אין דער וואַהל־קאָמיסיע דאַרפען בעריקזיכטיגט ווערען אַלע רעליגיעזע גרופּען, וועלכע זענען פערטרעטען אין דער קהלה. דע־ריבער פאָדערט ער, אַז אין דער קאָמיסיע זאָל געוועהלט ווערען אויך אַ מיטגליד פון די אומ־פּאַרטייאיש־רעליגיעזער פראַקציע.

פּרנס רומקאָווסקי פאָדערט אין נאָמען פון דער ציוניסטישער פראַקציע, אַז די פראַקציע זאָל בעקומען אַנ׳אָרט אין דער קאָמיסיע און אַ מיטגליד, וועלכען ס׳וועט דעסיגנירען די פראַקציע אַליין.

אַדוו. ווייצמאַן לענט פאָר, אַז ס׳זאָל געמאַכט ווערען אַ הפסקה, כדי די ריכטונגען זאָלען זיך וועגען דעם פערשטענדיגען.

דעפּ. מינצבערג ענטפערט דעם פּרנס רוס, אַז דער פּאַראַגראַף 14 פון קהלה־רעגולאַמין זאָגט נאָר, אַז אין דער וואַהל־קאָמיסיע דאַרפען בעריק־זיכטיגט ווערען רעליגיעזע ריכטונגען, וועלכע זע־נען בעדייטענד פערטרעטען אין ראַט. ס׳איז נאָך אַ פראַגע, זאָגט דעפּ. מינצבערג, צי די ריכטונג פון פּרנס רוס איז אַזוי בעדייטענד.

לאַוויק יאָעל פון אָרט: די גרעסטע ריכ־טונגען אין קהלה־ראַט איז די, וועלכע האָט גע־מאַכט די גרעסטע שוויבעריי.

דער פאָרזיצער רופט פּרנס יאָעל צו אָרדנונג און ערקלערט אַ הפסקה.

בעת דער הפסקה איז געקומען צו אַ פערשטענ־דיגונג צווישען די ריכטונגען און דאַן ווערט איינ־שטימיג אויסגעוועהלט פאָלגענדע וואַהל־קאָמיסיע: דעפּ. מינצבערג, ה. ד. זילבערשטיין, אַדוו. ווייצ־מאַן, ב. רוס, און מ. רומקאָווסקי.

אַלס פערטרעטער: פ. ליבערמאַן, י. לעווושטיין, ל. פליוואַצקי, פ. כאַרי און י. פאַרבשטיין. דער פאָר־זיצער שליסט דערמיט די זיצונג.

פּרנס ה. ד. זילבערשטיין (פּועלי אגודת ישראל) וויל אַריינטראָגען אַ פאָרשלאָג, אָבער דער פאָרזי־צער נעהמט איהם מעהר נישט אָן. דער פאָרשלאָג איז פאָלגענדער:

בעהמענדיג אין אַכט, אַז 1) די נויט פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג איז אַנ׳אונגעהויע־רע און וואַקסענדע וועלכע נעהמט אָן גרויליכע פאָרמען. 2) שוין אַ לענגערע צייט ווי עס איז נישט פאָרגעקומען קיין זיצונג פון דער סאָציאַלער הילפס־קאָמיסיע בײַ דער קהלה, און עס האָט זיך אָנגע־זאַמעלט אַ אונגעהויערע צאָהל ביטעס פון אומ־גליקליכע קראַנקע, הילפלאָזע און אַזעלכע, וועלכע עס דראָהט עקסמיטירט צו ווערען.

פאָדערט דער ראַט אויף די צייטווייליגע קהלה פערוואַלטונג צו בעאויפטראָגען דער סאָציאַלער הילפס־קאָמיסיע זאָפאָרט צו רופען אַ זיצונג און עריעדיגען די אַלע אַניעואַמעלטע ביטעס.

אַ ביגטעל גנבות

(2) נעכטען האָט מען אַרויסגע׳גנב׳עט: בײַ ראָבערט צימערמאַנען אין דער פּראַלניע (בושאַזאָווע 4) וועש פאַר 800 זל.

בײַ משה אַלטמאַנען (בערעק יאָסעלעוויטש־גאַס 17) מלבושים פאַר 800 זל.

בײַ מלכה זילבערבערג (פּיעטשאָווע 14) מלבושים און וועש פאַר 800 זל.

בײַ חיים שטילער (פּאָמאָרסקע 8) מלבושים פאַר 1000 זל.

בײַ שימקעוויטשען (פּאָלוואַרטשנאַ 17) מלבושים פאַר 600 זל.

בײַ בינעם באַדושינסקי (קילינסקיעגאָ 15) האָט מען אויף פּילסודסקיעגאָ גאַס אַרויסגע׳גנב׳עט אַ פּאָרטפעל מיט 1200 אין מזומן געלד און אין וועקסלען.

קלאַנג־ **GRAND KINO**

3־טע וואָך פון רעקאָרד־ערפאָלג!
6000 פּערזאָן זענען געוואָרען ענטציקט מיט דער פּערל און רוהם פון דער פּוילישער פילם־פּראָדוקציע

די 10 פון פּאַוויאַק

מוזיק. אילוסטראַציע פון Dan
עס שפּילען: Józef Węgrzyn Bogusław Samborski, Zofja Batycka, Adam Brodzisz, Karolina Lubieńska i inni.
אויסער׳ן פּראָגראַם: קלאַנג־וואָכען זשורנאַל Fox
Benjámin Gigli
ערשטער זינגער פון דער מעטראָפּאָל־אָן־אָפּערע זינגט די אַריע פון אָפּערע „Gioconda״

אנהויב 4 א זייגער נאָכמיטאָג.
שבת און זונטאָג אָנהויב 12 בייטאָג
פּרייזען פאַר יוגענד פּאָרקלענערט.

צוזאַמענשטויס פון אַ טראַמוואַי מיט אַנ׳אויטאָ

(2) רוג מיליאָנאָווע און קילינסקיעגאָ האָט זיך נעכטען צוזאַמענגעשטויסען דער טראַמוואַי נומער 4 מיט אַ פּריוואַט־אויטאָ.

דער אויטאָמאָביל איז שטאַרק בעשעדיגט געוואָרען.

קיין קרבנות אין מענשען זענען נישט געווען.

אויספלוג פון מאָרגענשטערן

שבת 10 פריה אָרדענט איין „מאָרגענשטערן״ אַנ׳אויספלוג אין דער מלוכה־דרוקעריי פּיעטריקאָווער 85 זאַמענהאָף בזשעזשינער 23.

קלעפּסידרעס

צו זעהר ביליגע פרייזען
בעהמט אַז די דרוקעריי פון
„נייעם פאָלקסבלאַט״
די קלעפּסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און פונאַנדערגעקלעבט איבער דער שטאָט.

קלאַנג־פילם־טעאַטער
„CASINO״

לעצטע טעג! לעצטע טעג!
דאָס האָט לאָדז נאָך נישט געזעהן!
פון דער אונשטערבליכער ערצעהלונג פון גראַף ל. טאָלסטאָי האָט געשאַפען Edwin Parewe
אַ גרויס קלאַנג־מייסטערווערק א. נ.

תחית המתים

די איבערלעבענישען פון קאַטיושאַ מאַסלאָוואַ און ניעכלודאָוואַ ריהרען אַלעמענס הערצער.
LUPE VELEZ אין דער ראָלע פון קאַטיושאַ מאַסלאָוואַ. וואונדערשעהנע מעלאָדיעס און רוס. לידער
כאָרען פון קאָזאַקיש מיליטער.
אויסער׳ן פּראָגראַם: KOHN i KELLY בײַ די פייערלעשער פרעהליכער גראָטעסק.

אָנהויב 4.30 נ״מ, שבת און זונטאָג — 12 בייטאָג.

פארלעזונג פון שריפטשטעלער אויערבאך

מארגען, 7 אין אווענד וועט דער בעקאנטער שריפטשטעלער און פרעלעגענט ב. אויערבאך האלטען אין זגעזש א פארלעזונג א. ד. ט. „ירושלים של מטה וירושלים של מעלה".

די פארלעזונג איז א רעזולטאט פון א לאנגערען סטודיום פון שריפטשטעלער איבער דער יודישער געשיכטע און איהר פערגאנגענהייט און געגענווארט.

דער פרעלעגענט וועט געבען א גרינדליכע היסטארישען איבערזיכט איבער'ן קאמף צווישען גייסטיגען און פיזישען עלעמענט אין יודישען וועזען.

ב. אויערבאך איז בעקאנט אלס טיפער דענקער, אלס ערנסטער פובליציסט און גלענצענדער פרעלעגענט. זיינע פארטראגען אין די גרעסטע יודישע צענטערען אין פוילען האבען תמיד ארויסגערופען א גרויסען און פערדינטען אינטערעס און ערפאלג.

א גרויסע גנבה

(2) נעכטען האבען זיך, מיט דער הילף פון נאכגעמאכטע שליסלען, אריינגעקראכען גנבים אין דעם לאגער פון גאבעלינען, טעפיכער א. א. פון דער פירמע „ברודער פוטערמאן" און ארויסגעטראגען פערשידענע סחורות אויף דער סומע פון 17,000 זלאטעס.

אין גרוים געאייל האבען זיי איין זאק מיט אנגעפאקטע סחורה איבערגעלאזט.

פאליציי זוכט די גנבים.

פערזענליכעס

אין לאדז ווייזט איצט דער רעדאקטאר פון „פינסקער וואך" פ. מילאקאווסקי (ש. ימואלי)

מילאקאווסקי איז א יודישער און העברעאישער זשורנאליסט און טיכטיגער איבערזעצער.

לעצטענס איז שטארק פערשפרייט געווארען זיין העברעאישע איבערזעצונג פון רעמארקס ביך „אויפ'ן מערב-פראנט קיין נייעס".

פון טוך- און קארט-געשעפט הערמאן וולאסקי נאוואמיעסקא 3

די אויבענדערמאהנטע פירמע עמפעהלט צים איצטיגען הערבסט- און ווינטער-סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון פערשידענע דאמען- און הערן-שטאפען פון די בעסטע קוואליטעטען ביליצער, טאמאשאווער, לעאנארד און אנדערע. די פירמע הערמאן וולאסקי האט זיך פערשאפט דורך איהר סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג דעם בעסטען צוטרוי ביי דער געעהרטער קונדשאפט.

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
„Splendid"
לעצטע 3 טעג
לעצטע 3 טעג
פילם פון וואונדערשיינע מעלאדיעס און פרייליכע סיטואציעס
פערזענליכע סעקרעטארקע
רעלטונגע קאמעדיע, וואס שפרודעלט מיט הומאר ... מיט דער פרעכטיגער
MARY GLORY i JEAN MURAT
אין די הויפטראלען
WESTER ELECTRIC אפאראטור
אנהייב 4 נאכמ. שבת זונטאג 12 בייטאג.
פרייזן פון די פלעצער פערקלענערט. הנחה-בילעטן פרייקארטן און פאספארטן אונגילטיג.

די אקציע פאר'ן יודישען בוך ווערט אויסגעברייטערט

די אקציע פאר'ן יודישען בוך, וואס האט זיך לעצטענס אנגעהויבען ביי אונז אין שטאט, האט שוין צו פערצייכענען דערפאלג אין דער ארבייטס-איבערראל, וואו ס'קומען די שלוחים פון אקציע-קאמיטעט, ווערען זיי פריינדליך אויפגענומען און ס'ווערען געמאכט בעשטעלונגען פון יודישען בוך, וועלכע ווערען מאמענטאל אויסגעפיהרט.

דער אקציע-קאמיטעט איז איצט פארנומען מיט זאמלען אדרעסען פון פריינט פון יודישען בוך, עס זענען שוין געזאמעלט אייניגע הונדערט אדרעסען. א סך פריינד פון יודישען בוך ווארטען נישט ביז די שלוחים קומען צו זיי און מאכען זייערע בעשטעלונגען טעלעפאניש.

ווי ס'איז צו זעהן פון דער אנגעהויבענער ארבייט, וועט די אקציע פון פערשפרייטען דאס יודישע בוך ביי אינז אין לאדז געקרוינט ווערען מיט דעם געהעריגען דערפאלג.

כדי אויסצובייטערן די אקציע, האט דער קאמיטעט בעשלאסען צו רופען אויף שבת דעם 24 ה. ח 6,30 אווענט אין לאקאל פון „ארט" א פערברייטע בעראטונג פון די פריינד פון יודישען בוך.

צו דער בעראטונג קומט ספעציעל פון ווארשע דער בעקאנטער קולטור-טוער, ש. מענדעלסאן.

„סולטאנקע עקספרעס וו.ג."

א גרויסע איבערראשונג ביי אלע פיינשמעקער האט ארויסגערופען די „Sułtanka" פון דער בעוואוסטער שאקאלאד-פירמע „Express W. G." וועלכע איז פרעפארירט פון די פיינסטע שמאנדמאסע און עקזאטישע פרוכטען און איז הן אין דער קוואליטעט הן אין עפעקט א וויכטיגע ענטדעקונג אויף דעם געביט. ס'איז אבער ווינשענסווערט, קויפענדיג די „סולטאנקע" אכטונג צו געבען אויף די אויפשריפט "Sułtanka Express W. G." וועלכע מוזען זיך געפינען אויף יעדען פאקעט.

„ווילנער טרופע"
וועט שפילען אין לאדז

ווי בעקאנט האבען די „ווילנער" דעם ווינטער סעזאן געדאנט שפילען אין ריגע. אזוי ווי די לעטישע רעגירונג האט נישט ארויסגעגעבען פאר דער גאנצער טרופע קיין איינפאהר וויזעס אין נישט געוואלט דערלויבען אריינצופיהרען די טעאטער רקווזיטען, איז דער אפמאך פון דער טרופע מיט'ן ריגער זארגענטען-קאמיטעט בטל געווארען און די „ווילנער" זענען פערבליבען אויפ'ן ווינטער אהן א דאך איבערן קאפ.

אייניגע היגע טעאטער-טוער האבען אויסגענוצט די געלעגענהייט און האבען געווירקט אויף די „ווילנער" אז זיי זאלען פערבלייבען דא ביי אינז אין לאדז.

די „ווילנער" הויבען שוין אן שפילען דינסטאג ד. 27-טען ד. ח. דערווייל אין יודישען קאמעראל-טעאטער אליע 1 מאי נומער 2 אלס ערשטע פארשטעלונג ווערט געשפילט יודושען אניעל'ס „דאס שווארצע גיים".

די לעצטע געזעגענונגס-פארשטעלונגען
„א הארץ וואס בענקט" אין קאמעראל-טעאטער

היינט און מארגען ווערט געגעבען אין קאמעראל-טעאטער די לעצטע פארשטעלונגען מיט די שפאנענדע און סענסאציאנעלע פיעסע „א הארץ וואס בענקט" מיט דער קינסטלערין בערטא זאסלאווסקא.

נאך יעדע פארשטעלונג ווערט געגעבען א זעהר פרעהליכע רעוויו מיט'ן אנטייל פון דער גאנצער טרופע.

די דירעקציע פון קאמעראל-טעאטער האט פאר די לעצטע פארשטעלונגען רעדוצירט די פרייזען פון די בילעטען ביז 2 זלאטעס ערשטע רייה.

היינטיגער טעאטער-רעפערטואר

פילהארמאניע — „איציק'ל שייגעץ"

יודיש קאמעראל-טעאטער — „א הארץ, וואס בענקט".

שטאטיש-טעאטער — „הייליגע וועלדעל"

קאמעראל-טעאטער — „האו האו".

פאפולערער טעאטער — „וויקטאריע און איהר הוזאר".

קאקטייל — „בלאנדינקעס, אך בלאנדינקעס"

האללא! קליינג 240-80
KURJER KRAWIECKI
„GELASSENA"
Sienkiewicza 40, tel 240-80
נעהמט-אן יעדע ארט גאררע אבע צום פרעסען, רייניגען, תפשען און פערבען. נעהמט-אן און שיקט אפ ערהיים די ארבייט מיט אייגענע שיק-יונגלעך.
רעעלע בעהאנדלונג! סאלידע אויספיהרונג!

„וואס האב איך געהערט און געזעהן אין ארץ-ישראל"?

א.ד.ט וועט דירעקטאר ש. רינער, וואס איז ערשט צוריקגעקומען פון ארץ-ישראל, רעפערירען מארגען, שבת 8 אווענד אין דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט, שענקעוויטשא 5.3.

רעפעראט פון ד"ר א. טארטאקאווער

שבת, 7,30 אווענד קומט פאר אין איינגענעם לאקאל פון „מרכז-עברי" (פילסודסקי 66, פראנט 1 שטאק) א רעפעראט פון ד"ר אריה טארטאקאווער א.ד.ט. „דאס פראבלעם פון יודישע עמיגראציע אין איצטיגען מאמענט".

דער פעטער יוטעל האט זיך פערליאפעט

(ענדע פון דער 9-טע זייט).

א הויז און א מאנספערשוין, ווי א מויז און פארט איז א מאנספערשוין — א מאנספערשוין

אט אזוי רעדענדיג און ... האט זיך איהר אזוי ווי פון א ... ארויסגעטיילט, דאס גאנצע ווונדיגע צוזאמענלעבען איהר'ס, מיט שטיינס געזאגט מיט מענדעלען:

— אז וואס איז ער נעבעך שולדיג, אז איך אליין, האב דאך געמאכט פון איהם א פלעדערוויש. אז איך, איך! און נישט געקוקט, וואס דער טלומאק אויפ'ן האלדז האט איהר געגוג געצויגען ביים הארץ, האט זי זיך מיט דער דארער פויסט געקלאפט אין אויסגעדארטען און פערטרוקענטען הארץ אריין:

— גאט זיי מיר מוחל, וואס איך האב גענומען דיינס א מענש, געמאכט אין דיין פארם און האב פון איהם געמאכט א פלעדערוויש. גאט זיי מיר מוחל, וואס איך האב גענומען א מאן און האב איהם פאניעווירעט, ווי א הונט, נישט צו גלייכען!

און נאך און נאך האט שבע מירעלע אין הארץ זיך געקלאפט און די אויגען זיך אויסגעוויינט, ביז עס איז איהר מיאמאל, ווי לייכטער און ליכטיגער געווארען; עס איז איהר קלאר געווארען, אז זי האט מענדעלען שלעכט און פאסקודנע בעהאנדעלט און אז פון היינט אן און ווייטער וועט אנדערש ווערען.

אזוי איז זי אהיימגעקומען א צושמייכעלטע, א ליבע, אזוי ווי אין יענע זעלטענע גוטע טעג, ווען ס'פלעגט זיך איהר טרעפען נסים, אדער ... גוטע מאסעמאטענעס; זי האט אויף אלעם ליבליך געקוקט, שמואל יאנקעשין געקושט און געהאלזט, דעם ווארעם געגלעט און זיך אפילו נישט געזידעלט, ווען די אלטע דבורה רויזע איז ארויסגעפלאצט מיט דער מעשה וועגען דער פערליאפעניש, באדרבה, געשמייכעלט לייטזעליג און גליקליך און ווען מענדעלי איז שפעטער אהיימגעקומען א פערשוויצטער, א פערטאפעטער מיט'ן האלבען פערטעל ערפעל אויף די פלייצעס, האט זי איהם געהאלפען אפלאדענען, געהייסען שנעל דערלאנגען נאכט-עסען און איז צו איהם געווען א גאנצע נאכט ליבליך און גוט, להכעיס דער אלטער דבורה רויזען, וואס האט בשום אופן נישט געקענט פערשטעהען די פערליאפעניש, וואס עס טוען זיך אפ אין שטוב און להכעיס שמואל יאנקעשין, וואס האט זיך אויסגעטראכט א נייע חכמה, פון וועלכער די אלטע דבורה-רויזע האט אנגעקוואלען ווי אנ'ארבעס אין פאמעשאף:

— שמואל יאנקעשי, וואס טוט דער פעטער יוקעל?

— דער פעטער יוטעל האט זיך פערליאפעט.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

ביי שטוהלפערשטאפונג
פערדייאונגס-שטערונגען, מאגען-ברענען, וואלגונגען, קאפשמערצען נעהמט מען אינדעריזיה ויכטערנהייט א גלאז
Franciszka Józefa
צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשקעס.

פון דער לאדזער געלד-בערזע

דאלאר, אפיציעל — 8,86

דאלאר נישט-אפיציעל — 8,87

טשעק-דאלאר — 89,150

פונט, אפיציעל — 35,30

פונט, נישט-אפיציעל —35,20

דייטשער מארק, אפיציעל — 20,8,50

פאנד-בריף, לאדזער, אפיציעל — 61,50

דאלארובקע — 45,00

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, ד. 23 אקטאבער

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3.25 פארלעזונג, 3,45 קאמוניקאט פאר פישער און שיפער, 3.50 גראמאפאן, 4,00 לעקציע ענגליש, 4,20 פארלעזונג, 4,40 גראמאפאן, 5,10 פארלעזונג, 5 35 מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,25 גראמאפאן, 7.30 רעפערטואר, 7,40 גראמאפאן, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,00 מוזיקאלישע געשפרעכען, 8,15 סימפאנישער קאנצערט, 10 40 קאמוניקאטען, 11,00 גראמאפאן.

שבת, ד. 24 אקטאבער

11,58 צייטסיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3,50 גראמאפאן, 4,20 פארטראג, 4,40 גראמאפאן, 5,10 פארלעזונג, 5,35 סאליסטען-קאנצערט, 6,05 פאר קינדער, 6 30 קאנצערט פאר קינדער, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,25 גראמאפאן, 7,30 רעפערטואר, 7,40 גראמאפאן, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8.00 קאנצערט, 8,45 פעליעטאן, 900 קאנצערט, 10,10 שאפען-קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען, 11,00 גראמאפאן.

מעלדונגען

הרצאה הד"ר טרטקובר ב„מרכז העברי"

ביום השבת (24. אקטאב.) תערך במעונגו החדש, ברחוב פילסודסקי 66 (בחזית, קומה ראשונה) הרצאת. הד"ר אריה טרטקובר על הנושא: שאלת הגירת היהודים ברגע הנוכחי. ההרצאה תתקיים ב7 שעות בערב בדיוק. כל העברים מוזמנים.

מלבד זה היעד מוסר לתשומת לב, כי אולם הקריאה פתוח בכל יום במעון בחדש (לפי הכתבות הב"ל).

7131

פראפעסיאנעלער שניידער-ארבייטער-פעראיין, פילסודסקיעגא 19.

זונטאג, דעם 25. ה. ח. 5 נאכמיטאג קומט פאר אין זייגענעם לאקאל אן'אלגעמיינע מיטגלידער פערזאמלונג, איבער דעם 8-שעה'דיגען ארבייטס-טאג וועט רעפערירען א פארשטעהער פון „ראט" פון די פראפ. ארב. פעראיינען. צוליב דעם, וואס אויף דער פערזאמלונג וועט אפגעגעבען ווערען א גענויער בעריכט וועגען די לעצטע פערהאנדלונגען, כדי צו פעראייניגען אלע שניידער-ארבייטער, ווערען אונזערע מיטגלידער אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען

7142

די פערוואלטונג. מיט חבר גרוס

פערבאנד פון ציוניסטען, רעוויזיאניסטען אין לאדז, זאכאדניא 36, טעלעפאן 47-108.

דער יעדער טיילט מיט אלע ח"ח דאס זונטאג, דעם 25. אקטאבער, 7 א זייגער אווענד קומט פאר די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון אונזער פערבאנד אין לאקאל פון „הזמיר", אל. קאשציושקי 21. צו דער אלגעמיינער פערזאמלונג ווערען צוגעלאזט וועלען נאר די חברים, וועלכע וועלען זיך איבערדערעגיסטרירען שפעטסטענס ביז שבת, דעם 24 ה. ח. קומט אלע פינקטליך.

7141

„החלוץ-המרכזי", (שרודמיעסקא 29).

ווי מיר ווערען געווארנט האבען א גרופע יונגע לייט אין לאדז געגרינדעט א ציונ. יוגענד-פעראיין א. ב. „החלוץ-המרכזי", וועלכע זאל זיך געפינען אויף קילינסקיעגא 60.

מיר מעלדען דעריבער דאס מיר האבען מיט'ן דאזיגען פעראיין קיין שייכות נישט און טראגען נישט פאר איהם קיין פעראנטווארטליכקייט.

דער „החלוץ-המרכזי" אין לאדז געפינט זיך ווייטער אין לאקאל פון ציונ. ארג. לאדז, שרודמיעסקא 29.

7147

Dr. med. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9. טעל. 17-183
צוריקגעקעהרט
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרומונגען פון די פלייצעס און גלידער
אז געגנע פראצאוניע פון ועמטער בע ארטאפעדישע שפא שטען ווי: תקלארקעס אויף א אטפונטען, קינסטליבע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעמט אן פון 2.30 ביז 4 30 נאכמיטאג.

ועמטליכע פעלץ-ארבייטען מ. פישלעוויטש
פיעטריקאווער 20, טעל. 22-139

פוטער-בעשטעלונגען פיהרט אויס אלערליי
פאר דאמען און הערען לויט די נייעסטע
אויסלענדישע מאדעלן קאליר, רעיעל און שנעל
געגען פולע גאראנטיע צו קאנקורענץ-פרייזען

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער הינקעל-בראך מערט גרוים זוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס וועלכע ער בראנגט און שמערצליך. ספעציעל גומענע היל-באנדאושען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסאר'ען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דאמען טראפעסער

דאקטאר בראכורעתינג בעזונדער זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס ליטעראטור מיט הייל-גארטעלען און אפעראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאט-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. סיגנאליכע גומענע פיס און הענד, געמענע ואקען פאר די גרעסטע קראנקע ארטען. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

באמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אוני-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פרייפ. ד"ר באראנעש, פראפ. דר. י. מאַ-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזוכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

וואס א סך יאהרען האב איך געליטען אויף א ברוך-קראנקהייט, וואס האט מיר דורך די מעהרערע שמערצען בעדראהט מיין לעבען.
היינט א דאנק דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, איינגענטימער פון הייל-ארטאפעדישען אנשטאלט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) בין איך בעפרייט פון רופטור-ליידען, צוליב דעם פיהל איך מיר מערפליכטעט אויסצודריקען עפענטליך מיין דאנקבארקייט.

(—) A. GUZE, Łódź, ul. Sw. Anny Nr. 26.

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען
פון אוניווערזיטעט אין בערלין
Dr. med. STARKER
וועגערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען
12 שרודמיעסקא 12
טעל. 126-87
נעהמט אן פון 9—11 און פון 4—8 אוונד.
זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און קוואַרץ-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פלאם אויגען-קראנקה פון 1—2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד"ר יונגמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2
ד"ר סמוספעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון $11\frac{1}{2}$—1
ד"ר האנמאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-מונדהיילונג, בעלייכטונגען, קאראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען אין שטאט.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
11 זגערזשער 11
טעלעפאן 134-72
נעמט אן פון 3—4 נאכמ.
און פון 7 — 9 אוועבד.

טויבקייט און הייזער
קראנקהייטען אויסגעהיילט פון ספעציאליסטען ערורכנפירם בעזונדערע שוטרייקונג אוי-רען-אונגרייניקייטען, אויערן-פלוס, צאהלרייכע דאנקבריף. פערלאנגט בחנם'דיגע בע-לעהרונגען בראשורן. אדרעס:
Euphonia Liszki,
przy Krakowie.

קלאנג-קינא
MIMOZA
סילינסקיעגא 178

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער פילם = מייסטערווערק א. נ.:
מלאך פון ליבע
אין דער הויפט-ראלע:
DOLORES DEL RIO

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג
אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר

יעדער איינציגער
האט זיך אי-בערצייגט, אז פא-
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
מיט מאשין-שרייבען לערן איך אויס גרינדליך פאר 25 זלאטעס. מיט א פערקירצטער מעטאדע אין פער-לויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין שרייבען גרינדליכער קורס 6 זל. מיר ערטיילען אויך פויליש, דייטש, פראנצויזיש, און האנדעלס - אריטמעטיק.
קילינסקיעגא 50, קווער אפיצינע, 1-טער שטאק

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{3} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

---

דאס דארפען אלע וויסען!
אין מיין ביורא ווערט געשריבען און ער-לעדיגט מיט ערפאלג אלערליי בימעס, רע-קורסען, אפעלאציעס אין אלע אינסטי-טוציעס, ווי: סאנדאווע, סקארבאווע, וואיסקאווע, אדמיניסטראציע א.ז.וו. ווי אויך אקטען, קאנטראקטען, פונקטאציעס, פריוואט-קארעספאנדענץ, איבערשרייבונגען אויף די מאשין. איבערזעצונגען אין פערשיד. שפראכען. בעזונדערע אבטיילונג פאר אינקאסא, פראטעסטירטע וועקסלען. געדענקט די אדרעס:
פיעטריקאווער 44
צווייטע לינקע אפיצינע, 1. שט.
דורכגאנג — פילסודסקיעגא (ווסכאדניא) 63.
מיט אכטונג **ג. גרינבוים.**

מאטארען עלעקטרישע
(נייע און גענוצטע)
צו די נידריגסטע פרייזען.
רעפעראטור - ווערקשטאטען / איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען / עלעקטרישע אינ-סטאלאציעס פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס
פיהרט אויס
Przed. Inż. Elektro-Mech.
M. RAK, Zawadzka 12, tel. 214-11
פערטרעטונג פון בעלגישע טראנסמיסיע-פאסען.

צו פערקויפען אן'אייזערנע
קאסע-שראנק
אין גוטען צושטאנד, געלעגענ-הייטליך זעהר ביליג.
צו ערפאהרען פאנסקא 25, וואוינונג 9. 6078

„SANATO“
כירורגיש-ווענערליש-אנשטאלט
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-ווענערליש-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אופזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פלאכאש
כירורגישע אבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
אויגען-אבטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

צו די נידריגסטע פרייזען!
קרעפ-דע-שין, מעטעאר, קרעפ-זשארזשעט, מאנגאל, קרעפ-סאטען, מאראקען, טויל-דע-סוא, שיפאן אין פערשידענע מוסטערן.
זייד אויך יובילעס
געספרע פאדשעווקעס.
וואלענער זשארזשעט
אין א גרויסען אויסוואהל קאלירען און סארטען צו בעקומען ביי דער פירמע
J. S. KLUGER
Łódź, Piotrkowska 31
געוועלב אין הויף, רעכטס.
בעמ.: שבת איז דאס געשעפט געשלאסען.

ZAKŁAD KUSNIERSKI
Ch. W. Tyger
(פריהער טראוגוטא 5)
איז געווארען איבערגעטראגען אויף
פיעטריקאווער 114 טעל. 42-119
פיהרט אויס זעמטליכע ארבייטען. וואס האט א שייכות מיט קירזשנעריי צו צוגענגליכע פרייזען.

ראדיא-אפאראטען
פון פערשידענע פירמען
עמפפעהלט צו די נידריגסטע פרייזען
PRZED. INŻ. ELEKTRO-MECH.
M. RAK Zawadzka 12 tel. 214-11

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג:
Jan Kiepura
וועט זינגען אין שענסטן קלאנג-זינגענדיגען מייסטערווערק א. נ.:
נעאפאל, די זינגענדע שטאט
אין די הויפט-ראלען:
BRYGIDA GELM I JAN KIEPURA
די אויפנאהמען זענען געמאכט געווארען אין נעאפאל, פאמפעי, א.א.וו.
נעכסטער פראגראם:
„דער קעניג פון די בעטלער“
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

RADJO-ŚWIAT
wł. JOZEF PINES
Łódź, Piotrkowska 40, tel. 211-99
ראדיא-אפאראטען פון זעמטליכע פירמען
רייכער אויסוואהל פון דעטעקטארען,
אלערליי ראדיא און עלעקטרישע מכשירים,
עלימינאטארען אויף לאנגע און קורצע כוואליעס,
אויסבעסערונג פון סלוכאווקעס און אקומולאטארען,
לאדענען פון אקומולאטארען מיט אומזיסטער צושטעלונג אהיים.
באמערקונג: שנעלע ראדיא הילף.
רעפעראטור-ווערקשטעלען אויפ'ן ארט.

עלטערן!
פערשרייבט אייער קינד וואס לערנט אין א פוילישער שולע אין דעם איינ-ציגען מוסטערהאפטען רעליגיעזען בית ספר
„תורה-ודת“
פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) 6
דאס לעהר-פראגראם פון תורה ודת נעמט ארום א קורס פון אלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העבראישע שפראך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען, דאס לעהר-פערזאנאל בע-שטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען. ס'ווערען אנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאהר, צוליב קריזיס חוזה-פרייזען

ווארפט נישט אוועק
אייער אלטע סגעברענטע
זשארובקעס
פאר יעדע אלטע זשארובקע בעקומט איהר א נייע געגען צוצאהלונג פון א האלבען פרייז, ווי אויך אלע זעמטליכע
עלעקטרישע ארבייטען
ביי ח. סאלניק
27 צעגעלניאנא 27
פראנט, אין הויז פון פוילישען טעאטער.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-סאבינעט לאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

„BETON"
wł. W. MATZ, ŁODŹ
SREBRZYŃSKA 6, TEL. 205-50

עמפפעהלט: פאסאַרוקעס—אַזבעסט—האַלצצע־נע „KSYLOMENT" איינהייטליך אָהן שפּאַרעס, וואַרם, עלאַסטיש
פייער־פערזיכערט, נעאייגנעט פאַר יעדער ארט וואוינונגס־פלעצער. זאַווי ביוראָ־לאָקאַלען, געוועלבער א.ז.וו.
יאַסטרע מיט דעמפּאַווע אונטערלאַגע און לינאָלעאום.
„Ksylomet Posta" צו קסילאַלים־פּאַדלאָגעס ווירקונגספול און אויף שטענדיג בעזייטיגט שטויב און גיט צו אַלטע געניצטע פּאָד־לאָגעס אַן אויסזעהן פון גאַנץ נייע. ס'ווערט אננענומען אַ שטענדיגע קאנסערוואַציע פון הסילאַמענט־פּאַדלאָגעס.
הויכע איזאָלאַציאָנס ביי מיטען „Tryumf" (אינלענדישער מאַטעריאַל), וואָס זיינען גוט צוגעפּאַסט צו טיילונגס־ווענד, פעראייבעי די שטים, געגענווירקן פייער, זיינען לייכט, דויער־האַפטיג און ביליג, ווערט אויסגעפיהרט אין יעדער דיק: 5, 7,5 און 10 צענטימ. א.ז.וו. בעטאָן־אויסאַרב׳יטונגען „LASTRICO"
מאָזאַיק־ און בעטאָן־טרעפּען. פאַרקאָן־בליפעס. פּאַראַפּעטען, בעטאָן־ און שטאָהל־בעטאָן־פאַסאַדוקעס. קאָרידאָר־פּלימען. צעמענט־רוירען שטענדיג אויף לאַגער אין אַלע גרויסען פון 100 ביז 1.200 מילימעטער א.ז.וו. אַלעראַרט ברוקען. ערד אַרבייטען.
ס'ווערט אויסגעפיהרט זעמטליכע אַרבייטען וואָס האָבען אַ שייכות מיט דעם בוי און איבערבוי פון לאָקאַלען. אייזען־בעטאָן־קברים, מצבות א.ז.וו.

קלאַנג־קינא־טעאַטער **Wodewil** גלובנא 1 — צום ערשטען מאָל אין לאָדז! אין פילם פון דער גרעסטער פּראָדוקציע א.ג. EDMUND LOWE, JOAN BENNET
SCOTLAND YARD
דאָס אין דער קלוּ וואָס ענטפּלעקט די טראַגעדיעס פון אַ מענש מיט 2 כאַראַקטערן, געפלאָגט ווי אַ חיה. אויסערן פּראָגר.: קלאַנג־צוגאָבע
קלאַנג קינא־טעאַטער **Odeon** פּשעיאַזד 2

קלאַנג־קינא־טעאַטער **APOLLO**
הייגט און פאָלגענדע טעג! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
1) **„דער ראַבּער"**
דראַמע פון רייץ און ליידנשאַפט, וואָס שפּילט זיך אָפּ אויפ׳ן באָדן פון שטענדיג מזרח־נעבּיט. אין די הויפּטראָלען: Ramon Novarro i A. Terry
2־טער פילם: **„ANGELITA"**
פילם פול מיט רייץ און שהנע מעלאָדיעס. אין די הויפּטראָלען: **René Adore i i George Durycca**
אָנהייב פון די סעאַנסען 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

קינא־טעאַטער **RAKIETA** שעבּקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אָנהויב 4 א זייגער נאָכמ. שבת זונטאָג 2 א זייגער
הייגט און פאָלגענדע טעג
דעם פּראָבלעם ענטשיידעט דאָס גרויסע דראַמאַטישע ווערק פון E. A. DUPONT א. ג. צי קען אַ געמישטע חתונה זיין אַ גליקליכע?
„דאָס אייביגע ליד"

קינא־טעאַטער **BAJKA** רוג בושאַזשינער, פּראַנטשישקאַנער 31
צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6 און 14.
פערגרעסערטער אָרקעסטער געגוי צוגעפּאַסט צום אינהאַלט פון בילד אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען קאַפּעלמייסטער ה' לידאַוער.
אָנהויב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג
הייגט און פאָלג. טעג! בעגייאַונג פון גרעסטען מייסטערווערק פאַר אַלע צייטען
„די קעניגין פון די שקלאַפען"
MARJA CORDA (Księżyc Izraela)
מעכטיגע דראַמע לויט דער ערצעהלונג פון HAGGAR (THE MOON OF ISRAEL) אין דער הויפּטראָלע

קינא **ERA** פריהער פּלאַרא זאַווישא 22 (באַלוט)
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 1 בייטאָג
ספּעציעלע צוגעפּאַסטע מוזיק אויסגעפיהרט דורך אַ פערשטאַרקטן סימפּאָנישן אָרקעסטער
„האַלקאַ"
הייגט און פאָלגענדע טעג
רעוואָלוציע פון דער פּוילישער פילם־קונסט!
מעכטיגער פּוילישער פילם מיט געזאַנג!
צו דעם דאָזיגען הערליכען פילם איז אַנגאַזשירט געוואָרן אַ גרויסער קינסטלער־כאָר פון 10 פּערזאָן אונטער לייטונג פון ה' עסטרייכער.

פּרייז פון אַנ׳אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי
גרינע אַנאַנסען
פּרייז פון אַנ׳אַנאַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

עס איז נויטיג

אַ מעדעל פון אַנשטענדיגע עלטערן ווערט געזוכט צו אַ קינד. נאַוואָמיעסקא 3, וו. 50.

אַ יונגערמאַן בעקאַנט אין פּוילען און אין פּאָר מאַרזשע זוכט אַ פּאָסטען אין אַ געשעפט אָדער צו פיהרען פאַר אַ מינימאַלען לוין. בעסטע רעפּער־רענצען. אָפּערטען אונטער „ס. ב. 390".

מענער־מאַגאַזין־אַרבייטער, אָבער־מאַשינער אונטער־מאַשינער ווערען געזוכט ביי פיינוואַקס, זאַכאָדניא 33. 7143

אַ מענער־מאַגאַזין־שניידער זוכט אַ פּאָסטען אַלס געהילף־צושניידער און אַרבייט־אָפּנעהמער. צו עפאַהרען אין אַדמיג. 7107

אַ האַנד־קראַוואַטען־נייהערין ווערט געזוכט פין זאָפאָרט גדאַנסקא 24, ביי ע. לעווקאָוויטש, פּראָנט, 1־טער שטאָק, וו. 6. 7126

קוואַליפיצירטע מענער־מאַגאַזין - אַרבייטער צו עקספּאָרט ווערען געזוכט ביי קאַזשעמאַצקי, אַל. קאָשטשושקי 31. 7114

אַרבייטסלאָזע פריילינס און יונגעלייט קענען זיך זאָפאָרט מעלדען אין ביטע־ביוראָ ביים יודי־שען אינוואַלידען־פעראיין, פּולנאָצנאַ 29, געגען פערדינסט פון 5—10 זל. טעגליך, פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 8 אָוונד. 7120

לאָקאַלען

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוי־נונגען אין אַלטע און אין נייע היזער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אויף מאָנאַטליכע דירה־געלד. געוועלבער, געשעפטס־ און פאַבריקס־לאָקאַלען. מעב־לירטע צימערן, היזער, ווילעס, פּלעצער פון פער־שידענע פּרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. נאָר דורך דער ביוראָ „לאָקום", וואָס ערלעדיגט פּינקטליך און סאָליד. אינהאַבער יוסף קאָרמעסער און קאָמפּ. אינפאָרמאַציעס אָהן בעלוינונג, פּיעטריקאָווער 62, פּראָנט, 2. שטאָק, טעל. 166־15. טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אָוונד. 7110

אַ דירה פון 2 שטיבען מיט אַ קוך און בע־קוועמליכקייטען פון שוין אָפּצוגעבען אָדער צו מוי־שען אויף 1 שטוב און אַ קוך. פערמיטלער געוויב־שען. גערואויר צו ווערען פּאָלודניאָוואַ 11, וו. 34.

איך האָב איבערצוגעבען אַ האַלב געוועלב, ווסכאָדניא 10 ביליג. צו ערקינדיגען זיך ביי הענד־לער, וואָלבאָרסקא 32. 7108

לאָזשי קענען בעקומען 2 אַנשטענדיגע יונגע־לייט. צו ערפאַהרען ביי ברעסלער, נאַוואָמיעסקא 26, פּראָנט, 3־טען שטאָק. 7111

צו פערמיהטען אויף נאַוואָמיעסקא 21 אַ לאָ־קאַל פון 3 קעלערס אויף קויהלען אָדער אויף אַ פּאַבריקעל. צו ערפאַהרען אין פוטער - געוועלב אויפ׳ן זעלבען הויף. 7086

אַנ׳אָרט צו שלאָפען פאַר איין אָדער צוויי יונגעלייט ביי אַנ׳אַנשטענדיגער פאַמיליע, קיליג־סקיעגא 33, וו. 15. 7104

אַנ׳אָרט צו שלאָפען פאַר 2 אַנשטענדיגע יונ־געלייט אָדער 2 פריילינס אין אַ שעהן מעבלירט צי־מער מיט בעקוועמליכקייטען ביליג זאָפאָרט אָפּ־צוגעבען ביי אַ בעסערער פאַמיליע. צו ערפאַהרען ביי אויערבאַך, קילינסקיעגא 41.

אָוועקצוגעבען אַ שטוב אויף אַ פּראָצאָווניע, פּאַסענד פאַר אַ שניידער־ווערקשטעל אָדער פאַר אַ קירזשנער. ס'איז דאָ אַ צימער צו פּאַסען און אַ וואַרטע־צימער, פּיעטריקאָווער 26, וו. 22.

זאָפאָרט איבערצוגעבען אַ צימער און אַ קוך און אַ פאָרצימער, פּילסודסקיעגא 74 ביי קרימאַן.

צו פערמיטען אַ צימער פּאַסענד פאַר אַ דאַ־מען־שניידערין אָדער ביוראָ ביי פישאָף, לאָדז, פּולנאָצנאַ 9, ווי אויך אויספערקויף פון פער־שידענע מאַלער־שאַבלאָנען.

פון זאָפאָרט ווערט געזוכט 1 שטוב מיט אַ קוך מיט בעקוועמליכקייטען, זוניג, פאַר אָפּטרעט־געלד. אָפּערטען אין אַדמ. פון דער צייטונג אונטער „אָפּ־טרעט־געלד". 7084

פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייט אין צענטרום פון שטאָט, אויף נאַרוטאָוויטשא. צו דערוויסען זיך אין אַדמ.

פערשידענעס

וויכטיג פאַר יונגעלייט, געטרעס גוט און ביליג קענט איהר נאָר בעקומען ביי ראָקמאַן, ציגעל־גאַס נומער 16. 7115

אַ טכוירזשענער פעלץ אין ווייסען צושטאַנד, פּריזוווידיג צו פערקויפען, צוליב אָפּרייזע. צו ערפאַהרען זשעראָמסקיעגא 75 ביי [illegible]סקין.

Zaginiony został czek na 166 zł. wyd. przez Bank Drobnych Kupców, Ogrodowa 2, płatny 16-X-31 na imię Rosensteina. Czek powyższy zostaje unieważniony. Zwrócić takowy do Dunkla, Brzezińska 23 za wynagrodzeniem. 7140

Samochody i motocykle. Sprzedaż. Kupno. Komis. Zamiana. Łódź, Gdańska 82, tel. 189-28. Na składzie: nowoczesny Ford, Chevrolet, Steyer i inne. 7081

שול און ערציהונג

Języka polskiego, arytmetyki handlowej szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Cegielniana 11 m. 7, front, III p. godz. 6-9 wiecz. 7088

אַ געוועזענער לייטער פון אַ חדר, אַ גוטער בעל מסביר זוכט צו ערטיילען שטונדען אויף חומש, רש"י, גמרא יתוס׳ צו מעסיגע פּרייזען. אָפּערטען אין אַדמינ. אונטער נאָמען „מסביר". 7133

אַבאָנעמענטס־פּרייז: אין לאָדז – 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.
פאַר׳ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען־פּרייז: פאַר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דריט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
נאָכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „
פאַר אַ מילימעטער־שורה: ליטער דער שטאַט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. טעלעפאָנען—10 גר. אַ וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.